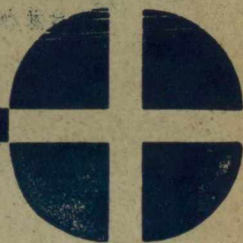

Új Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

Tóth Tihamér írásaiból. — Esterházy Lujza: Nemzethűség és ellenszereget. — Sulyok István dr.: a katolikus politikáról. — Reményi József: A mai Amerika irodalma. — Sinclair Lewis: Közép-Európáról. — Havas Vilmos: A munka az Egyház felfogásában II. — Sik Sándor: A torony (vers.) — Semetkay József: Modern kat. szociális líra. — Tamás Lajos: Együtt keringjünk (vers.) — Kiss János: Carmen rustica (vers.) — I. Szemplér Ferenc: A román korporatista mozgalom. — Az Új Élet munkaközössége. — Possonyi László dr.: Zilahy Lajos. — Jolsvay P. Elek: Csodálatos éj (vers.) — Steffner Andrea: Az erdélyi kat. nőmozgalomról. Sinkó Perenc: Hangoshiradó. — Marczell Mihály: Az egyéniség túlértékelése. — Dr. Grentrup Tódor: Erkölcshölceleti alapelvek az anyanyelven való vallásoktatás ügyében. — Biró Lucián: A nevelésről. — Venczel József: Az erdélyi kat. főiskolások pedagógiai programja. — Róma Szava. — Ifjusági — gazdasági — kulturális — társadalmi — Szemle. Világosság: pedagógiai és iskolaügyi szemle. — Karikatúrák. — Szerkesztői üzenetek.

A Prohászka Körök megbízásából

szerkeszti:

Rády Elemér

17.

1933

június

II. évf.

6. sz.

Ára 4

ÚJ ÉLE

Az új katolicizmus folyóira

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:
Czakó József
Budapest IX.
Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:
Sinkó Ferenc
Praha-Pankrác,
Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő
Venczel József
Cluj-Kolozsvár.
Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:
Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.
Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 KČ, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 KČ.

Figyelem!

Megjelent!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SÁNDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda

cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg, szét az aktuális, mindenképpen érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:

kötve 25.— KČ.

fűzve 20.— KČ.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, őszes jelenségét, a spirítizmust, Konnersreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

Rendelje meg.

Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál

Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovenszkói magyar költő legújabb kötete az

Éjjeli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovenszkói irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdalmát, örömét éneleli meg verseiben.

A könyv ára:

15.— KČ.

Rendelje meg.

ÚJ ÉLET ————— 6. SZ.

Legnagyobb tiszteletünk illesse az egyletek, társadalmi szervezetek minden fajtáját, amelyek a nyomorúság által fölszított osztálygyűlöletre az irgalmas szamaritánus enyhítő olaját öntik; de be kell mindenkinek ismer-nie, hogy aki a szenvedőnek valóban lelkéhez akar férközni, aki a gyengének támasza, a veszélyben forgónak védelme, az elesettnek felemelője akar lenni, annak előbb önmagának kell átizzania erős vallásos meggyőződéstől. Attól a meggyőződéstől, amelyik Szent Pált sarkalta a lankadatlan munkára: »Krisztus szeretete ösztönöz bennünket« (Kor. II. 5, 144.). Ebben áll a szociális tevékenység vallásos elményítése. Csak a vallásos gondolat láttatja meg velünk a legszegényebb emberben is a halhatatlan lelket; ez figyelmeztet, hogy szenvedélyeink fékezésével, legközvetlenebb környezetünkkel szemben is szociálisak, elviselhetők legyünk. A vallásos gondolat védi meg a szociális tevékenységet a rája egyébként nagyon könnyen támadó veszélytől: hogy puffogó frázissá, porhintéssé, parádévá ne váljék. TÓTH TIHAMÉR.

Ellenségszeretet és nemzethűség.

Esterházy Lujza.

A két fogalom között — úgy érzem — csak látszólagos az ellentét. Mert amíg az *ellenségszeretet* Krisztus kifejezett parancsa, addig a *nemzethűség* természetjogból eredő kötelesség. Isten parancsa pedig nem állhat ellentétben a természet törvényével. A két fogalom között tehát ellentét nincs, mert nem is lehet.

Vannak azonban sokan, akik ellenségszeretetben és nemzethűségben összeférhetetlenséget látnak, akik féltik a nemzethűséget az ellenségszeretettől, mert azt hiszik, hogy az ellenségszeretet aláássa nemzetihűségünket és megalkuvó gerinctelenséghez vezet.

Pedig hát a *krisztusi értelemben vett ellenségszeretet* nem szül sem hűtlenséget, sem gerinctelenséget. Bizonyítják ezt a történelmi példák ezrei, de elégedjünk meg a keresztény vértanuk felemlítésével. Talán gerinctelenek, hűtlenek, megalkuvók voltak? Ellenkezőleg! Senki sem küzdött egy eszme diadaláért olyan bátorsággal, mint ők. Senki sem kockáztatott egy eszméért boldogságot, szabadságot, egészséget olyan odaadó készséggel, mint ők. És senki sem tudott egy eszméért olyan stílusos, mosolygó hősiességgel szenvedni és meghalni, mint épen ők.

A történelem nem ismer náluknál hősebb küzdőket — és mégis — ezek a hősi küzdők a harc közepette sem gyűlölték kegyetlen ellenségeiket, hanem még akkor is szerették őket.

Vannak, akik erre azt felelik, hogy ez a magatartás természetes velejárója a krisztusi eszmékért folytatott küzdelmeknek. A nemzeti küzdelmekben azonban ezt a magatartást utánózni nem lehet, mert ez „ab ovo” lehetetlenné tenné a gerinces küzdést, „ab ovo” kapituláláshoz vezetné.

Azt hiszem, hogy ez a felfogás fogalomzavaron alapul és úgy érzem, hogy a nemzet jogos érdekéért folytatott küzdelmekben is megvalósítható ez a magatartás. Mert, mit is akar voltaképpen ez a sokat vitatott krisztusi parancs? Azt akarja-e, hogy ne küzdjünk jogainkért, azt akarja-e, hogy minden jogtörést megadással eltűrjünk? Nem, mert az ellenkezne a természetjoggal. Az Ur Jézus parancsa tehát nem a jogainkért való küzdést tiltja — hanem küzdelmünk szellemét akarja megkeresztelni. *Azt akarja ugyanis, hogy magatartásunk szelleme keresztény legyen, a küzdelemben is.*

„Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik titeket gyűlölnék. . .” vajjon mit jelent ez a parancs? Felfogásom szerint azt jelenti, *hogy ellenségeinkben is becsüljük meg az istengyermekeket.* Azt jelenti, hogy ellenségeink is, mi is egy, közös mennyei Atyának vagyunk a gyermekei. Azt jelenti tehát, hogy bár ellentétek merültek fel közöttünk, végeredményben mégis csak testvérek vagyunk.

SINCLAIR LEWIS MONDJA:

Félévet töltöttem most Közép-Európában. Az az érzésem, hogy rövidesen nagy dolgok fognak kirobbani. A levegő ma sokkal puszkaporosabb, mint 1914-ben volt. A modern civilizációt, azt hiszem, csak Anglia és Amerika őrizhetik meg és éppen azért nagyon fontos, hogy ez a két ország megértse egymást és együttműködjék. Nem tartom igaznak azt az általános vitát, hogy a tömegek nem akarják a háborút, csak egyes államférfiak viszik őket a katasztrófabá. Én éppen azt hiszem, hogy a tömegek akadályozzák meg a nemzetek közeledését, amelyen az államférfiak fáradoznak. Az „államférfiak” elnevezés nem vonatkozik az egyes államok hivatalos vezetőire, hanem azokra a nagy emberekre, akik valóban hivatásuk magasztalán állnak és akiből ma már alig van.

Az ellenség istengyermekeit mivoltának kölcsönös megbecsülése, a nemzeti küzdelmek terén is egészen új stílus kifejezésére készítette bennünket és pedig úgy a szorosan vett küzdelemben, mint az abból származó győzelemben, illetve legyőzöttségben.

1. A küzdelemben sohasem használnánk olyan eszközöket, amelyek ellenkeznek a keresztény etikával és arra szegényt hoznak. Megtanulnók végre azt, hogy *a cél nem szentesíti az eszközt* és ezért nemzeti küzdelmünk fegyvertárából kislejteznénk minden olyan eszközt, amely arculcsapása a keresztény névnek. Így elsősorban kislejteznők abból magát a háborút, amely a kegyetlenség, a durvaság, a barbárság szülőanyja. De nem csak a háborút, gondosan kerüljünk minden más eszközt is, amely erkölcstelenségénél fogva ellenkezik a

keresztény lelkiület követelményével. És azt hiszem, ennél jobb szolgálatot senki sem tehet nemzetének.

2. A győzelemben soha nem állanánk bosszút, hanem legyőzött ellenségünkkel nagylelkűek lennénk. Hatalmunkban levő népek természet- és Istenadta jogait soha meg nem sértenők — ellenkezőleg, tőlünk telhetőleg hathatós védelemben részesítenők azokat. Figyelembé vennők, hogy a legyőzöttség megaláztatása a szokottnál is érzékenyebbé hangolja a lelkeket. Kettőzött tapintattal, kettőzött tisztelettel bánnánk hát legyőzött ellenfelünkkel — még akkor is, ha az, legyőzöttsége feletti elkeseredésében provokatív magatartást tanúsítana irányunkban. Győzelemdadta hatalmunkat nem használnók ellenfelünk anyagi és erkölcsi gyengítésére, hanem gazdasági és kulturális életének fellendítésére fordítanók azt. Ezzel a nagylelkű és nagyvonalú politikával kiváló szolgálatot tennénk saját nemzetünknek, mert lelki- leg leszerelnők ellenségünket és idővel még barátságát is megnyernők, míáltal tartós, boldog békét biztosítanánk nemzetünknek. És vajjon ki az a jó hazafi, aki nem kívánna ilyen békét nemzetének? Krisztus parancsának követelése lehetővé teszi az ilyen békét, mert megteremti az ahhoz szükséges lélektani alapokat.

3. És a legyőzöttségben? A nemzeti élet eme legtragikusabb helyzetében vajjon mit kíván tőlünk az Ur Jézus — és kívánsága értelmében vajjon miből fog állani ellenségszeretetünk?

Jogaink védelmezése közben igyekezni fogunk kerülni a gyűlölet küzdelmi eszközeit még akkor is, ha ellenségünk ezek igénybevételével igyekszik minket letörni.

Nem fogunk például élni az alattomoság és a rágalmazás fegyverével még akkor sem, ha ezek politikai sikerrel is kecsegtetnének. (Az ilyen sikereknek amugy sincs szolid értékük!) Jogaink kiharcolása kedvéért nem fogunk ellenségünk becsületében gázolni, *nem fogjuk emberi és nemzeti érzelmeit megsérteni*. Lehet követelni — sértegetés nélkül, lehet tiltakozni — epéskedés nélkül.

Ellenségünkben nem csak a rosszat fogjuk keresni, igyekezni fogunk meglátni benne a jót is. *Objektív, igazságos magatartásra fogunk törekedni a legyőzöttségben is*. Ügyelni fogunk, hogy az ellenséggel való érintkezés alkalmával modorunk öntudatos, de emellett tiszteletet kifejező legyen. Mindezzel hozzájárulunk küzdelmi magatartásuk esztétikájához, stílusának szépségéhez. Az ilyen küzdelmi stílus pedig a legemelkedettebb lelki kultúra jele.

És végül — ha alkalom adódik gyakorolni az Irgalmasság testi és lelki cselekedeteit a győztes nemzet valamelyik hozzátartozójával szemben, (Pld. Garanvölgyi, aki segítségére siet Ankerschmidtnek az „Uj Földesurban”) akkor nem fogjuk elmulasztani a krisztusi jócselekvésnek ezt a hősi alkalmát. De csakis akkor fogjuk ezt megtenni, ha ezáltal nem ártunk nemzetünk jogos érdekeinek*, vagy ha nem keltjük ezáltal a hizelgés és kegyeslés látszatát.

Mert ennek az ellenségszeretetünknek csakis akkor lesz erkölcsi értéke, ha ugyanakkor a természet törvényéhez hiven száz százaléklig nemzetehűek vagyunk. Vaғыls: sudáregyenes gerinccel, emelt fővel

*) Garanvölgyi eljárása nem ellenkezett a nemzetihűséggel, mint ahogy nem ellenkezik azzal annak a papnak eljárása sem — aki — amellett, hogy saját nemzetének legodandóbb apostola, megszánta az idegenbeszakadt ellenséges elemek lelki elhagyatottságát és fáradtságát nem kimélve, leltgyakorlatokat tett számukra lehetővé — saját nyelvükön.

állunk a győztes ellenség előtt. Ha nyílt öntudatossággal hitvallást teszünk nemzeti mivoltunk, természetjogából eredő nemzeti céljaink és követeléseink mellett. Ha energiánk teljes megfeszítésével tempós, bátor lendülettel védjük nemzeti létünk érdekét, ahol csak tehetjük. Főleg pedig: ha meglévő jogaink alapján képességünkhöz mérten, erőteljes, szívós munkát fejtünk ki legyőzött nemzetünk erkölcsi, szellemi és anyagi felemeléséért.

Csakis az ilyenfoku nemzethűség mellett van erkölcsi értéke az ellenségszeretetnek, amely enélkül nem volna más, mint jogcím a kapitulálásra. Ez pedig gyávasággá torzítását jelentené az Ur Jézus által kívánt szeretetet hősiességének.

Sokan azt hiszik, hogy erőteljesen küzdeni gyűlölet nélkül nem lehet. Pedig ez tévedés, mert a gyűlölet nem erősít, hanem gyengít. A gyűlölet ugyanis csak rombolni tud és ha árt is ellenségeinknek, ugyanakkor *mérhetetlen lelki értékeket rombol mibennünk is*. Ez pedig nem más, mint gyengítés. A gyűlölet sajátossága, hogy gyengeséget okoz, de egyúttal gyengeségből is ered, akár a gyávaság. Lélektanilag bebizonyított tény, hogy gyűlölet és gyávaság közös eredete és közös eredője: a gyengeség. Gyengeség, gyávaság, gyűlölet és megfordítva: micsoda „*circulus vitiosus*”!

Krisztus, az isteni pszichológus tudta, hogy nincsen a gyűlöletnek az a fajtája, mely romboló hatásánál fogva ne okozna bennünk lecsuszamlást a gyengeség és a gyávaság szintje felé. És ezért még ellenségeinkhez való viszonyunkból is ki akarta zárni a gyűlöletet — mert Ő erőseknek akart minket. Ellenségszeretetről szóló parancsával hallatlan mértékben akarta fokozni lelki erőnket. Hiszen tudta, hogy mennél hősibb foku a szeretetünk, annál bátrabbak, annál erősebbek leszünk.

És mennél erősebbek, mennél bátrabbak vagyunk, annál hivebben tudunk küzdeni és dolgozni nemzetünkért is. Az Ur Jézus tehát kimondottan jó szolgálatot tett nemzethűségünknek az ellenségszeretet megparancsolása által.

Dolgozzunk hát nemzetünkért és ha kell, akkor erősen és bátran küzdjünk is érte. De küzdjünk szeretetből saját nemzetünk iránt, nem pedig gyűlöletből az ellenség iránt.

Lehetséges-e vajjon ez? Saját erőnkől bizony teljességgel lehetetlen — de — *”Istennél minden lehetséges”*. Saját erőnkől lehetetlen — hiszen a küzdelem atmoszférájában olyan nagyon könnyen ragadnak el minket indulataink. Hiszen — oly gyakran fordul elő, hogy a türelmes természetű embernek is ökölbe szorúl a keze és hogy a bennünket ért támadásra spontán gyűlölettel reagálunk. Hiszen — a rossz bánásmóddért bosszút állani emberi dolog, az emberi ösztönök reflexszerűen természetes kirobbanása.

Ezekre való tekintettel tehát *természetes erőinkből soha sem leszünk képesek kikapcsolni a gyűlöletet küzdelmeinkből. Ez a teljesítmény ugyanis természetfeletti erők hatékony segítségét igényli*. Ezek a természetfeletti erők azonban nem hozzáférhetetlenek, rendelkezésünkre bocsájtotta azokat az Isten. Ő, aki egyrészt megparancsolta nekünk az ellenség szeretetét, másrészt pedig lelkünkbe véste a nemzethűség természeti törvényét — gondoskodott arról is, hogy természetfeletti erőinek igénybevétele által teljesíthessük a kettős parancsot. Ezeknek a ter-

mészetteletti erőknek közös neve: kegyelem, *forrásuk pedig: az Eucharisztia.*

Egyedül az eucharisztikus életből merithetünk elegendő zsenialitást az ellenségszeretet és a nemzethűség hibátlan összegyűjtésére. Mert az eucharisztikus életben maga az Isten, tehát maga a zseniális Szeretet oltódik belénk. A Szeretnek ez az eleven belénkoltódása tesz hát minket képessé ellenségszeretet és nemzethűség hősi szintézisének megvalósítására.

Ki tudja — talán mltőlünk magyaroktól várja az Isten ennek a csodálatos szintézisnek megvalósítását.

Ki tudja — szenvedéseink célja talán éppen az: bebizonyítani a világnak, hogy Isteni parancs és természeti törvény nincsenek egymással ellentétben, hogy tehát ellenségszeretet és nemzethűség nem zárják ki egymást. A Gondviselés talán példát akar általuk nyújtani: hogy a gyűlölet és a gerinctelenség mai világában szeretetben is, gerincességben is bajnokok tudunk lenni.

És ki tudja — talán ennek a szintézisnek önmagunkban való megvalósítása fog minket Isten előtt érdemessé tenni egy boldogabb magyar jövőre.

Talán — épen a mi világtörténeti feladatunk: krisztusi életalkítás által útmutatóivá lenni az emberiség jobb jövőjének, mely — képzetben kifejezve, — azt hirdeti majd:

Nemzethűség+ellenségszeretet=igazságos béke.

A mai Amerika irodalma.

Reményi József.

A modern irodalom kertjében gyomlálni keserves munka. Ez nemcsak Amerikára áll, hanem Európára is. Jómagam, aki megszüről nézem a magyar irodalom területét, ismételten is meggyőződétem arról, hogy a klikkek micsoda ideiglenes nagyságokat tudnak teremteni. Minden azon múlik, hogy ki micsoda csoporthoz tartozik. Néha elképedek azokon a silány, tartalmatlan vagy közhelyes munkákon, amelyeket odahaza, a klikrendszer és a kiadói érdek nagy-szerűnek minősít. Még ma is garmadaszámra olvasom az efajta jelzőket: ez az író „nyugati” vagy „európai színvonalú” vagy „ragyogó tehetség” s ezek a c'iché kifejezések, amelyek az ismert kritikuskok tollára is szaladnak, vagy az elkerülhetetlen provincializmus megnyilatkozásai, vagy az érdekközösség lapos elismerései.

Amerikában nem sokkal különb a helyzet. Legfeljebb annyiban előnyösebb, amennyiben az ország méreténél fogva az érdekelleték és érdekazonosságok nem annyira mucsaiak. Persze, a komoly értelemben vett irodalmi terület, arányban az ország terjedelmével, nem valami nagy, s aki az amerikai irodalmi Auglas istállót ki akarja seperni, annak nincs is szüksége olyan órási seprűre, mint ahogy azt az ország méretel feltételezik. A mozilírók felháborítóan sok pénzt kapnak. De irodalmi szempontból nem esnek figyelembe. A Brodewal szindarabírók javarésze ugyancsak az irodalom kereskedelmi osztályába tartozik. A detektív és „mystery story” írók a

felnőttek infantilizmusát szórakoztatják a szörnyűségek és rejtélyek iránti érdeklődés szempontjából; az irodalomhoz semmi közük. A népszerű folyóiratok, mint a „Saturday Evening Post”, a „Cosmopolitan”, a „Liberty,” körülbelül olyan színvonalúak, mintha az „Uj Idők”-et és a „Színházi Élet”-et összeházasítanánk. A vízzel kevert tej és az álkohol vegyületei. S nyilvánvaló, hogy Amerikában is számos olyan regény és novella jelenik meg, amelynek írója rutinizott tollforgató (sokszor ügyesebb, mint a vele egyvágású európai író); az ilyen szépirodalmi munkák a jellemzés szempontjából körülbelül annyit érnek, mint a pletykázó nők ösztönös emberismerete, amely olykor érdekes is, jóllehet a legtrikább esetben megbízható. Például *Vina Delmar*, aki az amerikai áruházi lányokról és egyéb bolti alkalmazottakról ír jellemző amerikai „slang” nyelven, azaz amerikalnak mondható mesterkéltségek tájszólásban, szinte megtévesztésig hű alakjai fotográfiai megteremtésében, s amit kapunk, mégis felszínes, sekélyes és átmeneti jelentőségű. De az olvasók fallák, mint odahaza a „Manci” szerű elrontott irodalmi kézimunkákat. Végül vannak „költők” akik szindikátus útján több száz amerikai lapban helyezik el verseiket; a szentimentális *Edgar Guest* a bajnoka ennek a szubtilisebb amerikai hazafi veray jánoskodásnak.

Ha az alkotóirodalom számbavehető regényeiről esik szó, akkor, elsősorban *Thornton Wilder*t kell megemlíteni. Talán legjellemzőbb tulajdonsága, hogy a naturalizmus és visszaélt naturalizmus garázdálkodása idején, a filozófiai pozitívizmus csalhatatlansága korában, mert metafizikai távlatú regényeket írni. Ez a megjegyzés különösen „The Bridge of San Luis Rey” című regényére vonatkozik. Egyáltalában nem termékeny író (bizonyos eltagadhatatlan meddőségnek áldozta), viszont művészi érzékenysége elvitathatatlan és az a törekvése, hogy az örök jelentőségű emberi vágyak, álmok és rezignációk kifejezője legyen. Ugyancsak metafizikai távlatú regényeket és elbeszéléseket ír *Willa Cather*, akinek komponáló ereje gyengébb, mint Thornton Wilderé, de alkotó képzelete gazdagabb.

A mai amerikai regényírók javarésze még mindig a naturalizmus vízein úszik. Ha jól emlékszem, Babits Mihály valahol a naturalizmus giccséről beszél. Találó megállapítás. *Sinclair Lewis*, *Theodore Dreiser*, *Ernest Hemingway*, *Dos Passos*, *William Faulkner*, ha technikai eltérésekkel is, annyiban azonosak, hogy orruk a társadalomnál tovább nem lát, s akarva akaratlanul elsősorban reformerek (nem egy ízben olyan reformerek, akik maguk is reformálásra szorulnak); mint megfigyelők élesen látnak, de csak ösztönük van, nincs lelkük, csak látni tudnak, nem nézni, csak támadni tudnak, nem elmélyülni és elmélyíteni. Egymástól nincsenek elragadtatva, néha eszmél, néha személyes okoknál fogva; kötve hiszem, hogy az állandó jelentőségű irodalom tőlük lenne elragadtatva. Rájuk is az vonatkozik, amit Wedekind mondott naturalisztikus kortársairól: ha a naturalizmus, mint irodalmi irány megszűnik, követői legfeljebb detektívek lehetnek, mert a piszok szimatolásában és megfigyelésében csakugyan páratlanok.

Egy másik csoportja a „korszerű” íróknak a pszichoanalízis szépirodalmi eszköze. *Conrad Aiken* és *Waldo Frank* a legismertebb pszichonanalitikai szépiírók. Ha műveiket olvassuk, az az érzésünk, hogy

a fák is neuraszténiások, s a halak is idegesek és a báránnyelűk is szanatoriumban keresnek gyógyulást. *Floyd Dell* naturalisztikus regényíró pszichonalitkai és marxi komplexumokkal. Expresszionista regényírónak nevezhetném *E. E. Cummings*t, akinek „The Enormous Room” című regénye a művészileg szüggeráló erejű ferdtések csoportjába tartozik. Említsek még más neveket? Megemlítem *Glenway Westcott*t, akinek „Goodbey Wisconsin” és „The Grandmothers” című regényelért az írón kívül néhány kritikus és *Sinclair Lewis* lelkesedik. Más neveket is mondhatnék, de megállapításaimat kénytelen volnék megismételni, mert ezekkel az írókkal kapcsolatban is csak az lehetne a megjegyzésem, hogy vagy az örökmértékeket keresik legfeljebb kisebb, vagy tapasztalatlanabb tehetséggel, mint *Thornton Wilder* és *Willa Cather*, vagy pedig naturalisztikus, esetleg expresszionista módon érzékeltetik és fejezik ki azt, amire képesek. Ahhoz kétség nem férhet, hogy a *fént említett javarésze tehetséges*; de tehetségük egyoldalú, lényegesen dogmatikus s a legtöbb esetben képtelenek az ember helyét meglátni a mindenségben. Erősen eklektikusak, sokan remniscenciákkal dolgoznak, s az olyan író például, mint *Branch Cabell*, akit művészi értelemben a mai Amerika legtechnikusabb írójának tartanak, tulajdonképpen semmi más, mint *Anatole France* amerikai kiadása. Jó pezsgő imitáció, de messze esik a pezsgő eredeti ízétől és szencziójától.

SULYOK ISTVÁN DR. IRJA :

Katolikus világnézetet, katolikus hitet vallani a mindennapi élet szempontjából nem jelent valami változhatatlan és nehézkes merevséget, amely ugyanarra az útra kényszerít minden embert. Hanem jelent mindenestre örök és változhatatlan, ugyanakkor azonban nagyon magas, a mulandó változásokon messze felülálló szempontot, ahonnan az élet s annak alakulásait néznünk kell. Azt az emberi életet, amely országok, korszakok, gazdasági rendszerek szerint végtelenül különböző lehet és éppen azért ebből a nagy magas szempontból is egészen különböző képeket mutathat. Milyen különbözők lehetnek tehát ezek a képek, amelyeket onnan a magasból látunk, ép olyan különböző lehet az a viszony is, amelyben országok és korszakok szerint a társadalmaknak e képéhez állhatunk — csak egy nem lehet különböző, csak egy örök és változhatatlan: az a szemszög, amelyből ezeket az egyre váltakozó képeket és viszonyokat néznünk kell. Ennek a szemszögnek az egyik szára katolikus vallásunknak az istenhite, a másik pedig katolikus vallásunknak az erkölcstana. — Minden egyéb változhatik, átalakulhat a társadalmi és gazdasági rendnek egész geometriája, a körből négyszög és a négyszögből kör lehet, csupán ennek az egy szögnek nem szabad sohasem változnia ahhoz, hogy a katolikus világszemlélet s minden, ami azon alapszik katolikus maradjon.

A szindarabírók közül a legfigyelemreméltóbb *Eugene O'Neill*. Túlbecsült író. Írói szándékaiban feltétlenül becsületes, ámbátor sokkal több benne a pathologiai, mint a pszichologiai és költői elem. Retentív lelki zűrzavar áldozata, felszabadult puritán, aki azonban nem tud örülni szabadságának vagy nem tud vele mit csinálni. Akárcsak *D. H. Lawrence*, az angol regényíró és költő, mindenféle neml aber-

rációknak áldozata, azzal a különbséggel, hogy Eugene o'Neill fájdalmat éretlenebbek, mint a D. H. Lawrence-éi. Ugyanakkor azonban nem lehet elvitatni, hogy ő volt az első amerikai drámaíró, aki a színpadra problémákat vitt, még pedig olyan problémákat, amelyek lényegesen összefüggnek az ember gyarlóságaival, azt is mondhatnám lelki tehetetlenségével. *Elmer Rice* szocialista ízű giccsdarabokat ír, amelyeket az estélyi ruhás közönség is megtapsol: *Marc Connelly* „The Green Pastures” című darabjában a négerek naiv Isten-konceptióját vitte a színpadra; a darabnak inkább egzotikus jelentősége van, mint irodalmi. Még két három színpadi íróra utalhatnék: szándékaik őszintébbek és irodalmibbak, mint sok pesti színházíró-vigécnek vagy újságíró Shakespearenek handabandázó s pusztán kommerciálizálás szempontjából fontos színpadi ürességgel.

A költők közül *Carl Sandburg*, *Edgar Lee Masters*, *Edna St. Vincent Millay*, *Hart Crane*, *Ezra Pound*, *T. S. Eliot*, *Edvin Arlington Robinson*, *Robert Frost*, *Robinson Jeffers* a legkiválóbbak. Oldalakon át kellene velük foglalkozni, hogy jelentőségüket érdemlegesen méltathassam. Van köztük olyan, akinek szocialista értelemben forradalmi a víziója (*Carl Sandburg*), van, aki pesszimiztikus (*Edgar Lee Masters*) van, aki tragikusan reménytelen (*Robinson Jeffers*), szóval mindegyik nemcsak költő, hanem bizonyos világnézet szolgálatában áll, de világnézetük csak annyiban fontos, amennyiben költői erővel fejeződik ki. Kötött és kötetlen formában írnak, kísérleteznek, konzervatívok, tradícionálisak és újítók, s hogy mi a végérvényes értékük, azt természetesen egyelőre nem lehet megállapítani. Éveken át *T. S. Eliot*, aki Angliában él, gyakorolta a legnagyobb hatást a fiatalabb amerikai nemzedékre a nihil tökéletes éreztetésével („The Waste Land”) és a keresztény remény valamelyes szuggerálásával („Ash Wednesday”). Ujabban jelentősége csökken, mert a kommunista eszmekör erősen érezteti befolyását, s a fiatalság helyzete gazdasági szempontból annyira kétségbeejtő, hogy a tiszta vagy eszmel tartalμού költészettől az életöszönből eredő önzés gyakorlati korlátainál fogva idegenkedik.

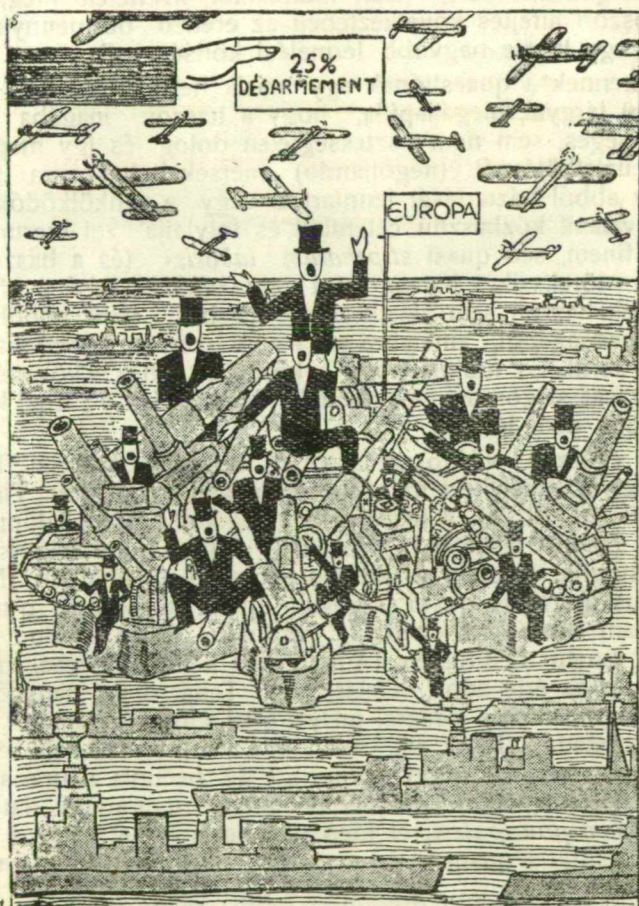
A kritikusok közül *H. L. Menckent* kell említeni, aki körülbelül tíz évvel ezelőtt érte el kritikai jelentősége zenitjét: a filozofiai nihilizmus híve, kivezető utat nem tudott mutatni, s ma már fogatlan oroszlánnak látszik. *Joseph Wood Krutch* a pesszimizmus Don Quijotéja; ez valósággal amerikai produktum; gyógyíthatatlanul realsztikus: ez a romantikája. *Max Eastmann* a marxi dialektika kritikai kifejezője. *Irving Babbitt* és *Elmer More* az amerikai humanista iskola Irányítói; a fegyelmetlen esztetikai szempont szükségességét hangoztatják; sokat tudnak, de türelmetlenek, holott türelmet hangoztatnak. A vénlányokra emlékeztetnek, akiknek a saját erényükön kívül semmi más nem tetszik. A katolikus kritika terén *George Schuster*, a „Commonweal” szerkesztője tölt be lényeges szerepet. *Henry Seidel Canby* esztetikai és kritikai ismertetései színesek, sokoldalúak.

Ebből a vázlatos ismertetésből mi derül ki? Hogy a szellem terén, az irodalom keretén belül, Amerika aligha különbözik Európától. Ma már persze a nyomor szempontjából is kezd elveszíteni felsőbb-ségét Európa. A tényállás az, hogy a mai amerikai írók izlésükben, gondolkodásukban, technikai felszerelésükben, céljaikban erősen emlékeztetnek az európai írókra. Míg a tizenkilencedik században az

volt a helyzet, hogy például Henry James lélektani készsége s művészileg kifejezett realizmusa ellentmondott az amerikai irodalom átlagos érzélgősségének s közelebb esett a Flaubertek és Goncourtok európai irodalmához, ma már ami rossz az amerikai irodalomban, az rossz a „korszerű” európai irodalomban is, s ami jó, az körülbelül azonos az európai irodalom értékeivel és eredményeivel. Sőt a trivialisítások garázdálkodása, a pusztpajtáskodások láza szempontjából is, amire cikkem elején utaltam, nincs sok különbség Európa és Amerika között: mind a két kontinensen a hiúsággal vejes gazdasági érdek számottevőbb a rögtöni elismerés megteremtésében, mint a tárgyilagos kritika alkalmazása az örök értékek felfedező útján.

(Cleveland, Ohio.)

Ahogy Európa látja.

„Amerika csak azért követel leszerelést, hogy az európai kontingenst is magának szerezze meg.”

A munka az Egyház felfogásában.*)

Havas Vilmos.

II.

A két alapgondolat tehát, amelyet mindig szem előtt kell tartanunk, mikor Szt. Tamás egyes kijelentéseit elemezzük: egyenértékűség és a munka értékelve. Ezen elvek irányadók a gazdasági élet minden területén; így az adás-vételnél is; ezért feleli Szt. Tamás (Su. Theol. II. IIae qu. 77. art. IV.) arra a kérdésre, szabad-e valamit drágábban eladni, mint amennyibe az illetőnek kerül: »Si rem in melius mutam carius vendat, videtur praemium sui laboris accipere.« (Ha a megjavított dolgot drágábban adja el, csak saját munkájának jutalmát (ellenértékét) kapja meg.) Pl. az óbor drágább az új bornál, nem valamely jelesebb tulajdonsága miatt, hanem azért, mert hosszú időn keresztül dolgoztam vele, tehát munkámat fizettettem meg, másrészt pedig többszöri átfajtás következtében az eredeti bormennyiség csökkent, tehát egy literre nagyobb termelési költség esik.

Ugyanennek a quaestionak egy másik helyén, ahol a nyereségről (lucrum) tárgyal, megállapítja, hogy a haszon magába véve sem nem tisztességes, sem nem tisztességtelen dolog és így megengedett, ha valaki üzletkötésnél (negotiando) mérsékelt haszonra tesz azért, hogy abból háztartását fenntartsa, vagy a szűkölködőkön segítsen, vagy valami közhasznú cél miatt és folytatja »et lucrum expetit, non quasi finem, sed quasi stipendium laboris« (és a haszonra nem mint célra törekszik, hanem mint munkájának bérére.) Eszerint a kereskedőnek haszna sem keletkezikhet másból, mint abból a munkából és fáradtságából, amelybe az áru beszerzése, gondozása és eladása neki kerül. És tudjuk, hogy a középkor ennek a követelménynek az alkalmazását szigorúan megkövetelte és ellenőrizte; tehát kapitalista haszon, profit, nem létezett.

Hogy egészen világosan lássunk, idéznünk kell Szt. Tamásnak még egy helyét, amely ezt az elvet kihangsúlyozza (Su. Theol. II. IIae, qu. 78. art. III. 3.). A teljes érthetőség kedvéért leközlöm az ellenvetést és a ráadott feleletet is. Nehézség: »Illud quod aliquis emit de pecunia usuraria, debetur ei ratione pecuniae quam dedit. Non ergo habet majus ius in re quam acquisiit, quam in pecunia quam dedit. Sed pecuniam usurariam tenebatur restituere. Ergo et illud, quod ex ea acquirit, tenetur restituere.« (Amit valaki kamatból vesz, az tulajdonába megy át az érte adott vételár miatt. Tehát nincs nagyobb joga a szerzett dologra, mint a pénzre, melyet érte adott. A kamatot azonban tartozik visszaadni. Ezért azt, amit rajta vett, vissza kell adnia.) Szt. Tamás felelete: »Illud quod acquiritur de pecunia usuraria, debetur quidem acquirenti, non propter pecuniam usurariam datam, sicut propter causam principalem, et ideo plus iuris habet in re a acquisita de pecunia usuraria quam in ipsa pecunia usuraria.« (Az, amit valaki

*) Ezen cikk első részébe több értelemszavará sajtóhiba csúszott be. Es pedig: 245. l. 76. sor teszalonzalához (helyesen: teszaloniaiakhoz), 246. l. 8. sor Pité (helyesen: Péter), 48. sor bölcsőjének (helyesen: bölcselőjének), 247. l. 27. sor illegni (helyesen; ille qui), 27. sor instítiae (helyesen: iustítiae), 38. sor recompensationem (helyesen: recompensationem) 248. l. 1. sor volt adva (helyen: oldva) ? sor Zeitarter (helyesen: Zeitalter) 8. következményei (helyesen; követelményei) 29. sor és hogy (helyesen: ahhoz) 81. sor bérmunkás (helyesen; bormunkás).

kamatból szerzett, tényleg azé, aki szerezte, de nem az érte adott kamat miatt (a kamatozással szerzett pénz miatt), mert ez csak eszköz, hanem a saját szorgalma (munkája) miatt, mint eredeti ok miatt és azért több joga van a kamat révén szerzett dologra, mint magára a kamatra). Ezen tétellel az egyházi tanítást a gazdasági élet olyan területére terjesztik ki, amelyen állandó harc folyt le az Egyház és az önző és kapzsi emberi természet között és ez a kamat. Az Egyháznak a kamattal szemben való állásfoglalását egy más alkalommal behatóan fogjuk tárgyalni. Itt csak annak a megállapítására szorítkozunk, hogy a kamatszédést az Egyház elvileg tiltja az *aequivalentia* és a munka értékelése alapján, amint az itt idézett helyből is világosan kitűnik és amely szerint én csak azt követelhetem mástól, amit neki adtam; szolgáltatásnak és ellenszolgáltatásnak egyenlőnek kell lennie; az a többlet, amely ezt az egyenlőséget megbontja, erkölcsileg igazságtalanság, közgazdaságilag kapitalista értéktöbblet. Tisztán és világosan áll itt előtűnk az Egyház munka értékelve, a kamatnak és a kamaton szerzett dolognak erkölcsi és közgazdasági viszonya: a kamatot, mint jogtalanul, erkölcstelenül vissza kell adni, de ha valaki a kamattal dolgozik és így szerez magának valamit, azt nem köteles visszaadni, mert a pénz csak eszköz, amellyel dolgozik, az eszköz pedig nem termel értéket, csak az emberi munka, ez a főok; az értéket tehát az ember hozta létre, munkájának eredménye tehát őt illeti; amennyiben azonban jogtalanul és igazságtalanul vett kamatot, azt tartozik megtéríteni, illetve vissza fizetni. Ennek a tételnek alapos átgondolása döntő bizonyítékul szolgál Szt. Tamásnak és az Egyháznak a munkáról vallott felfogása mellett; eszerint nincs más értéktermelő tényező, mint a munka. Szt. Tamás idézett helye még ezt is jelenti: ha valaki lopott pénzzel dolgozik és magának valamit szerez, ez a dolog is az övé, mert munkát fektetett bele, természetesen a lopott összeg visszafizetésére köteles

Szeretik ezt a megállapítást gyengíteni újabbkori és a kapitalista bacillustól megfertőzött gondolkodású teológusok és moralisták megállapításaival. Szt. Tamás mellett azonban eltörpülnek valamennyien és az Egyházat valósággal diszkreditálják, amikor azt az örkénytelenség gondolt kapitalista rendszer szolgájaként akarják süllyeszteni.

Szt. Tamás tanításának legyengítésére és a belőle vont messzeható következtetések elerőtlenítésére hivatkozni szoktak a *Su. Theol.* (II. II. ae. qu. 77. art. IV. 2.) egy helyére, amely szerintük azt tartalmazza, hogy az érték változhatik az idő és a hely különbsége szerint: »*pretium* rei est mutatum secundum diversitatem loci vel temporis« Aki a Szt. Tamás-féle értékelméletet ismeri, azonnal tisztában van azzal, hogy Szt. Tamás nem gondolhatott munkánélküli értékemelkedésre a gazdasági élet rendes keretein belül, ahol ez *aequivalentia* törvénye a főszempont; értékemelkedést e szerint csak *labor et expensae* okozhat, tehát a hely és az idő különbsége nem. Az ellen pedig az ellenvéleményen levők is erősen tiltakoznának, ha rájuk fognák, hogy Szt. Tamást önönmagával akarják ellentétbe hozni: Az illető kijelentést tehát a munka értékelvével kell összhangba hozni. Tisztán látunk, ha figyelmesen átolvassuk az egész idevonatkozó IV. fejezetet. Címe ez: »*Utrum liceat negotiando aliquid carius vendere quam emere*« (Vajjon szabad-e üzletkötésnél valamit drágábban eladni, mint venni.) Az 1. és 2. pont különbséget tesz az üzletember között, aki azért vesz, hogy eladjon

és olyan ember között, aki csak valamilyen különös körülmény miatt kényszerül valamilyen dolgot eladni. Az elsőre, a kereskedőre, vonatkozólag megállapítja, hogy valamit értékénél drágábban eladni az igazság ellen való. Különböző a helyzet a másik esetben: az illető drágábban adhatja el a dolgot vagy azért, mert javított rajta valamit (tehát munkát fektetett bele), vagy pedig azért, mert az ára változott a helynek vagy az időnek különbözősége szerint »secundum diversitatem loci et temporis«. Ezt a kijelentést kétféleképpen lehet értelmezni: vagy az aequivalentia törvénye értelmében úgy, hogy a más helyre való átvitel munkát és költséget emészt fel és annyira drágább lesz az illető dolog, ami az időre nézve is áll, mert hiszen, ha a tárgy huzamosabb ideig van nálam; tényleges munkámba és költségembe kerül gondozása: vagy pedig, minthogy e hely nem hivatásszerűen üzlettel foglalkozó kereskedőről szól, hanem csak oly emberről, akinek esetlegesen kell túladni valami dolgán, egy más elv érvényesül. Hiszen az aequivalentia törvényének érvényessége tisztán a gazdasági életre vonatkozik Szt. Tamásnak következő megállapítása szerint (Su. Theol. II. II. ae qu. 77. art. I. 3.): »In iustitia commutatura consideratur principaliter aequalitas rei, sed in amicitia utili consideratur aequalitas utilitatis et ideo recompensatio fieri debet secundum utilitatem perceptam, in emptione vero secundum aequalitatem rei.« (Az igazságos csereüzletben: adás-vétel legfőképpen a dolog egyenlőségét-értékét kell szem előtt tartanunk; de a hasznos barátságban-baráti szivességtetés a hasznosság egyenlőségét (-értékét) és azért a viszonzásnak az utóbbi esetben a kapott haszon szerint kell történnie; a vételnél pedig a dolognak egyenlősége (-értéke) szerint). Ha tehát valaki nem üzleti okból adott el egy dolgot, akkor nem vonatkozik reá a iustitia commutatura, amely csak a gazdasági életben irányadó elv. Ha tehát más helyen és egy későbbi időben történik egy ilyen nem üzletszerű eladás, ahol és amikor az ilyfajta dolognak az ára nagyobb, nem vét a közgazdasági igazságosság ellen, ha drágábban ad el. (L. 1.) Különbözn is itt nincs értékről szó, hanem egyszerűen eladási árról. Ár és érték pedig tudvalevően nem tévesztendőek össze, hiszen közgazdaságilag különálló fogalmak. (L. 2.)

(Folytatása következik.)

1*) Pl. valaki elhurcolkodik olyan vidékre, ahol az illető dolognak a termelési viszonyok különbözősége miatt nagyobb ára van. Ilyenkor nem köteles a dolgot tisztán önértetnek megfelelő áron eladni már csak azért sem, mert a közjő szempontja uralkodik minden egyéni szempont felett, már pedig azt a közjő kívánja, hogy azoknak a tisztességes üzletét, akik drágábban termelnek, ne romtsa azáltal, hogy véletlen körülmények folytán olcsóbban eladhat.

2*) Úgy véljük, hogy a fentiekben kétséget kizárólag bebizonyítottuk Szt. Tamásnak és vele az Egyháznak álláspontját amely szerint egyetlen értéktermelő elem: a munka.

Kétségtelen, hogy a liberalizmusnak nincsen konstruktív államelmélete. A liberalizmus az államot az egyesek s a társadalomnak, vagyis a nem-államnak oldaláról nézi: arról csak negatív, limitatív szemlélete van. Amikor liberális államról beszélünk, nem olyan államot értünk, amely a liberalizmus elveire van felépítve, mert ilyen állam nincsen: hanem olyan államot, mely a maga halalmát és befolyásának körét korlátozza. De merő korlátokból nem lehet felépíteni az államot.

Ottlik László a Magyar Szemlében.

A torony.

I.

A toronysisak szédületes ormán,
Jegenyeszál a bodzasor felett,
A mellvédön messzire kihajolván,
Nézem a lámpafényes, térzenés
Vasárnapesti főteret.

Nézem, nézem, a kisebbik szememmel.

A tér közepén, mint egy kirakatban
Az emelvényen recseg a banda.
Kifent bajsszal zörög a dob,
A cintányér kövéren rácsörömpöl,
S a trombiták bő nyárspolgári torkán
Az induló zuhog.

Köröskörül a tizfilléres székeken,
Zsiros papír és cigaretta-csutka közt
Fejek, pocakok, izzadt arcok, frizurák,
Kövér karok, harisnyás, duzzadt lábfejek,
És köröskörül cigarettafüst.

A fák mögött, az ingyen padokon
Más nép-szorong, nevetgél, köpköd és pipál.
A térzenén haránt recseg a rádió.
Két-három pár, akit az utca egybesodort,
Két megbüvölt és szomorú kigyó,
Összetapad és vonaglik a foxtrott.

Mi ez a furcsa, fortyogó tömeg?
Emberek? egyek? külön-egy-valók,
Akárcsak én?
Vagy tán csak összevisszahányt tagok,
Vonagló emberdarabok
Egy ismeretlen delej áramában,
Mint a kitépétt békacombok
A villamosgép kényszerén?

Ó láttam én már! Ó emlékszem én:
Gyerek koromban, május derekán,
A kerti fákról zápor-módra ráztuk
A lomha cserebogarat és hordtuk
Az esőgyűjtő kádba kannaszám.
Ott, a sikamlós fekete lucsokban
Nyüzsgött a sok-sok fuldokló bogár,
És mi ott lestük libabőrös háttal
A mozgó lábakat és hasakat,
Mig el nem halt a furcsa cincogás,
És undor émelyített és bűnös borzadály.

II.

És kinyitom a nagyobbik szemem.
A nyüzsgő mélyében úgy jár tétova,
Mint reflektor sugárnyila.

Pocakos polgár, himlőhelyes képű,
Csurgó homlok, kövér bajusz, aranylánc:
Két kidülledt vizes szem rám mered
És én nem látok, hallok semmi mást,
Csak azt a két szegény szemet:

„Óh milyen jó ez a vasárnap este,
Egy kis muzsika, egy kis feiedés!
A fiam meghalt. Rosszak az idők.
Az üzlet áll és hízik az adósság.
A fiam meghalt. Sikkasztott a vöm.
Asztmás az asszony. A váltó lejár.
Rosszak az idők. Nem tudok aludni.
Rám hasonlított. Egyetlen fiam.
Be fogok zárni. Meghalt. Minek is!
Oly jó ez a kis muzsika. Hisz érted!”

Tovább villantom a reflektorom.
Csirkefogó az utcaszögleten.
Cipője orrán kinéz a nagyújj
Inget nem ismer rossz kabátja rongya,
Az arca sárga bőr és szálka csont,
Fekete fogán elhült pipa lóg
Fölnéz, köp egyet, aztán mondja:

„Hát igen, testvér, vasnunkás vagyok,
De nincsen munka és nincsen kenyér
És nincsen Isten. Két esztendeje.
Hogy miből élek? Ördög tudja! Élek.
Lopják, azt mondják. A másik, hogy öljek.
A moziban is láttam. Ej, hisz én
Robbantának is, csak tudnám, hogyan.
Még gazembernek is hitvány vagyok!
Hát így van testvér. Ezt a kis zenét
Ne sajnáld tőlem. Addig jó, meddig . . .”

Már villanok tovább. Nagy barna lány.
Most hagyta ott a táncot. Ajakán
Ordít a festék. Lengő selymein
Ordít az utca. Még hevült a táncból,
Még egy kis percig boldogan pihen,
Mint játékból kiállott kisgyerek.
Egy percig. Aztán visszaül szemébe
A valóság mosolygó undora,
És rámnéz ő is és mondja magát,
Suttogva mondja. Én nem mondom el,
Amit beszélt, és amitől a vért
Fagyos utálat állta bennem el,
És átperzselte lelkemet a szégyen
Férfivoltoméért, ember-voltoméért

VII.

És hirtelen behunytam a szemem,
Mind a kettőt behúnytam görcsösen.
És kinyitottam a még-másikat,
Az igazlátót.

Elfoszolt a tér
Csak egy áttetsző kékes köd maradt,
És a hullámzó eleven ködön
Bizonytalan körök sejtettek át:
Emberfejek. Most mind egyforma volt
És mindenik felett
Egy-egy lángocska lebegett,
Félénken, mégis föl-fölcsapkodón,
Mint a kátéban a pünkösdi képen,
És minden kis lángocska énekelt.
Vékonyka hangon, halkán, monoton,
Akár az ovodás gyerek.

„Lelkecskék vagyunk.
Minekünk nem jó,
De mi jót akarunk.

Itt nincsen jó tanyánk.
Nyirkos és homályos a házunk.
Hideg van. Fázunk.
Mondjátok, merre van a Láng?

Itt nem jó lenni.
Mi nem vagyunk idevalók.
Haza akarunk menni.
Valaki jöjjön,
Fogja meg tapadós kezünket,
És mondjon egyszerü szavakat,
És vezessen haza bennünket”.

Igy énekeltek a picike lángok
És nyolcat kondult a torony,
És megszólalt fölöttem a harang,
A százesztendős óriás.

És olyan közel voltam, szinte benne,
A teménytelen harang nyelv alatt,
Ugy általjárt, úgy fölívott a zengés
Hogy meghalt külön minden gondolat,
És külön én és külön élet:
A mindenségben nem volt semmi más,
Csak ez az ölelő, mámoros, óriás
Egyetlenegy harang, harang, harang.

Sík Sándor.

Az Új Élet munkaközössége.

Lapunk megindítása óta állandóan arra törekszünk, hogy ne csak olvasmányt nyújtsunk előfizetőinknek, olvasóinknak, hanem megalkossuk az Új Élet köré csoportosult fiatal katolikus intellektuelek munkafrontját, amely Prohászka Ottokár szellemében igyekszik a katolikus magyar intelligencia vallási elmélyítésére és öntudatosítására, szociális felrázására és megedzésére a kisebbségi életsémák közé.

☒ : Ezt a kitűzött célunkat már részben el is értük. Az Új Élet szerkesztője már több száz fiatal magyar katolikkal áll összeköttetésben, levelezésben.

De ezt a kapcsolatunkat olvasóinkkal még jobban ki akarjuk mélyíteni. Azt akarjuk, hogy az Új Élet szerkesztésében, irányításában mindazok résztvegyenek, akiknek a szlovenszkoói magyar katolicizmus sorsa szívügye, akik az igazság és szeretet pilléreire felépítendő társadalomért harcolni kívánnak.

Azt akarjuk, hogy az Új Élet minden sora, minden betűje visszatükrözze a jobbítást kívánó magyar ifjú katolikus nemzedék gondolatvilágát, célkitűzéseit.

Azt akarjuk, hogy az Új Élet szerkesztősége, a köréje csoportosult fiatal írógárda és olvasói közös munkafrontot alkossanak.

Ép ezért :

kérjük minden olvasónk őszinte kritikáját, hozzászólását lapunk eddigi szelleméről,

kérjük kívánságainak őszinte feltárását,

kérjük — állandó hozzászólását egyes cikkeinkhez,

kérjük véleményét a katolikus akció kérdéséről és annak gyakorlati megvalósításáról,

és nem utolsósorban kérjük véleményét arra vonatkozólag, hogy az Új Életben hirdetett eszméket hogyan tudnák még szélesebb rétegekben terjeszteni.

Ha olvasóink lapunkkal így állandó kontaktusban lesznek, megkönnyítik a szerkesztőség munkáját, bete kapcsolódnak abba a munkaközösségbe, melyet lapunk szerkesztői, munkotársai és olvasóinak egy része már eddig is alkotott. Az Új Élet így a kisebbségi magyar katolicizmus hű tükré és lelkiismerete lesz.

AZ ÚJ ÉLET SZERKESZTŐSÉGE.

(Jelen számunkhoz lev. lapot mellékelünk. Kérjük olvasóinkat használniuk fel, hogy észrevételeiket, véleményüket megírják. Egyben kérjük olvasóinkat, hogy szerezzenek lapunknak új előfizetőket és írják meg azok címeit, kiknek gondolják, hogy mutatvány-számot küldhetünk.)

„A keresztény nevelésnek a feladata diadalmassá tenni azt a világnézetet, mely előtt az erkölcsi törvények nagyobb hatásuk minden ágyúnál, fegyvernél és hatalomnál.”

SERÉDI JUSZTINIÁN,

Mai magyar lira.

Modern kat. szociális lira.

Semetkay József.

Olyan korszakokban, amikor nagy politikai, vagy szociális válságok fenyegetik a világot, minden emberi tevékenység ezeknek a válságoknak a hatása alá kerül. Senki nem szabadulhat a megnehezült idők nyomása alól, nem bújhatik félre egoizmusa csöndes fellelegvárába, hogy ott várja meg, míg az emberiség nagy vihara kitombolja magát. Mindenkinek szerepet kell vállalnia az új világ előkészítésének keserves, de hősi munkáiban s ez alól az egyetemes kötelesség alól a költők sem vonhatják ki magukat. Aki ma félrehúzódik az élet sorsdöntő problémái elől s az önző szubjektivizmus vagy a *lart pour lart* elefántcsonttornyában akar meglapulni, mikor mindenkit a gátakra szólít az élet félrevert harangja, — az művei számára nem várhat semmi érdeklődést. Az ilyen költők hangja visszhangtalanul vész el a nagy viharzugásban — s a régi irodalmi irányokhoz húzó kritikusok egyre sűrűbben, egyre lemondóbban beszélnek a lira haláláról. Pedig a lira nem halt meg és nem is halhat meg soha! Ma a lírának csak egy fajtája van ravatalon, amelyik nem tud, vagy nem akar az új idők új kívánságaihoz alkalmazkodni.

Mert ma egészen mást várunk a költészettől, mint a háború-előtti idők nyugodt életű embere. Többet kívánunk ma a költőktől a rimekkel való játéknál, egyéni kis szenzációk csengő bongó versekbe szedésénél, pusztá szórakozásnál és szórakoztatásnál. Ma a kor mozgalmait fűtő hatalmas tömegérzelmek keresik a maguk erős és hangos kifejezését. A ma legégetőbb problémája a szociális kérdés. Ámde éppen ennek a kérdésnek leghivatottabb képviselői kezdik mindjobban belátni, hogy a szociális kérdés igazságos megoldásának a gazdasági, politikai és társadalmi feltételeken túl vannak olyan erkölcsi feltételei is, amelyek figyelembevétel nélkül a mai viszonyokon gyökeresen és megnyugtatóan nem lehet segíteni. Mivel igazi erkölcsiség csak világnézeti alapon alakulhat ki, a társadalomnak első sorban biztos világnézetre van szüksége. Ezért a szociális kérdés végső megoldása nem történhetik meg a vezetők és a tömegek világnézeti kultúrája nélkül. Tehát a tömegek lelkéhez utat kereső modern költészetnek nemcsak a korszerű szociális érzelmeket kell kifejeznie, hanem hangot kell adnia az erkölcsi és világnézeti igazságoknak is.

A mai magyar kat. lírának az a legnagyobb jelentősége, hogy a költészet szociális és világnézeti feladatait teljes erővel és hivatottsággal vállalja magára. Mivel pedig világnézetében, a katolicizmusban megkapta a biztos erkölcsi elveket és szociális erényeket, a társadalmi betegségek feltárásán túl, a gyógyítás eszközeire is rá tud mutatni.

Modern kat. lírikusaink — pl. Mécs László, Sík Sándor, Kocsis László, B. Németh János — programmverseikben igen gyakran hangoztatják a költészet mai szociális hivatását. Mécs László, aki először szólaltatta meg a kor nagy szociális problémáit, sokszor idézett versében, a *Vallomásban* így jellemzi a mai költő útját a tömegek felé:

•Halljad világ a vallomásomat:
egyszerűek legyünk, mint az országot,
hogy mindenkihez elmehezzünk,
jók legyünk, mint a levegő,
hogy mindenkit megölelhessünk,

édesek legyünk, mint a kenyér,
 hogy mindenkit etethessünk,
 vidámak legyünk, mint a bor,
 hogy mindenkit megnevetessünk.

Sik Sándor legutolsó verskötetében, melynek címe is programm és vallomás — *Fekete kenyér* — szintén hangoztatja, hogy a költőnek mindenkihez el kell juttatnia tápláló igéit:

»Az én versem nem gyémántbillikom,
 De forrásvízzel csorduló tenyér.
 Nem úri inyeket csiklandni jöttem:
 A szó, amit szólni születtem:
 Mindenki-falatja, fekete kenyér.»

(*Egy karéj fekete kenyeret*).

Kocsis László éveken át a kat. misztika költője volt s költészete teljesen elszakadt az élettől: »Éltem becsukott ajtók mögött, berekesztett szavak szépségén tündöttem« (*Mindennapi kenyerünk*). De most betör lelkének istenderős, kolostori magányába az emberi nyomor borzasztó jajkiáltása s rádöbbeníti őt az emberi sorsközösség tudatára. Új könyve: *Mindennapi kenyerünk* már a szociális sorsközösség hitvallása s a szentferenci felebaráti szeretet mélységesen emberi hangja. Kitarja lelkét minden szenvedő és minden szenvedés előtt és mint a tengeri csiga magába gyűjti a végtelen tenger ezerféle moráját, úgy gyűjti a költő össze a kortársak lelkének és szívének háborgó hangorkánjait:

»S a kis csigában nóta lesz a vadviharból, csoda lesz
 S minden szív száján szólni kezd, mint szóltak egykor millióknak vátések«

(*Bennem mind élnek*).

Ilyen programmal indulnak meg kat. költőink az emberiség testi-lelki nyomoruságának a barlangja felé! Leszállnak eddigi életük lelki magasságaiból, a kolostori szent békességből és tisztaságból az élet sötét mélységeibe, mert ragadja őket, szinte akaraton kívül, a hivatás isteni ereje. Elhagyják költészetük régi birodalmát és régi kifejező eszközeit. Mig eddig az angyalok és a szentek trubadurjai voltak és a szeráfok égi hangján énekeltek, most az emberi bűnök, borzalmak és kiapadhatatlan szenvedések gyötrelmes, alaktalan, zűrzavaros hangjait kell költészetté magasztosítaniok. Hatalmas hangjuk végigharsog a szétbomló világon, hogy felébressze a bűnösök, az önzők alvó lelkiismeretét, testvéri vigaszt és részvétet árásszon a szenvedőkbe és felkeltse mindnyájukban egy tisztább és boldogabb jövő hitét és reményét.

Ha ennek a modern kat. költői iránynak eddigi termését szemügyre vesszük, mindenekelőtt nagy témagazdagsága lep meg. A költők fáklyája levilágítja a társadalom minden helyére: a falu kis kunyhóiba, a nagyváros sötét proletárnegyedeibe, a gyárak robogó kerekei közé, az utcák hullámozó forgatagába, a paloták csillogó termeibe, a templomok hatalmas boltzatai alá, a családi életbe, a munka robotos zajába, kórházba, kaszárnyába, börtönbe, a diplomaták boszorkánykonyhájába, a siberek száguldó autójába, az iskolák életformáló műhelyeibe. Mindenütt az embert keresi és világítja meg éles reflektorával. Az embert, amint dolgozik, szenved, élvez, nyomorog, simogat, gyilkol, gyűlöli vagy szereti. Micsoda emberlőmegek vonulnak el szemünk előtt! Micsoda végetnemérő felvonulás ez: fiatalok, öregek, szegények, gazdagok, forradalmárok, Krisztus-követők, tőkésék és proletárok. Mily

különbözőek és mégis mind egy rejtendő kor testvér-gyermekei. A kor láza, nyugtalansága gonosz fekete vörös fényét ráveti mindnyájuk eltorzult arcára. És ott megy ebben az óriási embernyájban a költő is: talán ő az egyetlen, aki válogatás nélkül vállalja a testvéri közösséget mindenki vel:

»Minden emberfiában önmagunkat
szeressük, mert egy-test-egy-vér vagyunk!
Bejártam a jelent s a messzi multat,
néztem haldoklók megtörő szemébe
s egy volt porból vett szívünk és agyunk«.

(Mécs: *Emberek vagyunk!*)

Vállalni a testvériséget mindenki vel! — nehéz dolog ma. Mikor a költő egy razzia alkalmával saját szemével látja korunk szociális fertőjének borzalmas és szerencsétlen páriáit, kétségbeesve sikolt fel:

»Jaj, hát ez is van a világon!
Tengernyi ember, aki nemember!
Velem-egy-lélek emberek.
Tenyésznek és ténferegnek,
Fetrengenek és penészenek,
és rám merednek, mind rám merednek:
Átok szemek! vérvád-szemek!
Minden szentek, segítsetek!
Ki láttam ezt a látni poklot,
Hogy éljek evvel? Mít tegyek?»

(Sik: *Razzia.*)

Nem csoda, hogy ennek a borzasztó nemzedéknek a láttára néha szinte megborzad a költő:

»Én nem lennék a Krisztusa soha,
se királya, se semmiféle őre,
mert ragadozó, balga, ösztönös,
csak önmagában pislákoló csillag,
a gondolata korlátolt határán
nem ember többé, féreg, földi por!«

(B. Németh János: *Emberek.*)

Elkeseredésén, borzalmán erőt vesz a részvét, a szánalom, a megértés. Megtalálja az egyetlen erőt, a szeretetet, melynek segítségével ma is teljesíteni lehet az emberi szolidaritás isteni törvényét. »Mind, mind szánlak és értelek és szeretlek, szegény testvérek!« mondja Sik *Vér az utcán* c. versében. És mint »a szeretet detektívje« (Kocsis László) indul el az emberi nyomorúság sötét barlangjai felé.

Ezek a pap-költők talán a gyóntatószékben látták meg először döbbenetes valóságban a mai ember testi-lelki züllöttségét és nyomorúságát. Sik Sándor megrázó realizmussal rajzolja a gyóntatószékhez tóduló bűnösök kifogyhatatlan tömegét:

»Es jönnek, négyen, nyolcan, tizen,
Véres flotta fekete vizen,
Reggel és este és minden órán
Csókolni szegény viola stólám.
Lihelve mind élém omol
A vérző, mély ember-nyomor . . .
Ezer sikoly és százezer fekély:
Emberköny — és vér-óceán, amely ajkamig ér!«

(*Es jönnek hozzám.*)

Hatalmas széles versfolyamokban árad az élet mélységeiből a kisértett, kiuzsorázott embertestvérek óriási tömege: egy istentelen, megromlott társadalmi rend szerencsétlen áldozatai. Micsoda tömegek vonulnak fel pl. Mécs László híres versében, a *Szegény emberek*-ben!

Még megdöbbenőbb az a keserű realitású kép, melyet Mécs a munkanélküliekről rajzol a *Naplopók*-ban:

»Az éhes gyomrok korgó zenekara
a Bibliát túlzúgja, füttyül.
Így állnak Pesten, Berlinben, New-Yorkban
Ötvenmillió munkanélküli.

Lelkükben láncon a jövő viharja«.

Mi várhat erre a világrendre, mely egyfelől kizsarolja a dolgozó milliókat, másfelől gonosz üzleti önzésből vagy taktikából, vagy tehetlenségből munkanélküliségre és nyomorra kárhozott 50 millió embert? Mécs László *Jöjjenek az új barbárok* c. költeményében mint komor vízió jelenik meg ennek a megromlott társadalmi Rendnek a pusztulása. Sik Sándor S. O. S. c. versében már nem is sajnálkozik a régi világ széthullásán:

»Hisz tudod, testvér; sülyed a hajó,
Ez a rozzant, vén Európa bárka . . .
Nem nagy kár érte!»

Ennek a velejéig romlott társadalomnak gonosz, szívtelen kalózeit kemény kézzel állítja pellengére a modern kat. költészet. (pl. Mécs: *Hajtók szemével nézve. Óda egy petroléumkirályhoz* stb.) De amilyen megne nalkuvó igazságossággal ostorozzák költőink az önzőket, a zsarnokokat, a kufárokat, ép oly részvétellel és szájalommal fordulnak a kifosztottak, az áldozatok felé. A nyomor egyetemes képe után apró egyéni tragédiák szívbemarkoló jelenetei tárulnak elénk. Ezek a költők magukba szívják a sok-sok szenvedés hangját és mint hatalmas rezonátorok kiharsogják a világba, hogy felébresszék a bűnös és közönyös társadalom lelkiismeretét. Véres és könnyes képekben állítják elénk a Kor szomorú, szenvedő áldozatait: a hadi rokkantat, a munkanélkülit, az elhagyott öregeket, a nyomortanyák páriáit, a részvétre nem találó koldúsokat, az elapadt tejű anyákat és végül borzalmas korunk legfájdalmasabb, ártatlan áldozatait: az elhagyott, éhező, ruhátlanul kószáló, vagy a bűn útjára sodródó gyermekeket.

Mécs László talán legtragikusabb költeményében a *Vád és Védőbeszéd*-ben riasztóan sötét képet fest a mai fiatalság egy nagy részéről, amelyet egy szívtelen társadalom bűnös közönye a legnagyobb testi és lelki nyomorúságba taszít s amely végleg elkeseredve, korunk miazmás levegőjétől megfertőzve vak, visszafojtott dühvei áll lesben, míg szabadjára engedheti elvadult ösztöneit. Kocsis László, mint hittanár az inasiskolában dőbben rá ennek a fiatal nemzedéknek elrémítő lelki züllöttségére, elvadultságára:

»Lelkük törött tilinkóját már gyűlölség-szél zúgatja
Szebb földéért, több kenyérért az emberek kertjében,
Látom, ennek mély szemében gyilok villog s üszkös fáklya
Glóriázza homlokán az első martir barázdát,
Annak marka bombát rejt, hogy felgyujthassa a paloták
Télikertjét s Krisztus dómját romba döntse egy éjjel . . .
Messze zuhant zavart lelkét annak fertő fürdette, hogy
Felkiáltsa lent a mélyből a vér szabad himnuszát.
Jaj Istenem, gyökértelen harminc plántád hová került
S gyümölcstelen fa lombjaként mit zug lelkük árnyéka?»

(*Hittanóra az inasiskolában.*)

Elérkeztünk a mélység fenekére és úgy látszik első pillanatra, hogy innen már nincs menekülés, hiszen a fiatalság lelkében már a jobb jövő lehetőségének a csirája is megvan mérgezve. Költőink

azonban nem elégszenek meg azzal, hogy korunk nagy szociális bűneit és bajait leleplezik, hanem igyekeznek megkeresni azokat a módokat és eszközöket, amelyek segítségével ebből a szörnyű khaoszból kiszabadulhatunk. »Legyen világosság!« kiált fel Mécs László, lássuk tiszta szemmel a társadalom helyzetét, hogy megismerve e nagy összeomlás okait, megtaláljuk a szabadulás útját. Amikor költőink rámutatnak a mai idők szociális válságára és bűneire, ezt azért teszik, hogy a szociális igazság útját előkészítsék. Ha a szociális bajok forrása a javak elosztásának igazságtalansága és aránytalansága s a társadalmi rend igazságtalan berendezése, mely az emberi önzésre van felépítve: meg kell szüntetni ezt a helytelen elosztást és igazságtalanságot. Nagyon világosan látják a költők a test és lélek szoros összefüggését, egymásrautaltságát s azt a nagy igazságot, hogy nem lehet lelket megváltani, amíg a test az éhség, a hideg, a szenny nyomorúságában: a bűnnek a kovászában fetreng. Amint Kocsis László mondja:

»akinek
Nincsen földi kenyere, nem nyúlhat az angyalok
Égi falatjáért«.

(Mindennapi kenyereünk zsoltára.)

Még erősebben kifejezi ezt a kemény igazságot Déli Harangszó c. versében B. Németh János. Nála sokkal élményszerűbb ez a megállapítás, mert mint világi ember a sok gond és baj között jobban átérzi a nyomor nagy kísértéseit, lélekölő erejét.

Tehát nemcsak az ember teste, hanem a lelke is megkívánja az anyagi élet nélkülözhetetlen eszközeit. A szociális igazságtevés azonban csak úgy valósítható meg, ha sikerült erkölcsi előfeltételeit megteremteni: felébreszteni azokat az erőket, amelyek le tudják győzni az emberi önzés, szeretelenség, gyűlölet, hatalomvágy, gőg és bosszú romboló hatalmait. *A modern kat. szociális költészet nagy belső ereje abban van, hogy bízik egy jobb erkölcsi rend eljöveteleiben.* Minden módon iparkodik a lelkekbe belesuggerálni ennek a tisztább és boldogabb életnek a reményét és lehetőségét. *A régi, bűnös világ zuhanjon a megérdemelt pusztulásba, de mi mentjük át belőle a szép jövő számára az emberiség örök értékeit.* A felebaráti szeretet, a gyermek ártatlan lelke, az anyák önfeláldozása, az igazi hősök életszent-sége, az Egyház kétezeréves sziklája és a ma oly sokszor elfelejtett Isten: ezek azok a biztos alapok, amelyekre felépíthetjük új házunkat, az igaz ember és az igaz Isten boldog hajlékát.

Költőink első sorban a felebaráti szeretetet emelik ki, mint a világmegváltás leghatékonyabb eszközét. A felebaráti szeretet tudhat csak gátat szabni korunk eszeveszett romboló erőinek: a forradalmaknak, a lázongásoknak, a nemzetek gonosz elnyomásának, a gazdasági önzésnek és anarchiának, az egyre növekvő munkanélküliségnek és a háború fenyegető rémének. A felebaráti szeretet nagy ereje kötheti már csak össze a társadalom egymástól végzetesen elszakadt rétegeit. Ezért hirdeti Mécs László:

»Az én ragasztékom Krisztus ragasztéka;
szeretetet tömök szörnyű szakadékba,
szeretetet lámpását viszem a szurdékba,
szeretetet lámpását viszem a kastélyba«.

(Kóborló elődóm.)

Ezt hangoztatja Kocsis László is:

„... a szeretet
Egyetlen csillagát gyujtogatom az önzés
Igájában gönyedők szemében.»

(*Ferenc, szeretsz még engem?*)

Azután az Egyházra mutatnak rá a költők, mint amelynek a legnagyobb ereje és hivatottsága van a Kor nagy bajainak az orvoslására. Hiszen pl. XIII. Leo pápa *Rerum novarum* c. encyklikájában már negyven évvel ezelőtt felemelte szavát a liberális kapitalizmus sok visszaélése ellen, felhívta a világ figyelmét a társadalmi helyzet nagy bajára és rámutatott a szociális kérdés megoldásának igazságos módjára. A nagy szociális pápa szavai süket fülekre találtak, a világ ment tovább a romlás és pusztulás útján. A költő szerint, a mai nagy világbumlásban csak egy intézmény áll szilárdan és megbonthatatlan egységben:

»Csak egy hajó úszik szilárdan:
kormányán ül az öreg Péter ...

(*Mécs László: Péter hajóján.*)

Ugyancsak Mécs László mondja *Jöjjenek az új barbárok* c. ódájában, hogy a mai gonosz és rothadt társadalmi és gazdasági rend pusztulása után az Egyház fogja az új világ erkölcsi alapjait lerakni:

»Ott megy majd a könnytengeren Péter sérthetetlen hajója
és kimentí az egyetlen, amit épen érdemes:
kimentí a Bibliáját milliárdnyi oltóaggal
s oltogatni kezd újra »világon a vadat
s megindúl a vérkeringés új virágzó ezredéhez.»

Sik Sándor *Óda az Egyházzal* c. hatalmas férfi-kórusában, mint az új emberiség anyját énekli az Egyházat:

»Üdvözlégy új emberiség!
Testvéri szívek köszönnek eléd.
Már bontja csorgó emlejét
A nagy közös Édesanya —
Egyetlen anyja a jövődőségnek,
Akinek csókja emberré avat
S aki felnyújtja csókra arcodat
Az Istenségnek.»

Ezzel elékezünk a végső megoldáshoz: Istenhez. Mert ez a kat. szociális költészet mincig azt hangoztatja, hogy a világmegváltás első feltétele: visszatérni Istenhez! Az elpogányosodott sem önmagát sem utódait nem tudja már megváltani, mert Isten nélkül nem lehet megmenteni sem a lelket a gonosztól, sem a testet a nyomoruságtól. Az új világ számára új embert kell teremteni: új lelkeséget és új morálist. A tömegekben is kezd már bontakozni ez az Isten utáni sóvárgás. A léleknek a föld mai fertőjéből Istenhez sikoltó vergődése és vágyakozása elragadó erővel zendült meg Sik Sándor S.O.S. c. költeményében:

»Amikor ember és hajó
Régen korhad a moszatok között
Ez a dallam még élni fog, szállni fog.
Oceánok és jéghegyek fölött,
És átüvölt a viharok zenéjén
És átharsog az ezredek zugásán,
Világokon és világsírokon,
Úgy sírja fel az égiek felé
A hulló ember végső sóhaját,
A csodaváró meztelen imát:
Mentsétek meg lelkeinket!«

Kocsis László is az Istenben való hitben és bizalomban találja a megoldást. A mai társadalom háza gonosz talajra épült s ezért omlott össze. Új házat kell építeni, de ez az új ház is csak úgy állhat meg sziklaszilárdan, békés és boldog otthont nyújtva az élet vad viharai közt is minden embernek, ha felhúzzák rá a Hit harangjait:

„Harangoz a házon! Harangozó a viharban; egyetlen védelem,
Egyetlen remény lavina — görgetegben, égfergetegben földrobogásban,
Egyetlen híd, ezüsthíd, mi összeköti embert az éggel éjszaka,
Egyetlen horgony, harangszó, ha pokol ökle döngeti házunk.

Házépítő új emberek, romok felett robotoló új építőmesterek
Néktek kiálltom: harangot a házra s húzni a harangot,
Az új ház harangját, hogy Isten akla összegyűjtse a széteszladt
Százlelkű nyáját fekete éjben, vörös hajnalban újra!”

(Összedőlt a ház.)

Hangos Híradó.

Kattan a gép s a vászonon új kép lobbán . . .

Ifjú áll az emelvényen:

„Fiúk a jövő a miénk, fel, fel, a tetre,

Dolgozni a népért, a proletárért;

Hévítsen minket az emberszeretet”. —

De kattan a gép s a vászonon új kép lobbán . . .

Roppant felhőtömbök torlódnak a komor horizontra,

Úvölt a golyó, omlik a gáz, háború, háború! . . .

S a hegyek mögül elődübörögnek a tankok;

Tízezer koponyát roppantanak össze,

Tízezer tüdőt szétmar a gáz . . .

Aztán csend . . .

Hajnal . . . Romok sziluettje, drótsövény . . .

Messziről: »Allons enfants de la patrie.« . . .

Kattan a gép, a vászonon új kép lobbán . . .

Genf . . . Herriot áll az emelvényen:

— „Nemzetek együttműködése . . . a béke kívánja . . .

Leszerelés . . . bizottság . . . kémia . . . jószág . . .

Békesség a földön a jót akaróknak.«

De kattan a gép, s a vászonon új kép lobbán . . .

Páncélszobák, tapéta . . . Schneider Creusot;

Felcseng a titkár hangja a csillárok alatt:

— . . . : Azon szerencsés helyzetben vagyunk,

miszerint az osztalék huszonöt percent . . . —

S a részvényesek boldogan összevigyorognak:

— Huszonöt percent . . . persze ha Kína . . . «

Kattan a gép s a vászonon új kép lobbán . . .

Kattan, lobbán . . . Fény . . . nyomoruság . . .

Szónokolnak . . . s mögöttük vigyorog a piszkos érdek

Nem . . . elég . . . Igazságot akarunk! . . .

Hol az igazság!? . . .

Sinkó Ferenc.

A román korporatista mozgalom.

I. Szemlér Ferenc.

A dialektikus materializmus Hegeltől kölcsönzött evolúciós sémája szerint minden állítás magában foglalja egyúttal a tagadást is, vagy világosabban megfogalmazva: a tézis a rákövetkező antitézisnek oka és szülője. Ugyanezt a fizika is megállapítja: minden akcióra hasonlóerejű reakció következik. Itt a nagy francia forradalmat (ami maga is egy előbbi akciónak reakciója volt) akciónak fogjuk fel, akkor ezt a forradalmat egész Európában követő abszolutisztikus kormányzás és a forradalmi eszmék könyörtelen üldözése szintén csak az antitézis jellegével bír.

Napjaink társadalmi életében a legerősebb és leghosszabban tartó változást az 1917-es orosz forradalom idézte elő. Mi sem természetesebb, hogy egy ilyen nagyjelentőségű folyamatnak ki kellett termelnie a maga ellenhatását, mint ahogy az indukciós tekercsben keringő áram kitermeli a vasmag mágnességét. Mint ahogy a nagy francia forradalom után Európa országai azonnal ellenforradalmi megmozdulásokba fogtak, épen úgy szervezték meg az ellenforradalmat az európai népek az orosz baloldali forradalom után is.

E két hasonló történelmi esemény, helyesebben az ellenforradalmi megmozdulások módszere között azonban az időknek megfelelő különbségek vannak. Mert míg a francia forradalom kitermelte ellenforradalmi megmozdulásokat az állam feje, mint egyeduralgó szervezte, addig a jelenkorban lefolyó ellenforradalmi megmozdulások szervezője tulajdonképpen nem az állam (noha támogatása nyilvánvaló), hanem a saját soraiból származott vezető körül csoportosult tömeg. Az ok kézenfekvő: a demokratikus állam törvénybeiktatta és szentesítette a vélemény szabadságot, az egyéniség kifejtésére irányuló tevékenység szentségét az általános választójogot s bár mindeme jogokat most veszélyeseknek tartja, mégsem törölheti el őket egycsapásra attól való féltében, hogy a kisemmizett és éhező „teljesjogú választópolgárok” megzavarnának egyeseket husosfazekaik élvezetében. Így tehát mindazok, akiknek nem áll érdekében a jelenlegi állapotok megváltoztatása, s akik hosszú idők óta hozzászórtak a liberális-demokratikus állam ügykezeléséhez, saját maguk szervezik meg az ellenforradalmat, persze ha megfelelő vezetőre bukkannak.

Természetesen ez nem csupán az egyedüli ok és nem csupán az egyedüli jellegzetesség. A francia forradalom óta már szinte hirpertrifikus fejlődést mutató nemzeti érzés is erős bélyeget nyom ezekre a mozgalmakra és szinte úgy tűnik, mintha sovínizmusba torkolló nemzeti ideológiáknak ez volna a végső etappja.

Példák után nem kell sokáig kutatnunk. Itt van Mussolini Olaszországa és Hitler Harmadik Birodalma. Mindkettőben megtaláljuk azokat a jellegzetességeket, amelyek a modern ellenforradalmi megmozdulások ismertető jegei. S bár Mussolini már régen kijelentette, hogy a fasiszta nem exportcikk, mi sem természetesebb annál, hogy ezek a megmozdulások más országokban is visszhangot vertek.

Lényegileg ebbe az ideológiai irányvonalba tartozik a romániai korporatista mozgalom is, amely egészen újkeletű (most lép második évébe) és amely közeli rokonságot mutat a fasiszta mozgalommal. Minthogy azonban ezzel a mozgalommal rokon, erősen tartja magát Mussolini fentebb idézett mondásához s vezetőinek állítása szerint, teljesen új és minden mástól lényegesen különböző irányzatot képvisel.

Valóban a jobboldali bizonyos mértékben forradalmár, irányzatoknak feltűnő jellemvonása — épen a túlhajtott nemzeti érzésből kifolyólag — az, hogy tételei, programja, megoldásai csupán egyetlenegy ország keretein belül érvényesíthetők. A román korporatista mozgalom tehát szintén kizárólagosan nemzeti s talán nem is volna érdemes vele foglalkozni, ha nem mutatna rokonságot egyrészt a fasiszmissal, másrészt pedig az új rendiséggel.

A mozgalom egyelőre még csak szellem, természetű. Vezetője Manoilescu Mihály, volt miniszter, jelenleg szenátor, aki köré egy csoport fiatal közigazdász, mérnök stb. csoportosul. Folyóiratjuk „Az új világ” Bukarestben jelenik meg s ugyanott adják ki különböző időszakokban megjelenő brosuráikat is.

Minthogy azonban kifejezetten az intelligenciának szól és minden demagógikus vonást igyekszik magától távol tartani, kevésbé valószínű, hogy Mussolinihez és Hitlerhez hasonló sikereket könyvelhesen el. Az olyan mozgalom, ami nem

igyekeznek a népre fekete, barna, vagy kupikék ingekkel hatni, az nem fogja egyhamar a társadalom jelenlegi strukturáját megváltoztatni.

Pedig a román korporatisták éppen ezt tűzték ki céljukul. Szerintük a mai politikusi és politizáló államforma már régén kiélte magát — Romániában állítólag még azelőtt meghalt, mielőtt megszületett volna — s a mostani rendszer szerint választott parlamentek nemhogy nem fejezik ki a nép akaratát, de még saját választóközönségük érdekeit sem tudják képviselni. De hogy is képviselhetnék, amikor a választók érdekei elsősorban gazdaságiak, viszont a képviselői politikai okok következtében és politikai érdekek védelmére választják.

Valaki igen helyesen mondta, hogy korunk az érdekképviselések kora. S csupán a francia forradalom elavult céh-gyűlöletében köreshetjük azokat az indokokat, amelyek folytán nem ezek a képviselések küldenek képviselőket a parlamentbe, hanem az egyes és egyénenként számbajövő választók. Holott a mai társadalomban az egyes ember már nem aszerint tényező, hogy jogok és kötelezettségek viselésére alkalmas elvont lény, hanem aszerint, hogy a társadalomban milyen funkciót fejt ki. Tehát teljesen magától értetődő volna, ha a társadalmat alkotó egyéneket hivatásuk szerint és hivatásuk értelmében illetnék meg azok a jogok és kötelezettségek, amelyek eddig polgári minőségében jártak neki.

Miután ezt leszögezik, a román korporatisták kimutatják, hogy a román parlament mai formájában egyáltalán nem tükrözi vissza Románia lakosságának foglalkozás szerint való megosztódását s innét azt a következtetést vonják le, hogy az egész mai rendszert megváltoztatva a jelenlegi parlamentáris kormányzati formát új kormányzati formával kell helyettesíteni s ez az új kormányzati forma az érdekképviselési rendszeren alapulna.

Nem mehetek a reform-törekvések részletesebb vizsgálatába, azonban már a fentiekből látható, hogy az új mozgalom a társadalmi jogok alapjául a hivatást, a foglalkozást, tehát bizonyos pozitív és produktív tulajdonságot állít, ami tökéletes összhangban van az újabbkori társadalmi-gazdasági elméletekkel. Mindenki csak annyival joggal bírhat az államban, amennyi neki valóságos tevékenysége alapján jár. Ezzel kapcsolatban természetesen az emberi tevékenység megítélésében főszerepet játszik a teljesített munka s a munka alapján való osztályozásnak nagy szerepet szánunk a román korporatisták.

Egyelőre azonban nem szándékoznak merev választóvonalat húzni a jelenlegi kapitalista gazdálkodás és a megvalósítandó korporatív-szindikalista gazdálkodási mód közé s amint maga a mozgalom feje mondja: „az új rendszer... a jelenlegi kapitalista társadalom továbbfejlesztését képezi... s a rendszer kereteinek folytonos tágitása folytán elérhetnénk „egy folytonos balfelé- való fejlődést...“ ahol a tőke jelentősége egyre csökkenne s ezzel arányban a munka jelentősége egyre nőne.

A román korporatista mozgalom tehát nem revolúció, hanem evolúció elmélet, ami még abból is látszik, hogy reformjait törvényes úton: a jelenlegi alkotmány és az ezzel összefüggő közigazgatási törvények megváltoztatásával akarja elérni. Ha nem volna a mozgalomnak gazdasági alapja, azt lehetne hinni, hogy csupán egyszerű alkotmány-módosításról van szó. És valóban, ez a reform egyáltalán nem érinti a birtoklás és egyéb magánjogi intézmények alapjait, semmi változást sem ígér valami tökéletesebb társadalmi igazságosság irányában s nagyon valószínűnek tartjuk, hogy esetleges megvalósulás esetén csupán politikai reformról lehetne szó, mert a pénzgazdálkodás mai rendszerének fenntartásával minden egyéb reform csupán mellékes eredményeket érhet el.

Mindenesetre a román korporatív mozgalom megvalósítási eszköze: a szövetkezeti elv, rejt magában más változásokat is. Szövetkezetek és szindikátusok: ez az a két gazdasági forma, amelyet a román korporatista mozgalom az olasz fasizmustól kölcsönzött. Már ebből is látható, hogy ez a mozgalom nem forradalmi irányú, hiszen a szövetkezet maga is a jelenlegi kapitalista gazdasági rendszer alapján áll s csupán abban különbözik a magánvállalkozás létesítette gazdasági berendezésektől, hogy a szövetkezet révén a haszon igazságosabb megosztása érhető el.

Ezzel kapcsolatban gyakorolhatunk bizonyos kritikát a mozgalom fölött. Ugyanis a mozgalom vezetői azt állítják, hogy a Romániában eddig megvalósított gazdasági reformok (kisajátítás, konverziós törvények) csupán vagyoneelosztási reformok voltak s egyedül a korporatista mozgalom lép fel alkotó-programmal. Nos, a szövetkezet révén sem érhetünk el egyebet, mint csak a haszon igazságosabb megosztását, tehát végeredményben a korporatista mozgalom sem egyéb,

mint újabb vagyoneosztási tervezet, melyhez politikai és közigazgatási reformok járulnak.

Attól való féltében, hogy az egyéni kezdeményező képesség csökkenne, a termelést nem akarja kivonni a magánvállalkozás kezéből, azonban a szövetkezeti elv következetes keresztülvitelével el akarja érni azt, hogy a magánvállalkozást a szövetkezet kollektív érdeke s ezentul az állam általános érdeke irányítsa.

Bennünket azonban leginkább ez új elmélet nemzeti programja érdekelhet. Ebből a szempontból a tervezet meglehetősen szűkszavú. A román korporatisták mindenekelőtt leszögezik, hogy Románia nemzeti állam, amelynek jellegzetessége csakis ortodox román lehet, tehát meggondolatlanság volna a kisebbségeknek oly nagymértékű szerepkört juttatni, ami ennek a karakternek csorbításához vezetne. Az új parlamentben azonban a kisebbségek is helyhez jutnának abban az arányban, amit számbeli és hivatásbeli jelentőségük biztosít nekik. Minthogy azonban az új parlament inkább gazdasági, helyesebben hivatásbeli szervezetek kifejezője lenne és minthogy ezek a hivatásbeli szervezetek megkülönböztetés nélkül magukban foglalják egy-egy hivatás minden tagját, nagyon is kétséges, vajjon a kisebbségek az új parlamentben megfelelő képviselőhöz juthatnak-e.

És épen itt van a tervezet legnagyobb ellentmondása. Az új berendezkedés látszólag gazdasági alapokon nyugodnék, mert az egyes polgároknak az államban elfoglalt helyzetét mindegyikök hivatása állapítaná meg s maga a kormányzat is az állam hivatásszerű megosztását tükrözné. Ebben az esetben azonban a nemzetiségi kérdés tulajdonképpen nem jöhetne számításba, mert gazdasági szempontból a nemzetiségi különbség teljesen másodrangú szerepet játszik.

A korporatista mozgalom azonban kifejezetten nemzeti, sőt ortodoxan nemzeti mozgalom, ami azt a jellegzetességét minden körülmények között igyekszik megőrizni. Egyrészt azért, mert máskülönben nem számíthatna a tömegek jóindulatára, másrészt pedig azért, mert a korporatista mozgalom egy másik nemzetközi mozgalomnak ellenhatása s épen ezért különböznie kell ettől.

Ami aztán a kisebbségi kérdés megoldását illeti, a sokévi tapasztalat arra tanít, hogy megvalósítás esetén nem a tények alkalmazkodnak a teóriákhoz, hanem fordítva. S ez a tapasztalat nem tulságosan biztató.

Carmen rusfica.

*Felhő nő, pálott szakáll,
az este égszín arcán,
kapu alatt gazda áll
s fényt pődör a bajszán,*

*a telegráfdrótokon
fecske villáz csendét,
a füst — távozó rokon —
kék köszönést lenget,*

*egy pók, mint függő pici ón
a mély levegőt mérí
sövény mentén lilium
tolong, fennebb légi*

*bogarak nesze kereng,
cserebogár s szunyog
s mint konc-holdat cipelő eb
az éj elő kullog.*

Csodálatos éj.

*Hegyek ölébe simuló falut
ezüstös fénnel permetez a hold.
Ez éjen minden kin, jaj elaludt
s az éj a földre védve ráhajolt.*

*Az éj sejtelmes, sápadt fátylat ölt.
Szívem megejtő, mély titkot kutat :
miért meleg, mosolygó ma a föld ? ..
S bővölten tiprom tovább az utat.*

*Valami tüneményt, jelent áhítok :
le kell gyürnöm ez igéző jelent
s a zárt rejtélyre majd reányítok.*

*Megsejtem hirtelen a végtelent,
lassan, zizzelve hull le a titok
mesés leple: az Ur jár idelent.*

Kiss Jenő.

Jolsval Elek Pelbárt.

Magyar prózairók.

ZILAHY LAJOS.

Possonyl László dr.

Balla Borisz írta két év előtt Zilahy Lajosról: „Nem a nagy mágikusok közül való, akik mélységes szakadékokban szoktak bolyongani és átölelve tartják a fájdalmas skálát a legmélyebbtől a legmagasabbig, megismerőjévé válván az éjszaka ijeszítő árnyatnak, de ugyanekkor Istennek is. Nem mágikus, nem a nagy összefüggések trója. Viszont igazi, világosnézésű, tiszta és eszközeiben rendkívül értékes író, elsőrendű magyar tehetség. Objektív megfigyeléseiben páratlan, hasonlatos talán azokhoz az angol írókhoz, akik kevés sikrrel nézik a világot, nem jutnak túl a föld vonzókörén, de ameddig eljutnak, a született és elhivatott tehetségek egész munkáját végzik“.

Zilahy Lajosról ezeknek a soroknak a leírása óta nem változott a véleményünk. Mert hiába volt ő a Süt a nap könnyes-humoros magyar idilljének megteremtője, hiába adta a Két Fogolyban a legkiválóbb háborus regények egyikét, jóideig az a veszély fenyegette, hogy Herczeg Ferenc írói és társadalmi nyomdokaiba lépve, átveszi annak szerepét színmű- és regényirodalmunkban, azaz egy úgynevezett „jó társaság” izléséhez temperált irodalmat fog gyártani élete végezetéig, valami olyan standardizált konzervirodalmat, amely bölcs megfontolásokkal lett párolva, hogy az átlag közízlésnek megfeleljen és amelyről külön címkékkel kell igazolni, hogy a friss gyümölcs minden aromája azért mégis benne van.

Zilahy írói hivatottságának vitalitását és fejlődőképességét mi sem bizonyítja jobban, minthogy azt a nagy csapdát, amit Magyarországon egy ilyen hivatalos írói pátens jelent, kikerülte és fölötte más, tágasabb horizontok felé tudott elröppení. Megtartotta ugyan mindazokat a nemes írói erényeket, amelyek Herczeget a nemzet reprezentáns írójává tették (annak ellenszenves hibái nélkül) azonban a tradíciók megbecsülése mellett nyitott szemmel nézett körül a mai világban és sikerült a sok vonatkozásban megállott hazai világszemlélet bűvköréből kiragadnia magát. Külföldi útjai és különösen amerikai impressziói voltak döntőek számára ezekben a válságos időkben, mikor a hírtelen beérkezett írói közönség és kiadó részéről egyszerre fenyegeti az elskatulyázás veszedelme, hogy ezután mindig ilyes, vagy olyasformán írjon, mert egy sikeres műve húsz- vagy ötvenezer példányban talált gazdát.

Egyik legnemesebb írói vonása Zilahynak az az együttérzés, amellyel a világháború által akuttá vált nemzeti tragédiánkat minden vonatkozásában művészi tananyagga tudta alakítani. Magyarországon azonban nemzeti szempontból is minősítettek osztályokat. Mivel pedig ez a felfogás irodalmunkba is átment, a művészi alkotás pedig rögtön hamisan rezonál, ha nem százszázalékos igazság az alapja, nálunk egy olyan szüklátóköri nemzeti-osztályirodalom is keletkezett, ami fölöttébb alkalmas arra, hogy Magyarországot a többi nemzetek lelki közösségéből és minden fejlődésből kizárja. Zilahy Lajosban a nagy nemzeti demokráciák, de különösen az amerikai embererdő újfajta ritmusa ébresztette fel igazán azt a részvétet, amely minden emberi nyomorúsággal lélekben közösséget vállal és amely minden igazi írói írói kell, hogy vezessen alkotásai során. Mióta benne ez a vál-

tozás végbement, publicisztikai vénája is megelevenedett és a mai világ New-Yorktól Moszkváig azonos új problémái zaklatják írói és emberi felelősségérzetet. Zilahy Lajos, akit ma bátran nevezhetünk legnemzetibb szépirósnak, nem zárkózik el a szűk magyar határokon túli világ problémái elől, hanem benne él és mint nemzet írója ezáltal vált igazán jelentőssé. Azoknak a sorába állt, akik mint Wells, Kayserling vagy Sinclair Lewis, nemzetük mellett az egész emberi nem számára keresik a jövő útját.

Nagy utat tett meg Zilahy, amíg a poros szalontai utcák hangulatától odáig eljutott, hogy a világ lélekzétvételének mai diszsonanciái és kihagyásai nyugtalanítják. De ő született író és minden életetappja, amin keresztül ment, maradandó alkotásokban örökösödött meg.

Tehetségének a föld nedveitől dús első felszökkenése a Süt a nap volt. Ez a színdarab a legszebb magyar életkép, amit a háború utáni faluról írtak. Költő munkája, aki a szívében keresztül látja a világot. Ezt a napfényes idillt a szülőföld, bihari síkság sugallotta Zilahynak, amelynek hangulatából Arany Toldija és a tengerelhántás csodálatos verssorai is kisarjadtak.

Az otthonából elmenekült és megváltozott világ lelki és anyagi problémáival szembekerülő magyarság sokszor tragikus élethalálharcát a Fehér szarvas című drámájában írta meg. Kár, hogy ez a műve egyenlenségei miatt nem tudott olyan népszerűvé válni, mint a Süt a nap, amelyet a legkisebb falvakban is játszottak és játszanak, mert egyszerű hangjaival tökéletesen át tudja járni a szíveket. A Fehér szarvas a forradalom utáni idők visszás, sokszor tragikus kaoszára is emlékeztet és így hatása sohasem lehet olyan zavartalan, mint a Süt a napé, ahonnan az író minden veszedelmes méreganyagot eltávolított. Ez a dráma így is egyik legértékesebb kísérlete drámaírói munkának és szeretnénk, hogyha zökkenőitől megtisztítva és a mai Zilahy távlatából véve szempontjait, színpadon is viszontláthatnánk.

Az ifjúkori reménytelen szerelmek és a fiatal művész küzdelmei, álmái és csalódásai a Zenebohócok könnyes komédiájában forrtak költői alkotássá. A lélek szavát találta meg itt újra Zilahy és alkotása, amely a maradandóság számára is sok értéket rejt magában, megint a költőt reprezentálja.

Fiatalkori regényei mellett (Szépapám szerelme, Halálos tavasz) ahol a mesemondó bontogatta szárnyait kislányú szerelmi problémák keretében, az igazi nagy sikerét a Két Fogoly hozta meg számára. Ez a mű, amely azóta sikerével túl jutott a magyar nyelvterületen, szinte nagyvonalú eptikai alkotás. Kis emkerek hétköznapi sorsában, az egymástól elszakított férj és feleség „fogoly életében” adta vissza a háború rettenetes válságait. Földi és emberi értelemben ezt a problémát a gyökerében fogta meg Zilahy és ha regénye sok kérdésre nem is ad választ, ha tulságosan szem előtt tartja, hogy hőseit szenvedéseik után még itt a földön boldogítani kell, akár bizonyos morális szempontok feláldozásával is, regénye mégis a háborús művek egyik legszebb és legnagyobb stílusú alkotása marad.

A háborús és hadifogoly probléma színdarabjaiban is tovább kísérte Zilahyt. A tábornok sokszor tulságosan színpadias és nem

egészen léletszerű jeleneteivel szemben (még a háború alatt írta ezt a munkáját, érthető tehát, hogy később sem tudott megszabadulni elgondolásának tökéletlenségeitől) sokkal mélyebb alkotása a Szibéria, ahol a hadifogság vízióinak szinte kísértetiesen igaz villanásai talán még művészibbek, mint a Két fogoly hasonló jelenetei és a megoldás is igazabban emberi. Itt a férj hazamegy feleségéhez, a vetélytárs pedig, aki otthon és Szibériában is elvette tőle, akit szeretett, ott marad a jejes világban. Az élet egyensúlya és a minden sikerért hozandó áldozat arányos volta adja a biztos és tragikus bázisát ennek a drámailag legsikerültebb Zilahy alkotásnak.

A forradalmi Magyarországnak tragikus alakjai is felvonulnak Zilahynál. A Szőkevény ugyan nem egyöntetű alkotás, de ezen a regényen keresztül vezetett az író útja a mának szociális kérdései és egy elő és megoldatlan problémakör felé. Ezen a vonalon még sok művészi magot találhat Zilahy, akinek alkotásai rendszerint a történelem egy egy közelmúlt eseményéhez fűződnek, ha nem fogják olyan megkötöttségek akadályozni, mint a Leonában, hanem magasabb szintézisben tud majd alakokat elgondolni, akik a kort olyan hűen felezik ki, mint Almády Miatt és Takács Péter, a háborús idők emberpárja.

Az egyetemesebb emberi kérdések kortól és időtől független kifejezését kereste Zilahy a Valamit visz a víz című regényében: Itt a mesészerű misztikum világába vezet bennünket, a férfi és a nő viszonyának Gerhard Hauptmannra emlékeztető szembeállításával. Azonban ebben az irányban még mélyebbre tudott volna hatolni a lelkek titkai felé. Reális életszemlélete még viseli a föld súlyosságát akkor is, amikor attól messzebbre kellene elröppenie. A Tűzmadár című nagyszerű darabja a salaktól, „társaságbeli” elfogultságtól és már „Herczeg utódra való pályázás” gyanújától mentes alkotás, igaz végig modern, korszerű és bátor. Zilahy, a kifejezés és a megfigyelés igazi mestere, itt találkozik az élet problémáinak igazi átérzőjével.

A Lélek kialszik című regénye már írói és emberi egyéniségének fejlődésében beállt változás után készült. Kíváló tehetsége elmélyült és emberibb lett. Nemcsak a „hivatalos” irodalmi körök fojadják most már legkitünőbb íróink egyikének tartani, hanem az igazi irodalom is. Látóköre megtágult, a „Lélek kialszik”-nak témája és fájdalma világrészeken zúg keresztül, jó értelemben vett szülőföld és fajszeretet és az általános embernek megértése mint örök törvények dolgoznak és küzdenek egymással ebben a könyvben. Az Amerikába kikerült magyar léleknek útjait írja le benne álromantika nélkül és mégis művészi hangulatokkal tele. Ugy látja, ahogy van, nem elfogultan, azt az Amerikát, melyből, ha az embernek nincs pénze, nem tud hazajönni, mert nincs utiköltsége. De ha már van, akkor nem kíván hazajönni. Zilahy Lajos megindult egy úton, amit nyugodtan nevezhetünk „tiszta irodalom”-nak a szónak modern, gyors és eleven értelmében.

Csak beteg korok, beteg társadalmak gördítenek akadályokat a fiatalság törekvései elé. Egészséges társadalmak irányítani akarják a fiatalság talán túlságos életerejét, nálunk le akarják törni ezeket, le akarják törni az ifjúságot a mai szervilis szellemben, ahol őszinte kritika, nyílt véleménynyilvánítás ismeretlen.

Vita Sándor cikkéből az erdélyi „Magyar Kisebbség” fiatalok számában.

Az erdélyi katolikus nőmozgalomról.

Steffner Andrea.

Örömmel közöljük le az utóbbi cikket, mert szerény szlovenszkói viszonyainkra is rengeteg tanulságot vonhatunk le belőle. (Szerk.)

Az erdélyi katolikus nőmozgalom kezdete a Szociális Missziótársulat Helyi Szervezeteinek megalakulásával esik össze. Önállóvá az impérium változással lett, amikor szükségessé válik az erdélyi központ megszervezése s meg is alakul egyelőre Temesvárt. Természetesen a kezdet és a bürokrácia nehézségével küzdve lassan halad előre a munka. A mozgalom sajtóorgánuma: »*A Nap*«, évente szociális kurzusokat rendeznek s a jó magból az ifjúsági mozgalom csirája is kibomlik.

A szervezetek előbb szegénygondozó, nagyobbára karitatív munkát indítanak, de ezzel párhuzamosan ugyanily jelentőségű a középiskolát végzett fiatal lányok, kenyérkeresők és egyedülállók megszerzését célzó akció is. Majd szükségként jelentkeznek évente két kurzus rendezése külön az ifjúság számára is.

A kisebbségi élet sajátossága s az általános női szervezkedés hozza létre az összes katolikus nőegyesületek összefogóját: a *Katolikus Nőszövetséget*. 1926-ban alakult meg Aradon. Az egyesületek továbbra is megtartják önállóságukat, csak az egységes munka érdekében e központtól kapják az irányítást az állásfoglalásra az általános problémákkal szemben.

Az aggodók tekintete a falu felé is irányul, amely speciális gazdasági romlása elől, a városba özönléssel akar menekülni. *Mint újabb szükséglet jelentkezik külön a falu problémájával foglalkozó szociális kurzus rendezése, tanítónők és a falusi leányegyesületek vezetői számára*, 1927. júliusában Nagyváradon.

Ettől kezdve a városi szervezkedéssel párhuzamosan a falvak szervezése is folyik, leányegyesületek, ismeretterjesztő előadások, a leányvédelem gondolatának terjesztése érdekében. Ez időben gyűjtött statisztikai adatok sajnálatos képet adnak különösen a székely falvak elnéptelenedéséről. Az ifjúság a Regát városaiba tódul szolgálni, pénzt szerezni. A vasuti misszió és a városi patronázs egyesületek alakítása aktualissá lesz, Erdélyben Temesvárt és Brassóban állít fel a Nőszövetség állomás-inspekciónak cselédotthonnal.

1931-ben nyílik meg az út az ókirályság felé. Bukarestben sikerül a kivándorló katolikus leányok védelmére ugyanezen intézményeket felállítani.

Végül a katolikus egyetemi hallgatónők szervezkednek katolikus ügyek szolgálására és megvédésére.

A jelenlegi helyzet: *A katolikus Nőszövetséghez csatlakozott 137 nőegyesület, k. b. 7632 taggal*. Munkakörök szerint szakosztályok alakulnak, melyek közül a szociális és karitatív szakosztályhoz tartoznak: a Szoc. Misszió Szervezetei és a jótékony nőegyletek. Célkitűzése a jelenben a szegénygondozásnak intézményes megszervezése és a kat. női öntudat emelése az országszerte egységesen megrendezett katolikus *Női Nap* által.

A munkásnő szervezet sajnos még nem alakulhatott meg, vezető híján, bár a Nőszövetség tudatában van annak, hogy ez volna városi társadalmunknak legégetőbb problémája. Csupán néhány munkásnő-egyesület megalakítása az, amit ezen a helyen felemlíthetünk eredményként. A közeljövőben azonban ezen a munkatéren is fellendülést remélünk. A szakosztály célja a *katolikus munkásnők szervezése érdekeik megvédésére*.

A hitbuzgalmi szakosztályhoz az Oltáregyletek, Mária Kongregációk és Rózsafüzér Társulatok tartoznak. A szakosztály célja; a vallásos élet elmélyítése a liturgia intenzivebb művelése által.

Az ifjúsági szakosztályt a leányklubok és leányegyesületek alkotják. A klubok az általánosan emberi, speciálisan női és szociális ideál megvalósítását ismerik el céljuknak, amíg a leányegyesületek a falunak erkölcsi, kulturális és gazdasági megerősítésén dolgoznak, részben a faluban, részben a városban az odaszakadt ifjúság érdekeinek felkarolásával.

A nőszövetség hivatalos közlönye, amely a központi irányítást adja az egyesületek vezetői számára: »A Nap« 2500 példányban jelenik meg. Az aktuális katolikus és szociális problémákat tartja felszínen.

Szociális kurzusait évente rendezi, külön a leányklubok és külön a falumunka vezetői számára, 8—8 napon keresztül, 3 napos zárt lelki gyakorlatokkal összekötve. Az idén a tanítónők továbbképzésének céljából külön pedagógiai kurzust is rendez. A különböző szakosztályok irányítását havonként szétküldött körlevelekkel látják el.

A falumunkához tartozónak tekintjük a már harmadizben, Csik-somlyón megrendezett Ezer Székely Napot, a katolicizmus és az ősi tradíciók erejének, valamint az összetartozásunknak tudatosítására. Ez alkalmakkor ezren felüli számban összegyűlt ifjúság, ősei viseletében pompázva hódol hívő lélekkel az »Aldott Szűz Anya« előtt. Ugyanezen hármast cél szem előtt tartva, ez évben már Bihar, Szatmár és Arad megyék falusi ifjúsága is Leánynapra gyűl Szent László városába: 1000 éves katolikus kulturánk fészkebe: Nagyváradra.

Szándékosan foglalkoztam legtöbbet a falu-munkával, mint társadalmunk gyökerét mentő és gondozó törekvéssel. Talán ezen a téren vár a kat. népmozgalomra Erdélyben és speciális vallási és nemzeti kisebbségi helyzetünknel fogva a legnagyobb, a legszebb, de a legnehezebb feladat is. Aldozatos lelkű vezetőkre számítunk a Nőszövetség ifju munkásai közül.

Nem szóltam még az egyetemi hallgatónról. Szervezetük a legfiatalabb a nőszövetség nagy családjában s így még meglehetősen kialakulatlan úgy a célkitűzés, mint a teljesítmény szempontjából. Ha az elsőnek multjáról és jelenéről lehetett írni, úgy itt még csak a jövőről lehet szó. A szükségleteket és az igényeket látva következőképen gondoljuk el:

Az első és legfontosabb követelmény, amit a mi helyzetünkben az egyetemi pályán dolgozó nővel szemben támasztunk, hogy a szakjában kifogástalan legyen, a tőle telhető legjobbat és legtöbbet érje el. Szükséges, hogy szellemi és erkölcsi fölényüket megőrizzük, ha gazdaságilag és politikailag háttérben is vagyunk. Ifjúságunk anélkül is leszorult a szellemi pályákról, az a néhány kiválasztott, akinek meg-

adatik a tanulási lehetőség, érezzen felelősséget azzal a szellemi színvonallal szemben, amelyre az előbbi generáció felemelkedett és amelyet a ma kiválasztottjainak feltétlenül meg kell tartaniok. Erdélyi vonatkozásban bűnös luxus volna a kész diplomával teret engedni a szelektálódásnak, mert akkor már négy nagyon értékes év elveszett. A kiválasztódásnak, korábban kell megtörténnie és aki maradt, feltétlenül állja meg a helyét. Nekünk ma sem pénzünk, sem időnk, sem erőnk nincs a kísérletezésre.

Talán később, ha szervezetünk erősebb lesz, megvalósul jelenlegi álmunk: a katolikus egyetemi hallgatónők otthona és a segélyalap létesítése, amelynek igénybevételével, úgy anyagilag, mint a bel és külföldi tanulmányok tökéletesítésében támogatást nyújthatnánk az arra érdemeseknek és alkalmasoknak.

Az előttünk levő ideál azonban, csupán a tudományos szakképzettséggel, nem valósítható meg. Társadalmunk nagy érdekei megvédésére csak egységesen megszervezve készülhetünk. A szervezés vezetőket tételez fel s kik legyenek a vezetőink, ha nem azok, akiket szellemi képzettségük és kipróbált akaraterejük erre részben már képesített. Tudásuk egyoldalúságából kilépve, lelki műveltségre abszolút katolikus meggyőződésre van szükségük, amely biztos alapját adja áldozatos, sokszor eredménytelennek látszó munkájuknak.

De ezen kívül szükségük van bizonyos tárgyi tudásra, az igények, a szükségletek, a problémák ismerésére, hogy ha a tanulmányaik befejezetével munkahelyükre kerülnek, biztos kézzel foghassanak, a feléjük kérve és várva, bizalommal kitért sebek gyógyításához.

Az egyetemi—hallgatónők mai szervezete, — bár még egészen kezdetleges formában, — ehhez kívánja tagjait hozzásegíteni a hetenként tartott megbeszélések kapcsán, melyet a brüsszeli szociális iskola »cercle d'étude« módszerével próbál kellemessé és érdekessé tenni a résztvevőknek. Felvette programjába a szegény családok gondozását és a szociális intézmények látogatását is.

Ha most még eredményekről nem is számolhatunk be, mégis él bennünk a hit, hogy a Nőszövetségnek ez a legifjabb hajtása is életerőre kap és beváltja a hozzá fűzött reményeket, Egyháza, nemzete és a társadalom érdekeit egész szívvel és lélekkel szolgálni akaró készségével.

(Kolozsvár)

Együtt keringjünk.

A déli nap utolsó csókját küldte.
Elbúcsuzott a fény, felhő mögött talált
Hajlékot magának.

Emberek, akiknek az esze reflektor,
Karja izom és lépte nyoma mozgás, elevenség, élet,
Ne álljatok felhők mögé, nem kell kárpit,
Takaró, függöny, mézédés lépvecsszó,
Amelyen mindnyájan megfogva vergődünk.
Egymásmellé állva, mint apró csillagok,
Együtt keringjünk, a közös vonzás tartsa a másikat,
Hogy ki ne térjen a megsabott útból
És süssön, záporozzon, termékenyítsen
A fekete földön a mi szemünkből
Az őszinteség százszorszéent napja.

Tamás Lajos.

F O R U M

A Prohászka Körök kongresszusa elé!

Julius közepén másodszor jön össze a Prohászka Körök kongresszusa Érsekújvároff. Ennek a kongresszusnak mozgalmunk szempontjából igen nagy jelentősége lesz: ez lesz hivatva mozgalmunk további fejlődésének útját megjelölni, ez lesz hivatva mozgalmunk programját konkrét formába öltöztetni.

Aki mozgalmunkat figyelemmel kísérte, az megállapította, hogy a favalyi újvári kongresszusig a Prohászka Körök mozgalma a kezdeti szervezkedés nehézségeivel küzdött. Az újvári kongresszus már a katolicizmus világnézeti síkján való gyakorlati munka jegyében zárult.

Az azóta eltelt esztendő pedig ennek a gyakorlati munkának kiszélesítését és tervszerűsítését, ideológiai elmélyítését jelentette. A Prohászka Körök ezalatt az esztendő alatt bebizonyították, hogy a szlovenszkoí magyar katolikus akció legszilárdabb és legegységesebb pontját jelentik en masse, tagjai pedig nélkülözhetetlenek a kat. akció minden munkatérén.

Az 1933. évi II. Prohászka köri kongresszus feladata lesz a Prohászka Körök radikális katolikus szellemének elméleti lefektetése mellett körülhatárolni a kisebbségi adottságainkból következő gyakorlati munka-feladatainkat, megjelölni azokat a munka-területeket, melyeken világnézeti tisztító munkát kell végeznünk, hol kell a katolikus tömegek szellemét felráznunk, hol kell az öntudatosító és felvilágosító munkát végeznünk. És végül, hol kell a gyakorlati szervező munkával a szlovenszkoí magyar katolikus társadalom építő munkájába bekapcsolódnunk.

A kongresszust egy négynapos megbeszélés előzi meg, melyen a Proh. Körök vezetői közösen dolgozzák ki a munkatervet.

A kongresszus maga 2 napig tart, melyen a megbeszélésanyagát az előadók a kongresszus plénuma elé viszik.

A kongresszus után egy háromnapos lelki gyakorlat lesz Nyitrán.

Örömmel vennénk, ha az *Új Élet* olvasói segítségünkre lennének munkaprogramunk kidolgozásánál s szerkesztőségünknek megírnák, hogy milyen munkát várnak a Prohászka Körök fiatal katolikus magyarjaitól. Minden indítványt a kongresszust megelőző megbeszélésen megvitatunk s ezért kérjük olvasóinkat, hogy hozzászólásukat július 1-ig küldjék be szerkesztőségünknek.

Az előzetes megbeszélések ideje július 17–20. lesz.

A kongresszus július 21. és 22-én lesz. Itt minden érdeklődőt szívesen látunk. (Ingyen koszt és lakás ellátásban

részesülnek, akik ezt július 10-ig bejelentik Érsekújvári szerkesztőnknek. Címe: Vass Lajos, Nové Zámky-Érsekújvár, József u. 28. — Pontos érkezés bejelentendő. Jelentkező tudassa címét is.)

A lelkigyakorlatok Dr. Pfeiffer Miklós vezetésével júl. 23—26-ig lesznek. Részvételi díj 60 Kc (benne van a nyitrai missziós házban három és félnapos teljes ellátás és lakás). Aki részt akar venni jelentse be júl. 1-ig Vass Lajosnál.

Az alábbiakban egyik munkatársunknak a Prohászka Körök kongresszusához való hozzászólását közöljük.

Az új társadalom felépítésének alapelvei.

(A Prohászka Körök következő kongresszusa elé.)

A keresztény ifjúság tömörülését és főrevései az ellenfelek rendszerint azzal szokták elintézni, hogy ennek az ifjúságnak nincs határozott programja, nincs elgondolása a jövő társadalom berendezésére vonatkozólag. Ez az állítás félig igaz, félig nem. Nem igaz annyiban, hogy célkitűzése igenis van ezen ifjúságnak: a Krisztus erkölcsi elveinek a megvalósítása. Ezen elvektől folyó részleges programja azonban tényleg nincs még. Mivel a világnézeti megalapozáson túl vagyunk már, itt az idő, hogy határozott programban állapodjunk meg és ennek megvalósításáért dolgozzunk. Az ilyen programmegállapítás annál fontosabb, mert csak egy határozott program tudja az elveket valóra váltani és tud hiveket toborozni egy mozgalomnak.

Tavalyi érsekújvári állásfoglalásunk félénk, tapogatózó és határozatlan volt és kompromisszumokban kallódott el ép azért, mert egyes részletkérdésekben akartunk állást foglalni anélkül, hogy az alapelveket lefejtettük volna. Ennek a bizonytalanságnak meg kell szűnnie. És meg fog szűnni akkor, ha leszögezzük az alapelveket, amelyekből folytania kell a részleges megoldásnak.

A legközelebbi kongresszus célja elsősorban ez kell, hogy legyen. A kongresszus munkaprogramjának főpontjával ajánlom tehát: megvitatását az alább közölt elveknek, esetleg azok kiegészítését.

I. A társadalom az emberi lélek szükségleteiből az egyéni és közkultúra érdekében természetesen módon keletkezett szervek fejlődmény.

II. A társadalom célja: az anyagi lét biztosítása mellett az ember erkölcsi és szellemi erőinek teljes kifejlődése. Ez csak a társadalomban érhető el.

III. A társadalomnak a Krisztus által hirdetett örökérvényű erkölcsi elveken kell nyugodnia.

IV. A legfőbb elv az egyenlő istenfiúság elvén nyugvó igazságosság és szeretet.

V. A társadalom felépítése az egyéni szabadság és közjó elveinek helyes szintézise alapján történik.

Tehát:

Centralizáció és decentralizáció egymást bensőségesen

átszövi. Csak centralizáció az egyéni szabadság veszedelme, csak decentralizáció a közjó kára.

Szabadság az a lehetőség, hogy az ember kifejlesztheti és működtetheti erkölcsi és szellemi erőit és elhatározhatja, akar-e vagy nem a lelkében élő rendeltetési szózatnak engedelmeskedni és tehetségét a saját és köz érdekében működtetni.

Közjó a keresztény szeretet és igazságosság elveinek érvényesülése minden társadalmi intézményben és a társadalmi élet minden megnyilatkozásában.

VI. Az élet egyik alaptörvénye: a fejlődés. A fejlődés lehetőségét megfelelő törvényekkel és társadalmi berendezéssel feltétlenül biztosítani kell.

VII. Minden társulás célja az összes tagok erkölcsi, szellemi, vagy anyagi érdekeinek a védelme, illetve előmozdítása. Tagjaival szemben nincs joga, csak kötelessége. Minden társulás, mint jogi személy, csak azért élvez jogokat, hogy azokkal összes tagjainak érdekeit szolgálhassa. Olyan jogai nem lehetnek, amelyek a tagok érdekei ellen valók. Egyetlen tagjának sem szüntetheti meg, sem nem korlátozhatja jogait, vagy egyéni szabadságát, ha azt a közjó kifejezetten nem kívánja.

VIII. Az emberek a társadalmi élet minden vonatkozásában egyenlők. Különbséget közöttük csak az erkölcsi és értelmi nivó és a köz iránti kötelességteljesítés mértéke állít fel. Minden közhasznú tevékenység a társadalom érdekeit szolgálja, ezért ezen az alapon nincs különbség közöttük.

IX. A gazdasági élet a szellemi és erkölcsi élet anyagi alapjait nyújtja, tehát eme célok érdekében alakítandó. A gazdasági élet öntörvényyszerűsége fikció.

X. A gazdasági élet alapelvei: Minden értéket szellemi és testi munka termel. Tehát: Aki nem dolgozik, ne is egyék.

Munka a szellemi és testi erők működtetése az egyén vagy a közösség érdekében, szellemi, erkölcsi vagy anyagi értékek termelése céljából.

Mindenkinek, aki társadalmilag hasznos munkát végez — és csakis ennek, — joga van az anyagi, erkölcsi, szellemi életet lehetővé tevő anyagi javak őt megillető része.

Az emberiség célja a szellemi és erkölcsi kultúra; ez csak munkával érhető el; tehát minden ember kötelessége a munka; de egyúttal joga is, mert joga van saját egyéniségének teljes kifejtésére, ami szintén csak munka által történhetik. A társadalom tehát köteles minden tagjának munkaalkalmat adni.

XI. Az élet biztosítása szükségessé teszi, hogy a használati eszközök feltétlenül birtokunkban legyenek, ezek magántulajdona természetjog. A termelő eszközök magántulajdona nem szükséges az élet fenntartására, ezek magántulajdona tehát nem természetjog. Ezek magán, vagy köztulajdonban való birtoklása a közjó által határoztatik meg, a mindenkori fejlődési fok alapján.

XII. A társadalom köteles mindenkinek rendelkezésére bocsátani azon termelő eszközöket, amelyekkel az illető hivatásszerűen dolgozik. Másrészt: termelő eszközei csak annak lehetnek, aki velük hivatásszerűen dolgozik.

XIII. Az egyéni iniciativa, mint a haladásnak egyik főnököje, biztosítandó a gazdasági életben. Az egyéni iniciatíva-
val együtt jár az egyéni felelősség.

XIV. A termelés a közösség érdekében történik, tehát főfeladata a közösség valódi szükségleteinek kielégítése. (Tervgazdálkodás.)

XV. Az egyéni szabadság gyakorlása szükségessé teszi, hogy az ember munkabéréért fetszése szerint használhassa fel, tehát a munkabért egy általános csereeszköz alakjában (pénz) kapja meg.

XVI. A pénz csereeszköz, értékmérő és munkajegy, de nem érték, sem termelő eszköz; értéket nem termel, terméke nem lehet: nem hozhat kamatot.

XVII. A pénz, vagy valamely érték birtoklása semmiképpen sem adhat módot arra, hogy az embert elvonja hivatása teljesítésétől; tehát nem biztosíthat munkanélküli megélhetést.

(s. s.)

S Z E M L E

Róma szava

Idén szent évet ülünk. (Minden valószínűség szerint) ép idén van ezerkilencszáz esztendeje Krisztus keresztihalálának. Sok zarándokcsapat látogatja most az Örök várost. A világ minden tájáról jönnek. A pápa mindegyik csoporthoz atyai beszédet intéz. Mind-egyik beszédben van konkrét megállapítás, megvilágítás, Irányítás. Lehelletszerűen finom. Olyan, milyet csak a többezeréves Róma finom, krisztianizált tapintata tud nyújtani. Olyan finom, hogy a mai hangos zsivajban bizonyos lelki elmélyülés kell, hogy megértsük.

E pápai zarándokbeszédből ket-
tőt választunk ki :

Hétszázötven tagú csehországi zarándokcsapat jelent meg a pápa előtt folyó évi április 26-án. Kašpar Károly, Prága csupa-szív, csupa-lélek érseke vezette. A szokás-

hoz hiven üdvözli Krisztus földi helytartóját. XI. Pius meleg szavakkal válaszol. Sok esztendő előtti prágai utjának szép remisz-cencélájával kezdi. Majd elismerését fejezi ki Prága érsekének. Különös nyomatékkal hangsúlyozott elismerését. Szól az elismerés Kašpar érsek apostolian bátor fellépésének az ellen, hogy a tanulóifjúságnak ismeretterjesztés címén pedagógiai avatatlansággal film-nudításokat és szexualitásokat mutassanak be ; vagy pedig vallás-ellenes képeket a lelki kutmérgezés szándékával. Különösen kiemelte még a pápa az ifjúság vallásérkölcsi nevelésének fontosságát. Enélkül sem egyén, sem család, sem ország nem tud boldogulni. Hő óhaja, hogy a hit világossága a zarándokcsapat hazájában is mindenütt égjen, újra fellángoljon.

Egy hónappal rá — sok közbe-
eső zarándokcsapat után — Glatt-

felder Gyula, a Szegeden székelő csanádi püspök magyar záróbeszédet vezetett a pápa elé. Hatásznál többen voltak.

Elsőben is álljunk meg Glattfelder Gyula nevével. Óriási érdemelt nálunk az ifjuság már nem ismeri. Hadd tudja meg! Glattfelder volt az, ki fiatal pap korában, egy jó emberöltő előtt, szívós és körültekintő munka árán megalapította a híres pesti és budai Szent Imre kollégiumokat. Mind-egyikben többszáz egyetemi ifju kapott lakást és ellátást. Ráadásul pedig a keresztény otthon és keresztény kulturális légkörét. Ha Prohászka konferencia beszédei voltak a lánggyújtók, akkor Glattfelder hatalmas diákotthonai voltak a tüzhelyek, melyek a lángot tartották, megóvták. Azóta minket a kollégiumoktól határ választ el. De neveltjeik közül itt Szlovenszón is szép számmal vannak.

Az audenciára visszatérve, Glattfelder püspöknek válaszul a pápa kiemelte Magyarországnak, mint a keresztény nyugati művelődés védőbástyájának többszázéves vérdíjazatát, hatalmas történelmi érdemelt. Atyai meghatottság fogja el a szívét — folytatja, — mert a magyarokban oly fiait látja, akik gyermekei egy népnek, melyet annyira elnyomott az utóbbi évek balsorsa, a világháború, amelynek azonban Isten elébe fog jönni és meghallgatja imáit". Felidézi a pápa Szent István és Szent Imre dicső alakját. Örül annak, hogy a magyarországi hitélet mindig fokozódva felvirágzik. Ettől vár erőt a bajok közepette.

Ifjúsági kérdések

A Pax Romana középeurópai kongresszusa.

A heiligenkreuzi ciszterciata apát-ságban zajlott le május havában a Pax Romana középeurópai kon-

gresszusa, melyben a svájci központot Rudi Salat, a Pax Romana főtitkára, a csehszlovák katolikus diákszövetséget Ladislav Pospíšil alelnök, az osztrák kat. diákszövetséget, a Katholische Deutsche Hochschülerschaft Österreichs-et Theodor Welter, dr. és Walter Ternik, az Academia F. V.-t Walter Diesenerleiter, a Kartellverbandot Emil Wieselbaumer elnök, a müncheni kat. ifjuságot Konrad Sixt képviselték. Magyar részről Vogl Imre a Katolikus Diákszövetség külügyi főtitkára és Csiky-Strauss Árpád, az Americana legátusa vettek részt.

Az előadások címei rávilágítanak a megbeszélések tárgyára. Karl Lechner dr. „A béke fogalma, elemei és alapvető törvényei a keresztény felfogás szerint” címen tartott előadást. Wilhelm Wolf dr. érdekes előadásának címe pedig: „A nemzetek kifejlődése és autonómiája a keresztény békerendszerben” volt.

Alfred Werdross egyetemi tanár a kat. Egyház kiváló szerepéről beszélt a béke létrehozásában.

Az előadások sorozatában kimagaslott Ernst Klebel dr. előadása: „Az államok politikai téren való együttműködésének fő célja az igazság kell, hogy legyen”. Konferencia-beszédeket tartottak még: Eugen Kogon dr.: „A társadalmi újjászervezés Európa nemzeteknek közös műve” és Anton Böhm dr.: „Európa fiatal generációjának szellemi kapcsolatai” címen.

Rudi Salat a P. R. Központi főtitkára a Pax Romana munkáját és a nyári luxemburgi világkongresszust ismertette.

A résztvevők lélekben összeforva határozták el a kat. elvek minél nagyobb propagálását és állami, társadalmi és gazdasági téren való megvalósítását.

A kongresszus több kiránduláson is részt vett. *Ikvay-Pfeiffer László.*

A pozsonyi Prohászka-kör munkája. Az Új Élet egyik mult számában röviden beszámoltunk a pozsonyi Prohászka-kör mult szemeszteri működéséről és munkájáról. A mostani nyári szemesztert két előadás csoport jellemzi. A februári tisztikari választás után az új vezetőségnek sikerült előadást megnyernie Pater *Hidvégi Károly* jezsuita atyától, aki sorozatos előadást tartott „*Evolúció vagy revolúció?*” címmel. Krisztus szavainak: „non legem solvere, sed adamplare veni” szemmeltartása mellett először az anyagi és szellemi világ jelenségeit vizsgálta s arra a megállapításra jutott, hogy itt csak evolúció létezik. Ezt a – mintegy bevezető előadást – a történelmi fejlődés folyamán mutatkozó revolúciók és más embertömegeket mozgató jelenségek és megmozdulások a ma távlatából való kritikai ismertetése és tárgyalása követte. Az érdekes és értékes előadásokat mindig élénk és termékeny vita követi. A második előadás csoportot *Pfeiffer Miklós dr.* május 22-én a Makkban (Beszámoló a Népszövetség kongresszusáról) és május 23-án a Prohászka-körben a *zsidókérdésről* tartott előadása alkotta. Már maga a téma: a zsidókérdés, aktualitásánál fogva teljes érdeklődést váltott ki s ha ehhez még hozzávesszük az előadó személyét, megértjük, hogy az előadáson oly nagyszámú hallgató vett részt. *Fischer Colbrle Agost*, volt kassai püspök a zsidókérdést tárgyaló könyve alapján a történelmi fejlődés távlatából jutott el a mai időkhöz, mikor a zsidókérdés a németországi antiszemita föllobbanások és zsidóüldözések miatt az érdeklődés előterébe lépett. Visszautasítja a faji antiszemitizmust, mely tulajdonképpen materialista alapon áll s így homlokegyenest ellenkezik a

keresztény etikával. A mindvégig figyelemmel és érdeklődéssel kísért előadást nemcsak aznap este, de a következő napokon át tartó hosszú vita követte az egyetemisták között. A pozsonyi Prohászka-kör nyári szemeszterének munkája értékes és sikeres volt.

Major József.

Egyetemi Settlement anket Budapestben.

Május negyedikén, ötödikén és hatodikán zajlott le hatalmas érdeklődés mellett az Egyetemi Settlement anketje: »Uj szociális Magyarország felé» címmel. Több száznyi hallgatóság (legnagyobb részét akadémikus) előtt nyitotta meg P. Csávossy Elemér az előadás sorozatot az »Egyház szociális kiáltványával». Kihangsúlyozta, hogy az Egyház oly aktív erő, amellyel szemben joggal lépnek fel igényekkel. A történelem folyamán mindig foglalkozott is a felmerülő kérdésekkel, ma is határozott álláspontja van a kommunizmussal és kapitalizmussal szemben. Kiemelte a tőke jelentőségét, elismerte hasznos voltát a kapitalizmusban. De felrajzolta az individualista, liberális kapitalizmusban túltengő hibákat, amelyek ezt a rendszert önmagában véve is helytelennek predestinálják. A bűnösöktől megfertőzött emberi természet önző erőinek szabad versenyére bízták a tőke termelte gyümölcsöt, hasznót. A liberalizmus kitermelte individualisztikus kapitalizmus öncéllá emelte az eszközzé rendelt tőkét, de piaci árúvá degradálta a munkás embert. A szabadverseny a gazdasági egyeduralomhoz vezetett, a Morganok diktaturájához és mind a kapitalizmus, mind a kommunizmus egy szörnyű káoszhoz.

A liberális kapitalizmus és kommunizmus közös vonást hordanak magukon, mind a két tagadja a magántulajdont. A kommunizmus

elvből és gyakorlatban; a kapitalizmus ravasszabbul: csak gyakorlatban. Elvből csak annyira tűrte el a magántulajdont, hogy a tőkésnek megengedte, a munkásoknak azonban már nem juttatott belőle semmit.

Az egyház álláspontja mindkét féllel szemben a magántulajdon teljes védelme. Mindenkinél kell elegendő magántulajdonának lennie, amennyi ahhoz szükséges, hogy Istentől rendelt feladatait teljesítse. Amíg azonban csak a magántulajdon jogairól hallunk, elhallgatják kötelelességeit. A tőke nemcsak önmagát köteles eltartani, hanem szociális feladatai is vannak. Nemcsak fizetést kell biztosítani a dolgozók számára, hanem módot kell nyújtania a családalapítás lehetőségére, a női és gyermekmunka kiküszöbölésére. Ahol pedig a tőke nem teljesíti szociális kötelelességeit, ott az államnak kell adózás útján behajtania azt a hányadot, amely a köteles résznek megfelel.

Erkölcsei megújításra van szükség. A katolicizmust sokszor támadták azért, mert épp tulvilági rendeltetése miatt a földi dolgokban nem lát öncélt, csak a tökéletesedéshez vezető eszközt. Ilyen eszközhöz azonban mindenkinek joga van, mert akinek semmije sincs, erkölcsileg is nincstelen lesz. Egyaránt kell részesednie a munkában a gondolat-termelő észnek, a végrehajtó munkának és a szervező, eszközt nyújtó tőkének. A termelésnek nem a profitot kell követnie, hanem a fogyasztást, a szükségletet; a termelés anarchiáját csak ez a szervezés tudja megszüntetni.

Aki azt hiszi, hogy a kapitalizmus és a katolicizmus összenőtt, az nem ismeri a pápai enciklikát. A bolsevizmus ellen nem lehet úgy védekezni, hogy a kapitalizmus erődjeibe vonulunk vissza.

Másnap a magyar Jézustársasági provincia egyik legkiválóbb szociológusa: P. Vargha L. tartott előadást: »A szolidaritás és a jövő magyar társadalomáról.« Dilettantizmus a jövő titkait kutatni, jóslni okos embernek nem szabad – mondotta a neves tudós. Azt azonban megállapítjuk hogy milyen nem lesz a jövő társadalma, amelynek megteremtéséhez azonban nem sekrestye aktivitás, hanem józan, szakképzett agyvelőre, megfelelően kiképzett ifjusági rétegre van szükség.

A kapitalizmus materiális és formai részének taglálása után megállapította, hogy a jövő társadalmi rendjében mindazokra az eszközökre éppúgy szükségünk lesz, mint amelyeket a jelenlegi liberális kapitalista rendszer felhasznál, de nem bízhatjuk a piacot a kereslet és kínálat feletti kétes értékű szabályozására, meg fog szűnni a tőke öncélúsága. Nem a gazdasági megszervezettségen bukott el a mai termelési rend, hanem a társadalmi oldalon. A kapitalizmusban a tulhajtott individualizmus egocentrikus követelődése atomizálja fel a társadalmat, amelyet az állam éjjeli őrként szemlélt. Az állam bele nem avatkozó szelleme teremtette meg az osztályharcot, társadalmunk legnagyobb rákfenéjét.

A katolicizmusnak van egységes társadalomtelépítő programja, amely alkalmas a dekomponált társadalmi élet összefogására és ez a szolidaritás. Mindenki egyért és egy mindenkiért! Ez az alapelve. *Ereje* a társadalomnak született ember, *ez ens socialis* lelkének elszánásaiban gyökerezik. *Célja a közjó*, a bonum commune animarum, ami több jót jelent, mert csak azáltal jöhet létre, hogy többen érik el azt, amit egyedül az egyénnek sohasem sikerülne meghódítani. A szolidaritás organikus egész, mert

* Előadását legközelebb hozzuk.

erkölcsi alapja van. Szociális igazságossága kétirányú, mert bár szempontja mindig a közjó, figyelme azonban kiterjed az egyén érdekeire. Legfőbb feladata a szabadság és rend ellentétes igényeit kielégíteni. Államszemlélete az államtest tagjainak szolidarizmusa, amit *szaktestületi rendszer lépitésével kíván biztosítani*. E szaktestületek célja nem egy vízszintesben össze teremteni a hasonló foglalkozásukat, hanem vertikális társadalmi síkban egyesíteni a hasonló érdekeket. *A hangsúly a fogyasztó társadalmon lesz, nem a termelőn*. A szerepek felcserélése azonban végzetes hiba lenne. Termelési etikát kell előteremtenünk, amely egyedül biztosítja a normális és reális bér között jelentkező óriási különbség kiküszöbölését.

A harmadik napon P. Tornyos Gyula S. J. *az új szociális típus kialakításáról* mondott el irányelveket: A művelt világ új formában gondolkodik. A kapitalista tankoktól független szubjektumok azonban mégsem gondolkoznak új formákban. Még ma is kasztok számára nevel az egyetem. Új, modern, szociális magyar embertípus — ez a posztulátum. Hogyan teremtsük mindezt elő, amikor van hitoktató a vallásra, — etiketre, tudományra, műveltségre nevelő, csak szociálpedagógus hiányzik. A közösség iránti érzéket kell beoltani az új ember-típus lelkébe.

Ennek lenne elsőrangú eszköze: az irodalom és a sajtó. Ha megnézzük a mai magyar irodalom keresztmetszetét, találunk benne romantikus történelmet, századvégi limonádés jólétet, de sehol sem találjuk a szociális problémákkal való foglalkozást az egy Kassák kivételével, aki viszont szociáldemokrata. Hiányzanak népszerű szociológiai kézikönyveink, amelyekből meríthetne diákságunk, szociális hetek,

egyetemi és középiskolai szociológiai előadások, — ugyanakkor, amikor Belgrádban és Bukarestben ilyenek már rendszeresítve vannak. Szociális klubokra volna szükség, ahol a fiuk maguk boncolgathatnák a problémákat, azokat rögtön praktizálhatnák. Külföldön már ötéves kis gyerekeket a szakszervezetekért, munkásokért való imára szoktatnak. Zsebpénze kérdésében, szociális telegekre való kirándulgatásokkal, az elvek azonnali gyakorlati átültetésével próbálják a szociális problémák iránti érdeklődést felkelteni. Meg kell tapasztaltatni a fiukkal, mi az éhség, szomjúság, nyomorúság s az érzelmek rögtöni realizálásával a tettvágyat felébreszteni.

Szociális mozgalmainkba szent hévvel, lendülettel kell beleszállnunk. Az érzelem átütő erejét fel kell használnunk mozgalmunk: a szolidarizmus érdekében.

Mind a három előadást órákig eltartó viták követték. Az első napon Cseh Jenő, másnap Dr. Pintér István, utolsó napon Horvatics Tibor adta meg a vitapontokat. Az első napon Ijjas Antal hozzászólása emelhető ki, aki párhuzamot vont az Egyház és Marx szociális kiáltványa között; a többi napokon Rohály János a magyar keresztényszocialista mozgalom vezére, majd Czákó József, pesti szerkesztőnk szólaltak fel többek között, az utóbbi hangoztatva ifjuságunk legnagyobb hibáját: világnézeti, szociális problémák iránti közömböségét.

Az előadások anyagát a Settlement vezetősége az Actio Catholica vezetősége elé terjeszti; előreláthatólag a nagy közönség számára is hozzáférhetővé teszi.

Cz. J.

Az ifjusági Mária Kongregációk száma az 1912. évi 4834-ről 1932-ben 9413-ra emelkedett.

Akademikus hét rendezésén fáradoznak az olműtci dominikánusok P. Habaň vezetésével. Már többször rámutattunk lapunkban, hogy a *Filozofická revue* köré csoportosult katolikus Intellektuelek a cseh katolikus élet elmélyítését tűzték ki célul. A prokrokár törekvések elleni állandó hadakozás a cseh katolicizmust a populáris és agltativ munkára kényszerítette. A *Filozofická revue* most a katolikus szellem színvonalának emelésén fáradozik. Ezt a célt szolgálta a tavaly megrendezett filozófiai kongresszus s ezt a célt akarja szolgálítani az októberre tervezett s a prága-břevnovi bencés apátságban megtartandó akadémikus hét. Az akadémikus hét közvetlen célkitűzése: a cseh ifjú katolicizmusnak bemutatni, hogy a katolicizmusban megtalálhatók mindazok a vezető gondolatok, melyeket a mai fiatal-ság az élet minden megnyilatkozásában szinte fanatikusán keres. Az akadémikus hétre nem egy kiváló katolikus vezetőember kapott meghívást. Így: P. Gillet, P. Garrig u Lagrange, P. Muckermann, P. Przywara, Paul Claudel stb. Az akadémikus hét rendezősége a Prohászka Körököt is meghívta. S. P.

Olvasóink köréből

Egy érettségiző diák leveléből.

„Különösen az a melegség, és szeretet hozza közelebb az Új Élethez hozzánk, amellyel a középiskolások felé hajlik. Megérti ezt a szomorúsorsú, kemény munkára utalt gyerek-nemzedéket, akikkel egyrészt nevelői, másrészt az idősebbek úgy bánnak, mint gyerekekkel, pedig ezt az ifjúságot már szinte szomorúan öregg érelte az az apokaliptikus idő, mely már bölcsőringása óta körötte viharzik. Kilátástalan jövőjének, a gondtalan gyerekség derüje nélkül szűkülő-ködő jelenének a tudata férfiakká érleli ezeket a tizenennyolc, tizenkilenc esztendő-s fiukat. De nincs igaza azoknak az állításoknak, melyek azt híresztelik, hogy ez az ifjúság elveszítette ruganyos életked-

vét, akcióképességét. Igenis vannak a középiskolásoknak olyak rétegeik is, és pedig, hála Istennek, szép számmal, akik törhetetlen hittel hiszik, sőt tudják, hogy a szellemi szükségmunkák, egyetemi koplalások után és árán magukban és másokban megformálják egy tisztább világ fiatalos arcát. Ezeknek a fiuknak a nevében írom én most ezeket a sorokat az Új Életnek. Ezeket a sorokat írom én, aki egy-két hét mulva elhagyom a középiskolát, hogy azon a kapun, amelyen nyolc esztendőig bejártam, kivonuljak abba a forgatagos valamibe, amiről azt mondják: élet, férfikor. Megyek az iskolából az élet: az Isten viharzó magasai felé. Most amikor, mint középiskolás még írok az Új Életnek, kérem, hogy továbbra is szeresse ezeket a derék fiúkat, írjon nekik határon innen és határon túl, mert egybekötött mindnyájunkat a kereszt karja is szétkavar, szomorú sorsunk, mely erősebbé forrasztja össze az egybekapcsolt kereket“.

aláírás.

A Szemle rovat és Könyvek írások széles körű és változatos ismertetései megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek a kis látókörhöz szokott és reménytelen-né vált vidéki embernek. Ez a riport filmszerűen ható értesítés és szociális tájékoztatás sok lelket fog sorba állítani.

Toma István
plébános.

Szociális – Gazdasági – Kulturális kérdések.

Álljunk meg egy pillanatra és tekintsünk vissza harminc esztendő távolába. Idézzük vissza egy pillanatra *Giessweln Sándor* emlékét, aki harminc esztendővel ezelőtt alapította meg, 1903-ban Győrött az első keresztény munkásegyletet, melyet aztán rohamosan követett a többi, Budapest, Pécs, Pápa, Kecskemét, Székesfehérvár, Szombathely, Kalocsa, Esztergom, Kolozsvár, Szekszárd stb. stb. Egy igazi magyar keresztény szociális megmozdulás körvonalai bontakoznak ki előttünk harminc esztendő távlatából. Itt állnak előttünk *Giessweln Sándor* mellett a mozgalom szellemi vezetői, fülünkbe cseng *Prohászka Ottokárnak* 1904-ben a

keresztény munkásegyletek első országos kongresszusán mondott beszéde: »A keresztény szocializmus kibontott zászlajában én az evangélium zászlajára ismerek. Szébb hivatást nem tudok elképzelni, mint e zászló alatt küzdeni az emberiség boldogításáért, a keresztény világnézet diadaláért.« Itt fekszik előttünk a mozgalom hivatalos lapjának, az *Igaz Szónak* és a keresztény ifjúság munkások első lapjának a *Küzdelemnek* egykori száma. Micsoda lendület, micsoda szociális szellem volt ebben a mozgalomban. Igazi hőskora volt ez a magyar keresztény szocializmusnak, melyet csak egy pillanatra is visszaldézni, a mai eszméket elsikkasztó korban, szinte relevációnak széri. Mi fiatalok ennek a harminc esztendő előtti mozgalomnak *igazi népi gyökereiből táplálkozó radikális és őszinte szellemét* szeretnénk tartósan visszalézni egy igazi keresztény szociális szellem meghonosodása érdekében.

R. E.

A Szentatya 5000 Róm.-t küldött a trieri püspöknek a neunkircheni (Saar) katasztrófális robbanás áldozatai számára.

K. I. P. A.

Kommentár nélkül. *Dániában* 25.000 tehenet pusztítottak el kémiai úton, hogy csontjalkból csontlisztet és csirizt készítsenek. A husárok olyan alacsonyok, hogy a teheneiket nem volt érdemes vágóhídra vinni, a gazdák még a vágóhídi költségeket sem kapták volna meg az eladott húsarából. - Az elmúlt év statisztikája szerint a kínai fővárosban a halottak 55 százaléka nem természetes halállal halt meg. Mintegy tízezer holtestet találtak egy év alatt a csatornáknak. A tízezer halott részint éhenhaltakból, részint a csatornába dobott csecsemőkből adódott össze. - *Más:* Míg a japán hadsereg Kínában harcol, a mun-

kásság odahaza éheznek. A statisztikák egy hónap alatt kétezer háromszáz olyan öngyilkosságot számoltak össze, amelynek oka a munkanélküliség volt.

A rádió a fajok kibékítése szolgálatában. Ismeretes, hogy Amerikában a feketék elleni faji gyűlölet ma is nagyon erős. Még a jobb körökben is lenéznek a négereket, annyira, hogy sokan vannak, akik négerrel nem ülnek egy asztalhoz enni, vasúti kocsikban nem foglalnak helyet ott, ahol néger emberek vannak. A new-yorki paullánus szerzetesek rádióállomása a közelmúltban rendszeres propagandát kezdett a faji gyűlölet leküzdésére. Hetenkint egyszer tartják „a fajok közötti klengesztelődés óráját”. Az erre a célra meghatározott időben egy néger és egy fehér tart előadást a fajok problémáiról. A paullánus atyák kezdeményezése intő példaként szolgálhatna Európában, a féktelen sovinizmus korának.

(Vasárnap.)

Hitlerista katolikusok figyelmébe!

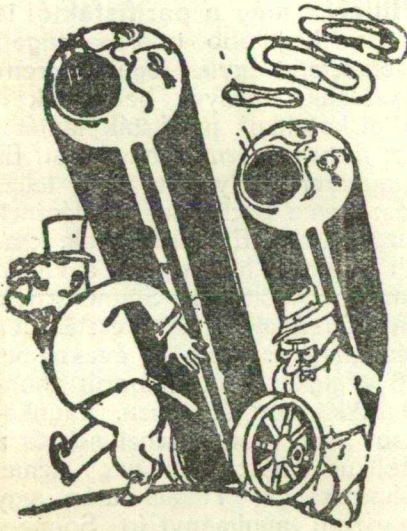
(Kommentár nélkül)

Münchenből jelentik: Német Katolikus Népegyesületek Nagygyűlését, melyen P. Muckermann S. J. is felszóltat volna, a kormány betiltotta.

Szovjet-Amerika? Amerikában nemrégiben egy intellektuelekből álló szövetség alakult, amely céljaul Szovjet-Amerika megteremtését tűzte maga elé. Az „America” című new-yorki katolikus folyóirat megdöbbentő nyilatkozatokat gyűjtött össze e szövetség tagjainak cikkeiből, amelyek kivétel nélkül a kommunizmus történeti, gazdasági és társadalmi szükségessége mellett érvelnek. Az amerikai intelligencia eme képviselői előtt minden téren immár Szovjetország jelenti a legteljesebb emberi és társadalmi életideált.

A keletindiai apostoli legátus ünnepélyes keretek között nyitotta meg 1933. jan. 25-én az öszindiai katolikus kongresszust. A kongresszus elhatározta kat. tanulmányi egyesületek és kat. Ifjúsági klubok alakítását, továbbá a kat. sajtó ügyének fokozott felkarolását. Az öszindiai kat. tanácsot megbízták egy hírszolgálati központ felállításával és egy kat. központi könyvtár megszervezésével, melynek a nagyobb helyeken fiókjai volnának és ezek közvetítésével minden plébánia be volna szervezve.

K. I. P. A.

A delegátusok hazatérnek a leszerelési konferenciáról.

(Dán kép.)

Az elsász-lotharingiai szociális biztosítás megszavazásánál a keresztény szakszervezetek 216,478 szavazatot kaptak, a szocialisták 123,487-et, a kommunisták 90,200-at, úgyhogy tehát a keresztény szakszervezetek három departementben abszolút többséggel rendelkeznek. Ez az eredmény annál érdekesebb, mert 1919/20-ban a szocialistáké volt az abszolút többség.

K. I. P. A.

A nemzetközi atheista mozgalmak központi vezetősége kiadta az utasítást, hogy a tagok minden eszközzel küzdeni tartoznak a vatikáni kezdeményezésű Szentév ellen. Az összes atheista alakulatok kötelességévé tette előadásokkal és egyéb propaganda eszközökkel a kat. egyház erejét, különösképen pedig a tömeg Egyháziránti bizalmát megingatni. A harcnak egy „kulturpropagandával” kell egybekötnie.

K. I. P. A.

Április 13-án tartotta a szudéтанémetek Caritasszövetsége évi kongresszusát Komotauban, ahol megállapították, hogy a kat. egyházmegye helyi szervezetét felölelő Caritasszövetség 1932-ben összesen 20 millió 048798, Ké 40 fillért fordított a nyomor enyhítésére és 27760 nyomorgó részesült segélyben.

K. I. P. A.

A katolicizmus helyzete Kanadában. A quebeki Katolikus Akció Almanachja „statisztikát közöl a kanadai katolicizmus jelenlegi helyzetéről. E szerint a katolikusok száma 4,098,547 lélek, vagyis 1901-től 708,910 hívővel szaporodtak. Utánuk legtöbben vannak az egyesült egyház hívei (2,016,573), az anglikán egyháznak 1,755,269 hívője van. 7016 pap gondozza a katolikus hívők lelki ügyeit. A világi papság száma 5045, a szerzeteseké 1971, akik 38 különféle rend és kongregáció kebelébe tartoznak. A missziókban Kanada 432 hírhirdetővel és 671 nővérrel szerepel.

A spanyol Actio Catholica vezetője, egy újságíró lett. A spanyol püspöki kar az ottani Actio Catholica vezetőjévé az *El Debate*, nagy katolikus lap szerkesztőjét, *Herrrát* nevezte ki. E katolikus vezérférfi a múltban híres volt arról, hogy a spanyol papság magatartását és mulasztásait nagyon erősen ostorozta. Az idő

neki adott igazat és a spanyol papság becsületes felfogással, most mellé állott és a katolikus szervezetek legelső állásába emelte. A spanyol katolicizmust a multban sok mulasztás terhelte, de úgy látszik, hogy ez az üldözés javára fog válni az ottani katolikus Egyháznak. Észhez jönnek, dolgozni fognak és ellenségekkel bátran szembefordulnak. (A Szív) — Here- rara huszonnégy éves korában vette át a lap szerkesztését és nemzetközi hírnevűvé fejlesztette. Az új köztársasági kormány szigorú cenzurája és a lap többszörös betiltása bizonyítékai az El Debate bátor hangjának és nagy befolyásának. Már egyszer említettük az Új Élet hasábjain, hogy ez a lap körülbelül ugyanazt a szerepet tölti be a köztársaság Spanyolországban, mint amit a Germania a Bismarck-féle német kultúrharc idejében. P. L.

Harminc esztendő után először volt május végén körmenet az auvergnai Clermont Fervandban. Harminc esztendővel ezelőtt az Egyház és állam szétválasztása idejében u. i. a város polgármestere betiltotta a nyilvános vallásos felvonulásokat. Ezt a betiltást az államtanács csak ebben az évben semmisítette meg. A május 28-i körmeneten, melyet Verdier kardinális vezetett, a szocialisták és kommunisták ellenakciója ellenére is több mint 100.000 ember vett részt. Ime: a francia katolikus újjáéledés egy újabb bizonyítéka. R.

A kémiai és légi háború veszélyei után újabb haditechnikai találmányról kapunk jelentést. A „Vox” katolikus hírszolgálati iroda híradása szerint egy holland mérnök, van der Steger, rövid elektromos hullámokkal kísérletezik. Eddigi kísérlete alapján sikerült 12 kilométer távolságban lévő lőpor

tornyot felrobbantania ezen hullámok segítségével. És még csak a kísérletek kezdetén van. Képzeliük el, hogy mi lesz, ha találmányát tökéletesíti. A gyorsanlő gázok, a tökéletes légi technika után az elektromos rádió hullámok is beállottak az embergyilkos haditechnika szolgálatába. A haditechnika szédűletesen fejlődik (azt mondják, hogy a holland mérnök találmánya a dinamit feltalálásával egyenértékű) s közben Genfben leszere- lésről vitatkoznak. Mire való ez a hipokrizis? Hisz csak cinikussá teszi az emberiséget.

Hitlerék még a pacifistáktól is félnek. Legalább is arra enged következtetni egyik legújabb rendelkezésük, mellyel betiltották a berlini katolikus pacifisták lapját a *Vom frohen Leben* c. havilapot. Ez a nagyszerű folyóirat, mely teljes egészében a pacifizmus kérdésének volt szentelve E. Thrasoltnak, (családi nevén J. M. Tressel) a kiváló német pap-költőnek, Sonnenschein munkatársának a szerkesztésében jelent meg. Ez a ma 55 éves német férfi végül küzdött a háborút ahonét rokkantan tért haza. Munkatársa volt Sonnenscheinnek és a katolikus újjászületés nagy német előharcosának. Halála után egy nagyszerű tanulmányt írt Sonnenschein apostoli működéséről. Teljes erejével küzdött a békeért. Most Hitleréknek ez a munka is veszedelmes lett egyszerre. Egyelőre hat hónapra tiltották be a lapot. Vajjon hat hónap után szabad lesz-e a békeért küzdente? Pesszimisták vagyunk.

A statisztikai hivatalok számolnak be s tüntetik fel legjobban a mai liberális-kapitalista világkereskedelem krízisének nagyságát. Amerikában 1929-től 10.000 bankot zártak be, ebből 1100 esett csak az 1932. év első

11 hónapjára. Amit Amerikáról ki-
mutatnak, vonatkozik Európára is,
mert itt is hasonló tüneteket tapasztalhatunk. Még szembetűnőbb a dolog az értékpapírok terén. Ezek forgalmi értéke az 1927 évvel szemben 70-75% esett, ámbár az 1929-es év szép prosperitásról tanúskodik még. Ezen értékeséssel szoros összefüggésben áll a termelés visszafejlődése és pedig az 1929-hez viszonyítva 40% al. (Az egyes termelési ágakban pl. az 1932 esztendő millió tonnában kifejezve a következő eredményt mutatja fel (a zárójelben lévő szám 1930-ra vonatkozik): vas 40 (1930: 79·5) szén 1124 (1400), acél 52 (95·5), műselyem 1 (1·65), cukor 23·8 (43·8), nyersolaj 183 (195). Különbözik a termelés visszafejlődésének fő oka: elhelyezési lehetőségek hiánya, fizetésnehézségek és a gyártás tervszerű leállításának a készletek kívánt határok között tartása céljából. — Mezőgazdasági téren sem találunk kielégítőbb eredményeket, itt a helyzet talán még szomorúbb mint az iparban. A termények, a kávé kivételével mind óriási értékvesztéseket tüntetnek föl. Ezt mindnyájan látjuk, s egész közelről megfigyelhetjük kicsiben, ha a szlovenszki helyzetre tekintünk. A külkereskedelmi forgalom is érdekes számokat mutat fel: a 25 európai államban 1931-es év 23·4 milliárd RM szemben 1932-es év 14 milliárd RM forgalmat találunk ami 40 2% hanyatlást jelent. — S mindennek koronája a mai társadalmi rendszer szennyfoltja, a munkanélküliség. A munkanélküliek száma az 1931-es évhez viszonyítva 15%-kal emelkedett, a napszámosoknál majdnem 50%-kal. Ha a napszámosokat a munkanélküliekhez számítjuk a következő számokat kapjuk: Németország 6500 ezer (1931: 5668), Anglia 3100 (2670), U. S. A. 10600 (8500), Ausztria 400 (329), C. S. R. 869 (631), Olasz-

ország 1100 (982), Franciaország 350 (147), az egész világon 38.000 (30.000). — Mindezen beszélő számok után, illusio prosperitásról álmodozni egy liberális materialista rendszer keretén belül. Csak egy teljes reform, mely minden vonalon újítást hoz, csak egy egész új társadalom, mely az igazságosság és szeretet alappilléreire van felépítve, hozhat javulást.

Adda Iván.

Az „Új Élet” képes mellékleteiből s ugyan abban a számban megjelent Fieles Henrik tollából származó »A modern templomépítés« cikkből, jól ismerjük Clemens Holzmeister nevét. Ő, ma élő s az építkezés terén igen intenzíven dolgozó bécsi architekt. A »Schönere Zukunft« legutóbbi száma közli egyik előadásnak igen érdekes részét, melyben épp a modern templomépítkezéssel foglalkozik s a következő megállapításokat teszi: »Nem szabad általánosítani azt a sokaknak ma közismert állítását, hogy a modern templomok nagy szerelő csarnokokhoz hasonlítanak, hogy csupaszok s hogy a hideg formák következtében nem áhítatot keltők. A mai modern templomépítészlet átveszi a profán architektúrának konstrukcióját s a külső alakot kifejező, jellemző formavilágát, de ez csak azért történik, mert a mi időnkben a stílusfejlődés hordozója az ipari s lakásépületek lettek, míg ezt a szerepet hosszú évszázadokon keresztül a templomépítészlet töltötte be. A mai építkezés alapját a monumentalitás, egyszerűség, formatisztaság képezi, amit a valódi alak s szerkezet szabadon hagyásával ér el. Vajjon ezen kifejezésünk idegen lehet-e az új templomépítészlet számára? Ném válik-e inkább dicsőségére egy a Mindenható lakóhelyéül szolgáló épületnek a valódi, tiszta alak s a monumentális egyszerűség nagysága? A ter-

vező architektre jut aztán a feladat, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel azt fejezze ki, ami alátámasztja s elősegíti azt a lelki folyamatot, melyet az emberekben a szent cselekedetek keltenek. Ha ezt a művész tekintetbe veszi s ebben még valódi vallásosságát s alkotó erejének nagyságát is segítségül hívja, akkor spontán, egész mást fog teremteni, mint amit egy praktikus építkezési feladat megoldásánál létre hozhat. A templomépítésnek tehát szent feladatának tudatában kell lenni, midőn az istentisztelet számára, a vallásos áldozat jegyét magán viselő szent helyet alkot. Mivel a kat. istentisztelet alapját egy liturgikus cselekedet, a szent miseáldozat képezi, az architektnek nem szabad figyelmen kívül hagyni az ebből folyó praktikus s liturgikus követelményeket sem. Az alapmegoldásnak egyszerűnek s központiak kell lenni; a főoltárt fel kell egy pár lépcsővel emelni, valamivel beljebb helyezni a templom hátsó falától, hogy minél több résztvevőnek megközelíthetővé tegye s hogy az istentisztelet résztvevői látókörének középpontjába hozza. A torony is, mely eddig a harangok hordozója s külső jel volt, egy új feladatot kap, amennyiben a templom egy organikus részévé válik. Ebben az esetben ugyanis a presbyterium részére mint fényforrás szolgál, hogy így az oltárt s az oltáriszentséget ily különlegesen teljes megvilágítással egy áhítatot keltő határkörbe emelje. A mondatokat alátámasztják s a modern templomépítészeiről tanuskodnak a számbelileg nagy s szépen elterjedt modern templomok. (pl. Berlin környékén az utolsó években körülbelül 40 s a Saar vidéken cca 50 új templom épült.)

Adda Iván.

Éz a leszerelés! A mai világ-hipokrizis legszégysenteljesebb bi-

zonyítéka az ami a leszerelés kérdése körül történik. A világ urai a leszerelésről konferenciáznak és közben lázas gyorsasággal fegyverkeznek. Ezt mutatja az alábbi felsorolás, melyet egy magyar kat. hetilapból vettünk át. Hat esztendő óta, 1925-től 1931-ig majdnem minden nagyhatalom megkészszerelte hadügyi kiadásait. Míg például Franciaországnak 1925-ben 5506 millió volt a hadügyi kiadása, ez a tétel az 1931. évi költségvetésben már 11600 milliót tett ki. Szovjetországgé ugyanezen idő alatt 604 millió aranyruberről 1125 millióra szökött fel; az Egyesült Államoké 585-ről 789 millió dollárra; Belgiumé 710 millióról 1216-ra; Olaszországgé 4506-ról 9978 millió lírára; Jugoszláviáé 1950-ről 2522 millió dinárra; Japáné 443-ról 872 millió yenre. Ezek a kiadási tételek főleg és elsősorban a légi flotta és a gázháború kiépítésére szolgálnak. A világháború idején, a háború utolsó évében a központi hatalmakkal szemben álló 32 antant hatalomnak, Anglia, Franciaország, Oroszország és Olaszországtól kezdve egészen San Marinoig mindössze 850 bombavető repülőgépe volt, ezzel szemben ma ennek a négy államnak 120000-nél több a repülőgépe, amelyek közül 2600 a bombavető. A mai hadivegyészet bombái közül 10 métermagányi egész várost tud elpusztítani. Az angol bombavető pokolgépei a leejtés után másfél nappal robbannak, tehát akkor, mikor a repülőgépek zúgásától megfélemlített lakosság már azt hiszi, hogy minden különösebb baj nélkül úszta meg a fölötte elvonult légi támadást. Az amerikaiak Yperitgázbombájának egy tonnája egy négyzetkilométernyi területen minden élőt megöl és elpusztít. Az angolok ugrótankja 160 kilométeres sebességgel halad és madárként repül át 15 méteres sza-

kadékon. A franciák 320 kilométerre hordó ágyukkal gyakorlatoznak.

A kínai felfogás a háborúról. Ezen a címen az *Allgemeine Rundschau* egyik utolsó számába *Mien Cseng dr.* érdekes cikket írt, melyet teljes egészében leközölünk: Az évek óta dúló polgárháborúk véres tényei talán meghazudtolták azt az állítást, hogy a kínai a világ legbékésebb népe. Pedig a kínai nép magatartása a háborúval szemben csakugyan, fenntartás nélkül, elutasító. Bizonyosság erre, hogy a nagy négyszázmillió nép »polgárháborúja« alig néhány tizezer ember ügyét jelenti s a nép óriás többségét érintetlenül hagyja. Kínának a háború elleni magatartása tehát nem csupán frázis, hanem a nép gondolkodásában, törvényhozásában és ősi szokásaiban mélyen gyökerező valóság, amely ma is eleven erővel jut érvényre. Erre a közzelfogásra jellemző, hogy Kínában katonának lenni a becstelenséggel egyértelmű. »Az értékes ércből nem tít, az értékes emberből nem katona lesz« — mondja egy régi közmondásuk. A kínai katona a társadalom söpredéke s a hadsereg azok közé az intézmények közé tartozik, amelyet »szükséges rossznak« szoktak nevezni. A hősiesség és a győzelem a kínai gondolkodás szerint nem a háború megnyerésének fogalmával egyenlő, hanem jelenti a háborút elidőző okok legyőzését, eltávolítását. Ez a kínai szó, hogy »Wu,« kettős jelentést tartalmaz; jelent egyrészt legyőzést s jelenti magát a fegyvert, tehát nem az ellenség, hanem a fegyver, a háború legyőzését. — A régi kínai törvények teljes szigorral lépnek fel a békebonítók ellen. A győztes tábornokok fegyvertényeit nem kíséri országra szóló hírnév. A kínai filozófusok és Laotse törvénykönyve (kr. e. 500 év-

vel) úgy nyilatkoznak: »ott, hol a hadsereg átvonul, a parasztok elhagyják ekéiket s a föld csupán dudvát terem« . . . Illetlenséggel határos, ha valaki az ellenzék verezésén örvendez; aki így cselekszik annak az érzülete »gyilkoséhoz hasonló.« A kínai közzelfogás a hávezért annyira kevéssé méltatja, hogy pl. ritus szerint, a győztes tábornokot nem illeti meg az a tisztesség, hogy a császár jobbán haladjon, hanem baloldalon, ott hol a sírásónak van a helye, akinek kötelessége, hogy a meghaltakat, az elesetteket megsirassa . . . A kínai erkölcsbölcselet azt tanítja, hogy az emberek, kik a négy nagy tenger vidékét lakják, egymás testvérei. Eszerint következtelenség volna, ha a nemzetek közti háborút helyeselnék, vagy arra törekednének, hogy egyik nemzetnek a másik fölötti uralmát elősegítsék. Az emberiség nagy népközösségében egyetlen nemzetet sem illetnek meg külön előjogok: ellenkezőleg, mind egyiküknek az a kötelessége, hogy az emberiség közös jóléte érdekében működjenek. Az ember nemcsak egy nemzet polgára, hanem egy népcsalád tagja is egyúttal. Csak ebből az alapvető tényből kiindulva lehetséges a népek közötti béke előmozdítása. — »Amit nem akarsz, hogy veled cselekedjenek, te sem cselekedj másokkal és amit óhajtasz, hogy veled cselekedjének, te is úgy cselekedjél másokkal.« A krisztusi felebaráti szeretetnek ez a követelménye teljes egészben fedi Konfucius tanítását is. »Bölcsesség, jóakarát és lelkinemesség, ez a három sarkalatos erény s ez az a kapu, amely az igazuttra vezet.« — mondotta Konfucius. Így gondolkodik a békéről minden kínai s ezért tanúsít oly fölényes passzív magatartást a mostani japán-kínai konfliktus kérdésében is . . .

A kivándorlási statisztikában megint Szlovenszko vezet. Most adta ki az állami statisztikai hivatal az áprilisi havi kivándorlási statisztikát, mely szerint áprilisban a köztársaság területén (13 kerület kivételével) összesen 497 kivándorlási útlevelet adtak ki. (Márciusban 569-et). Ebből Szlovenszko magára 359 (márc. 268) esik. A többi országrészek között a áprilisi kivándorlás a köv. kép oszlik el: Csehország 95 (márc. 243), Morvaország és Szilézia 26 (35), Podkarp. Rusz 17 (23). A statisztika világosan mutatja, hogy míg a történelmi országokban a kivándorlás csökkenő tendenciát mutat, Szlovenszkon a kivándoroltak száma emelkedik. A kivándoroltak közül európai államot 390, tengerentúli országot 107 jelöli meg kivándorlási célul. A legnagyobb volt a kivándorlás Franciaországba, hova 283-an kértek kivándorlási útlevelet.

A Pen Clubok raguzai kongresszusát káröröm hangja kísérte — írja a *Korunk Szava*. — Pedig nem nevetni, hanem sajnálkozni kell rajta. Amennyire helytelen, hogy bennünket csak Atlasz Márton? és Radó Antal képviseljenek, (Radót nagyrabecsülnék és személye ellen nincs kifogásunk) annyira furcsa, hogy Németországot, kívülről Toller és belülről Schmidt-Pauli reprezentálják. Toller úr bolsevista, Schmidt-Pauli úr feje fölött pedig a tehetségtelenség és a sznobság glóriája fénylik. Wells jobb ügyhöz méltó buzgósággal próbálkozik, egyelőre hiába. Amíg Werfel és Thomas Mann nem számitanak íróknak, amíg Toller úr a „szellem szabadságának” képviselője, amíg Mauriac és Claudel nem küldik el igazoló szavukat, az egyesület csak politikai hercehurcák és türelmetlen janicsárkodások színhelye lesz. A Pen Clubnak fenn

kell maradnia és fenn is fog maradni Toller úr és Schmidt-Pauli úr ellenére is.

Athénben februárban egy országos kat. egyesület alakult, melynek célja a kat. érdekek egységes és közös védelme. K. I. P. A.

A K.I.P.A. — Katolische internationale Presseagentur Fribourgban (Svájc) székelő katolikus sajtóügynökség, melynek tagjai a világ összes kat. sajtóorgánumai; célja: a kat. sajtó nemzetközi megszervezése és annak kat. hírekkel való ellátása. Szóval olyan Havas vagy Reuter — ügynökség — féle, azzal a különbséggel, hogy a liberális sajtó által tendenciózusan agyonhallgatott, vagy tendenciózusan beállított hírek helyett megbízható kat. forrásból származó objektív hírek korpoltálásával szolgálja a katolikus ügyeit. Hetenként német nyelven megjelenő lapja az *«Ecclesiastica»*, mely a megelőző hétről dátumos sorrendben híreket közöl a világ minden tájáról, amellet minden számában egy nagyobb horderejű eseményt tárgyal teljes tárgyilagossággal és részletességgel a (tárgy biblígráfiaját és újságszemlét közzéve). *Ajánljuk katolikus lapjaink figyelmébe!* Sőt nem kimondottan kat. lapok is nagyon jól hasznát vehetik az *Ecclesiastica* híryanagának. Például a *Prágai Magyar Hírlapnak*, *Híradóknak*, *Magyar Újságnak* stb. egyenesen kötelessége ezt a lapot megrendelni, mert előfizetőiknek több mint 50 százaléka katolikus! (Előf. ár. egy negyedévre 25 Ké. befizethető a Moravsko-slovenska Bankába, Oumouc, postacsekszámla 303.692 Praha, Magyarországon a K.I.P.A. postatakarékszámánálján száma 26444 Bpest. Megrendelhető az Új Élet révén is.

Pfeiffer László.

A portugáliai kat. főiskolások egyesülete a kulturharc keserves esztendei alatt annyira megerősödött, hogy februárban *Accao* (Acció) címen megindította kulturális folyóiratát. Az első szám élén Goncalves lerejeira bíboros-érek bocsátja áldásával útnak a lapot. Örömmel üdvözljük az Új Élet portugáliai laptestvérét az ifju katolikus mozgalom harc vonalában, mint a kat. reneszánsz újabb pionírját.

P. L.

A spanyol állami tanítótság panaszkozik az új szabadkőműves kormány ígéreteinek beváltatlansága miatt. A jezsuiták elkobzott vagyona még az elrabolt épületek fenntartására sem futja, nemhogy az állami tanítók fizetésének ígért feljavítására volna fordítható. K.I.P.A.

Spanyolországban a szerzeteseket eltiltották a tanítástól épp azok, akik a gondolat és tanszabadság nevében szoktak fellépni. Nem csodálkozunk már, ha a «szabadság harcainak» uralomrajzása után az emberi jog és szabadság megcsontítását látjuk. Megszoktuk, hogy elveket és eszméket csak cégérül használnak fel a romboló munkára. Hisz megértenénk, ha a spanyol katolicizmusnak azt a részét támadnák, mely a hatalmasokhoz dörgölőzve megfelejtkezett a szegényekről és hatalomnélküliekről. De az új spanyol kormány haragja nem ide sült, hanem azokra, akik kitartó és áldozatos munkával évszázadok óta a spanyol kultúra és népnevelés szerény munkásai voltak: a szerzetesekre. Az ő munkájuk jelentette az igazi katolicizmust Spanyolországban s tőlük várható a spanyol katolicizmus újjászületése. Talán ezt nem látták szívesen ennek a reakciós törvénynek a megteremtői? A maguk szempontjából igazuk van: csak ez a katolicizmus a veszedelmes. A hatalom birtokosai felé kacsintgatók sohasem voltak veszélyesek. R. E.

Könyvek — irások.

A „Sajó-Vidék” népiraf-pályázatának eredménye:

A „Sajó-Vidék” könyvkiadóvállalat a múlt év végén három darab 500-500 koronás pályadíjat tűzött ki legfeljebb 1-1 iv terjedelmű népiratúrákra.

A pályázat várakozáson felül sikerült. Több számításba se jöhető, gyenge dolgozat mellett 24 elsőrangú munka érkezett be. Ez a szám és a dolgozatok kiváltsága mindennél ékebben bizonyítja a szlovenszói kat. irodalmi élet fellendülését.

A népiratok sorsa felett 5 tagú bírálóbizottság döntött. Alapos mérlegelés után kiválasztotta a legjobb dolgozatok közül azokat, amelyek úgy tartalmilag, mint alakilag minden kritikát elbírnak, föltlenül irodalmi értékűek és valóban népiesek. E művek önzetlen és nemesen gondolkozó szerzőinek engedélyével a pályadíjakat megosztotta s a megjutalmazott művek valamennyiét kiadásra ajánlotta a „Sajó-Vidék”-nek.

A díjnyertes munkák a következők:

1. *Népies elbeszélések.* Dienes Adorján nagykövesdi plebános: „Fehér galambok”, Magvető Ernő: „Az elsodort lélek” és Mihalovics Antal (Kozma): „Egy kis templomért”.

2. *Népies hitbuzgalmi munkák.* Janics Ferenc vágkirályfal esperes: „Az egyet-

lenke átka”, Mihalovics Antal kozmai gör. kat. plebános: „Szeressük-e?” (az Isten), Mészáros Árpád: „Isten kereső falvak”, Adamkovics Lászlóné: „Időszerű kérdések”.

3. *A kat. akció ismertetésel.* Mihalovics Antal kozmai gk. pl.: „Fogjunk hozzá” és Csáji János (Rozsnyó): „Halottak talpra”.

Valamennyi jutalmazott munka minden dicsőretet megérdemel. Mély vallásosság, praktikus gondolkodás, lebilincselő, könyved előadómód és gördülékeny stílus jellemzi őket. Nyereséget jelentenek a katolikus magyar nép számára.

A díjnyertesek — amennyiben még nem tették volna, — közölkék pontos címüket, hogy a pályadíjakat részükre megküldhessük. A többi pályázó válaszbélyeg beküldése ellenében visszakaphatja munkáit.

Kelt Rozsnyón, 1933. június hó.

„Sajó-Vidék”
könyvkiadóvállalat.

ORTUTAY GYULA: Mondotta: Vince András béreslegény, Máté János gazdalegény (Nyíri, rétközi balladák, betyár és juhásznóták.) Buda György fametszeteivel. Újabb és nagy anyag a szegedi fiatalok művészi kollégiumának terméséből. Ortutay Gyula ebben a pompás kis könyvben 36 eredeti gyűjtésű balladát, betyár és juhásznótát adott közre. A magyar néplelek felismerésére és az igazi magyar népi kultúra fejlesztésére az ilyen, áldozatos munkásságú fiatalok fáradozásán keresztül jutunk el. A művészi könyvet Buda György szép fametszetei díszítik.

HERDER: Welt und Wirtschaft atlas. Az atlasz nagyszerű és jólmegrajzolt térképein kívül ügyes és áttekinthető statisztikákat nyújt földünk gazdasági, politikai, földrajzi, nemzetiségi stb. viszonyairól. Kifogástalan munka. — H. I.

HENNING: Psychologie der Gegenwart. (Kroner 3 Mk.) Olcsó és ügyes áttekintést nyújt ez a könyv a pszichológia tanulmányának mai állásáról. Együttal a modern lélektan történetének is jó áttekintését nyújtja. — B. B.

ZAYMUS GYULA plebános **Marék Parázs** cimen dolgozta fel a külvárosi nyomortanyákról összegyűjtött jegyzeteit. A Pierre Lhande-ök meleg szeretetéből és alkotni akarásából született írás megható formában vonultatja fel a külvárosok nyomortanyáinak küzdelmes életét. Látzólag kis problémák ezek, melyek azonban a kisemberek életében nagyválság. Ezt a könyvet minden városi lelkipásztor figyelmébe ajánljuk. — K. J.

„Katólikus Ifjú” címen a szlovenszkoí kat. akció nagybizottságának megbízásából a kat. földmives és munkás ifjúság részére Kovács Gyula szerkesztésében új havi folyóirat indult meg. Kiadja a Sajó-Vidék nyomdavidálat Rozsnyón. Évi előfizetési ára tömegesrendelésnél 5 Kč., névre szólóan 6 Kč. Egyesszám ára 50 fillér. Az eleven szerkesztésű ügyes beosztású lapot, amely a falusi ifjúság mai gondolkozását és szellemi igényeit nagy megértéssel kezeli, — a legmelegebben ajánljuk.

GEORG FINK: Éhes vagyok. Regény, Káldor kiadás, 312 l.-á, 18.— Kč.

A posta naponta ontja a redakciós asztalra az új könyveket. Az utóbbi évek könyvtermése azonban megszoktatott, hogy bizonyos averzóval nyuljak utánuk, hogy szerkesztői lelkiismeret megnyugtására megírjam az obligát ismeretét. Keves az olyan könyv, melynek olvasása közben az ember elfelejti, hogy kötelességet teljesít és átadhajta magát a maradeknélküli művészi élménynek.

Georg Fink könyve egy a kevesek közül. Sajátságos könyv. Proletár regénynek hirdették, pedig merőben más, mint amit eddig ennek híreideik. Az osztályöntudatos proletár gyűlöli, benne van a rosszindulat, irigység. Fink regényében ennek nyoma sincs. Ezt az írást első sorától az utolsóig a szeretet és ennek a szeretetnek a vágya hatja át. Mert — írja — ha e világon csak szeretet volna a számukra: talán szabadabban lélekezének. „Csak szeretetből leszünk termékenyen szorgalmasok, szeretetből becsvágyók”. Másutt pedig: *»Adjatok embertársaitoknak! Adjatok a másoknak! Ha kapsz valamit, először testvérednek adj belőle — mindenki testvéred. Először mindenki más jön, aztán utóljára te magad; a szeretet cselekvés, barátság, áldozat kell, legyen; inkább jóllakol attól, amit másnak adsz, mint attól, amit magad eszel; a másnak okozott öröm téged gyarapít.* És ezek a gyönyörű so ok nem valamilyen befutó író kényelmes bőrfoteuillében születtek meg, hanem egy berlini külvárosi nagy proletár bérkaszárnya büzös, egészségteien levegőjében, ahol az író gyermekkorát élte s ahonnan csak ennek a regénynek világsikere mozdította ki. Georg Finket részeges apja már negy-héves korában kiállította az utcára koldulni, hogy megkeresse neki a pálinkára valót. És az öntudatra ébredés első szava volt: éhes vagyok. Ez a komor két szó kíséri végig huszonnégy éves koráig. És ennek a

két szónak szeretet-mag hintéséből talán ki fog kelni a jobbitóakarás másokban is, mely Berlin, Bécs, Páris és a többi nagy város nyomortakaró bérházaiba is bevisszi az emberibb élet lehetőségét.

Mély, igazán emberi írás ez. Olyan nívó ebben a műfajban, amihez még nem jutottak el eddig. Szeretetének nincsenek korlátai s az örök szegények szájalmas figuráiban mindig magát látja: *»Éhes és halhatatlan vagyok. Még mindig koldulok az Invalidenstrassen, én, én ha most másképp hívnak is, ha másik fiú is az, aki a kezét odatartja. Mialatt itt ülök és írok, még egyre koldulnak Berlinben, Londonban és Párisban és Amsterdamban, és én vagyok aki koldul, mindig én a szegények halhatatlan gyermeke. Sose szűnik meg ez, már régen halott leszek és még mindig ott fog állni az utcasarkon egy kicsi, éhező, fagyoskodó fiú — és ti elmentek előtte — nem látják és nem hallják őt — és ő kit szemetek elkerül, kit meg nem hallgattok, sápadtan, reszkelve suttog a hátatok mögött. Ó, halljátok! Éhes vagyok . . . Éhes vagyok . . .*

Ez a könyv megdöbbentő igazságok művészi feltárása. Magasan fölötté áll a proletár irodalom pamphlet, izén nem akar propaganda lenni, csupán egy lélek szenvedésének művészi tükré s épp ezért képes az ember lelkét is megindítani. Ilyen könyvet ritkán írnak. Rády Elemér.

A Boldogságos Szűz Mária Kis Zsolozsmáját adta ki II. kiadásban Gálffy Sándor aradi kórházi plébános. Dr. Bodnár Remig hymnusz és Sik Sándor szoltár fordításai a műfordítás remekei. Hiánytalanul adják vissza ezeknek a költeményeknek szellemén kívül óriási esztétikai értékeit is, ami még a profán olvasót is kell, hogy megérintsen ha fogékony a maradandó szépalkotások iránt. A kis 250 oldalas zsolozsma könyv értékét nagyban emelik Sik Sándor és Balázs Benedikta elmélkedés-szerű értekezései. Az elmélyült Mária Kultusznak ezt a szép dokumentumát ajánljuk olvasóinknak. (Megrendelhető szerkesztőségünk útján. Ára 18 Kč.) R. E.

„Macht und Geheimnis der Jesuiten.” René Fülöp Millertől (600 oldal, 66 képpel.) Egy mű, melyben az író emberi szempontokból ítélve végigvezeti az olvasót a jezsuita rend történetén egész utolsó napjainkig, boncolgatja minden tettüket, cselekedetüket, munkájukat. Célja, hogy bemutassa, mily biztonsággal, tervszerűséggel s értelemmel járt el ezen társaság célkitűzésében s eszméinek keresztülvitelében. „Örökké példája lesz ezen társaság minden társaságnak” írja bevezető soraiban R. F. Miller. Az író

hangneme kissé ironikus; anyaggyűjtését a legnagyobb gonddal végezte s ebben a tekintetben csak elismeréssel lehet nyilatkozni. Rovására lehet felróni, hogy mint modern publicista, mint a mai kor embere, s hozzá még zsidó, mindent a pusztá ész alapján próbál megítélni. Igaz, hogy minden isteni műben, mivel emberek a kivitelezői, legyen ez pl. akár az Egyház, vagy a jezsuita rend, két komponens játszik szerepet: az isteni s az emberi, az előző fel, az utóbbi sok esetben lefelé húzza ezt, az egyik a lélek, a másik a test. Azonban mindent csak az utóbbi alapján megítélni épp oly hiányos, mint mindent az előbbi javára írni. Mindennek ellenére a helyes felfogású olvasó aki a mai kor fertőjén felül tud emelkedni, aki előtt a dolgok belsőbb rúgói is ismeretesek, a csorbák kiegészítésével egész helyes képet nyerhet a jezsuitizmusról. Péter F. Muchermann S. J. F. Miller munkájáról kritikájában azt írja: „a rend talán meg is lehet elégedve eme ábrázolással — s folytatja, — bárcsak egy ötszáz év múlva megjelenő hasonló kötet, szintén ennyi számtalan hőstettéről tudna beszámolni.“ Mivel a mostani második kiadás a megnyilvánuló nagy érdeklődés folytán sok ezer példányban jelent meg, igen olcsó áron került a könyvpiacra. (28 Kő.) **Adda Iván.**

DEMJÉN FERENC: Versek. Beregszász, 1933. Gyanus előttünk a költő, ha verseiben a legsúlyosabb emberi problémákhoz nyúl, de könyvének első versét ezzel kezdi „Nem vallok elveket.“ A problémaköltőknél állás foglalást várnunk s nem elégedünk meg akkor sem, ha a l'art pour l'art elveivel belső formai szépségekkel kendőznék el az állásfoglalást. Demjén Ferencnél azonban ezt sem találjuk meg. Keze alatt nem csak a problémák sikkadnak el, hanem verselőkézsége is fájdalmasan gyenge. Demjén típusa a kisebbségi irodalmunkban elburjánzott fűzfaverselőnek. Verseskönyve is csak azért jelent valamit, mert ez is dokumentuma annak a megfertőzött atmoszférának, mely kisvárosainkban /tenyésztí nap-nap mellett a minden irodalmi értéket nélkülöző sajtótermékeket. **R. E.**

L'action catholique: A Documentation Catholique kiadásában a kat. akcióra vonatkozó összes 1922—32 között megjelent főpapi nyilatkozatokat kapjuk francia fordításban. A 432 oldalas könyvnek (ára 12 fr.) kívánatos volna a magyar kiadása is. **R. E.**

J. LECLERCQ: Lecons de droit naturel. A természetjog kiváló összefoglalása ez a tanulmány, melynek eddig há-

rom kötete jelent meg. Az első két kötet az állam és a politika kérdéseit boncolgatja, a harmadik kötet pedig a családdal foglalkozik. **Sz. g.**

Terey Sándor A föld lelke. Regény Terey könyve nem abból a fajtából való, melyben tenyeres-talpas népieskedések és cifraszűrös tájszólalmok mögé búvik a gondolatszegénység. Ez a regény — jó. Nem kell az embernek egy sereg hízeglő és csillogó jelzőn törni a fejét, csak azért, hogy ezt az egyet, a legegyszerűbbet elkerülhesse. Jó. A címe nem kifejező. A regény Gyikó János életéről és haláláról szól, nem kifejező. A regényről. Gyikó János élete olyan nyomasztóan érdekes, olyan fájdalmasan gazdag és problematikus, hogy azt igazán érdemes volt ilyen becsületes odaadással megírni. És a halált is. Az ő sáros és riadt, ragyogó és csunya mártírhálálát a csendőrosvak patái alatt, szívében egy csendőrkabarály golyójával, amely hideg és súlyos mint egy kérdés. — Gyikó János hepe-hupás életútját nem mondhatjuk itt el, — jár ő még Amerikában is, mikor úgy volt, hogy a bank kihúzza alóla a verejtékkel és fakir-lemondással megszerzett föld-darabkát. Tíz évig volt ott. Sok pénz kerestet, ügylátszik túlságosan emberi lett és túlsok jót tanult. Itthon például vissza tegezte a jegyzőt, könyvtárt akart alapítani és vonakodott idézés nélkül a csendőrségre menni! Néhány pofon után persze mégis csak elment s ott aztán helyben hagyta alaposan. Amerikai állampolgár lévén, az amerikai követ is beleavatkozott az ügybe és maga a csendőrezredes „vizsgálta” ki a dolgot. El is „simult” minden. Gyikó János részegségében verte a fejét a falba, szót a jelentés, amit Gyikó János is „aláírt.“ — Jelentéktelen, szinte mindenapos eset ugyebár mitfélénk, de kevés regényíró beszélt eddig róla. Regényírót mondunk, nem valamit izgága demagó pamflifistát, kinek minden sorában tendencia szaglik, — regényírót a szóirodalmi értelmében; olyat mint Terey Sándor, aki azt írja, ami valóság. — De a regény egyedül nem tenné jóvá. A valóság legvirtuózabb másodója is csak lelketlen anyaghalimzat ad, ha nincs még benne a bizonyos qualitas occulta, ami belső formát tud adni a szóépitménynek. Nem, mint földalatti mélységből felhatoló eszome, mint harmónikus organizmus lélekzik és dobog a külső váz alatt. Terey Sándor regényében van valami ebből a minőségéből. És ezen a ponton Gyikó János kis élete Amerikán és je g y z ő n és földreformon meg csedőrdön keresztül egy titáni absztrakcióval nő és keseredik s felnyílik a csillagokig. Élet lesz belőle. Nem egész a nagybetűs Élet, de annak egy része. A magyar élet.

Fodor Béla.

Orel Géza Dr. „Az ügyes eladó közlőkönyve.” Két vezérlő motívum kíséri végig az olvasót, melyet Orel Géza már az előszóban kifejez: „az árusítás lelki folyamat” hozzá tehetjük, és az Orel kiváló érdeme marad a mai túlnyagias világban, hogy ez a folyamat állandóan magas erkölcsi szinten játszódik le, mentes minden megalkuvástól és reális beállítása mellett is meg tudja tartani a legtisztább atmoszférát. Midőn a szerző megkivánja az árusítótól, hogy helyezkedjék bele a vevő gondolatvilágába oly lelki subtilitást feltételez, mely önkéntlenül is benső megfigyelésre, lelki életre nevel. Az olvasó kieri, hogy az eredmény, mely Orel maga elé tűz, csak akkor érhető el tökéletesen, ha mind az udvariasság, alázat, előzékenység, szolgálatkészség nemcsak külsőleg az eladóra reáknyszerített formáság, hanem már annak meggyőződésévé formálódott át és sikerrel átjárta az embert. A másik vezérlő motívum: „aki valamely művészet mestere akar lenni, az egész életét át tanonc legyen.“ A műhelynevelés kérdésével kapcsolatban felvetett gondolatai nagy figyelmet érdemelnek.

FILM-SZINHÁZ-MŰVÉSZET c. rovatunk helyszüke miatt jelen számunkból kimaradt.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

Az egyéniség túlértékelése.

Marczell Mihály.

Részlet a szerzőnek sajtó alatt lévő nagy pedagógiai tanulmányából (4. kötet.)

Az angol emberről azt mondják, hogy *túltengő önértetből* írja nagybetűvel az „én“-t. *I am: én vagyok.* Valami hasonló hangsúly jelenik meg az ifjú és a fiatal leány szavaiban, amikor az „én“-t kiejti. Itt nem a szó, hanem a mögötte munkáló lélek a fontos. Ez pedig ebben a korban valóban keményen kihangsúlyozza az én uralmát. Ez még nem volna hiba, ha nem foglalna magában két alapvető tévedést. Az egyik: *környezettől való eltávolodás*, a másik: *az önkifejlesztés egocentrikus elgondolása.*

Az ifjúságról gyakran mondják, hogy „*áttekint az élet felett és csak önmagát látja*“. Inkább — úgy gondolom —

BÍRÓ LUCIÁN O. S. B. mondja:

Ma le kell szállnunk a katedráról, le a szószékről, ha az ifjú lelkéhez akarunk férkőzni. Nekünk papoknak le kell vetnünk a prédikációs karinget, sőt néha levetnünk a fekete talárst is, ha ezt az utat — mely a diákszívekhez vezet — gyorsabban akarjuk megjárni. Krisztus is úgy akarta megváltói működését teljesíteni, hogy felvette az emberek gúnyját, velük élt és evett, sirt és mosolygott, egészen úgy, mint az emberek fiai. Nekünk papoknak is ma így kell tennünk: fel kell vennünk vagy a cserkészruhát, vagy a sportruhát s velük kell lennünk az emberek fiaival, hogy megszentelhesük életüket. S a felnőtt világi katolikusoknak is így kell tenniük: közéjük kell menniök a fiúknak s le kell vetniök akár a rangosság, akár a korral velejárok kényelem szeretetét, vagy azt a társalgási modort vagy tárgyat, melyet a csak férfiakból álló társaságban megszoktak. A kat. akció ma türelmetlenül hangoztatja, hogy az ifjak nevelésével nemcsak a papok és tanárok foglalkozzanak, hanem minden felnőtt vegye ki ebből a fontos munkából a részét. S mivel e téren a férfi-társadalom különösen lanyha még, első teendőnk ezek lelkiismeretét felkelteni. Itt az ideje, hogy a kat. férfi-társadalom megismerje kötelességeit az ifjúsággal szemben.

sajátos paradox helyzet jellemzi az ifjúságot: a tudás horizontális tágulása és az egocentrikus minden fölé való izolálása. Gyakran történelmi faktorok teremtik ezt meg, pl.: a háború óta ez csak erősödött, mert azóta igen sokszor hangsúlyozták még az öregek is az ifjúság döntő szerepét és a történelmi alakulásra gyakorolt fontos jelentőségét.

Az ifjú ember *invenciója* merész ívelésű. Az elérendő célokat megsejti, de mozgató erőket és azok állandóan változó eredőjét nem látja, mert hiányzik nála még a *kontempáló* „én” irányítása. Ez már az idősebb, tapasztaltabb, lehiggadtabb felnőtteket jellemző tulajdonsága. Sőt gyakran azt is látjuk, hogy az ifjú emberek egy része az életet összetartó, irányító, ellenféteket elsimító: par excellence keresztény lelki motívumok értékelésére sem képes. Ha *ifjak gyűlékezetében ülünk* (diákgyűlés, szakszervezeti ülés, stb.), ahol *kifejezést kaphat* az ifjú lelkesedése, ott igen ritkán halljuk az egyéni életet alakító lelki motívumoknak (önfegyelmelés, önuralom, lemondás, alázat, engedelmisség, szeretet, vallásos ideál) dicséretét.

A lendületes, cselekvő és hevülő ifjú mindezeket nem értékeli, vagy csupán valamiféle „középkori, feudális kedélyigénynek” mondja, amelyek „elgáncsolják a fiatal, korszerű egyéniségek” érvényesülését.

Az ifjúságnak — a túlértékeltségből logikusan következik — erősen fejlődik kritikai érzéke is.

A körülötte lévők hibáit élesen meglátja és bírálja. De ugyanilyen élesen figyeli a társadalmat is: a hiányt, igazságtalanságot azonnal észreveszi és minthogy ebben a korban erősen *absztrahál és idealizál*; gyakran csak az általa kiemelt hibákat látja élesen mind az embereken, mind a társadalomban. Függetlenül és anorganikusan a főbb vonásoktól. Éppen ezért a *bántó mozzanatokat kihangsúlyozza* és keményen elítéli. Az ilyen kemény ítélet abból a mély és *kiegyenlíthetetlen ellentétből* keletkezik, mely létrejön, mert létre kell jönnie, akkor, amikor az ifjú az *absztrahált és felnagyított hibákat szembeállítja a maga tiszta idealizmusával*. A múlt — különösen a történelmi múlt fölött hamarosan meghúzza a lélekharangot és azonnal kész még radikális reformokra is, ha ezt ezzel az értékelésmóddal látja. Ez az öntudatlanul egyszerre alkalmazott *analitikus és szintetikus ítélet* — sok ifjúnál *tragikus helyzetet teremt*.

Figyeljük csak meg, hogy az intelligensebb egyetemi ifjúság ezt a kétfős technikát milyen következetesen alkalmazza. A középiskoláról — legfőbben — elítélően nyilatkoznak. A *családi otthon* „börtön”-nek mondják. A *tanítási módszerek helytelenségét* állandóan hangsúlyozzák. A középiskolai „*kényszernevelésnek*” szabadabb irányt akarnak adni. A saját életükben észlelhető jó vagy rossz jelenséget pedig eredeti módon magyarázza néhány ifjú: „jó” — az egyéniségük spontán és maradéktalan megnyilatkozása, a „rossz” pedig „lehetetlen” nevelés, immorális miliő, rossz „társadalmi konstrukció” eredménye. *Ezt azután* — mint mondtam — *átviszik az egész társadalomra*. Aktivitással felített lelkük azonban nem áll meg a kauzalitás vonalán, kritikán és vitákon túl — *új biológiák alapján* — új világ teremtésén fáradoznak.

Erkölcsbölcseleti alapelvek az iskolásgyermek anyanyelvén való vallásoktatása ügyében.

Dr. Grentrup Tódor
S. V. B. (Berlin)

(Folytatás.) A cikk első részét l. lapunk ápril. sz. 214. lapján.

III. Mikor a lengyelnyelvű hitoktatás érdekében vívott harcok során egyszer a porosz kormány az országgyűlésen azzal érvelt, hogy a lengyel iskolás gyermekek német nyelvű hitoktatásának az is célja, hogy a lengyel gyermekeknél a német nyelv elsajátítását szolgálja, a katolikus centrum-párt szónokája: Dr. Porsch 1893. febr. 14-én azt mondta a porosz parlament ülésén: „Istenre kérem Önöket, hagyják ki az állam hivatalos nyelvének kérdéseit a hitoktatás dolgánál, vagy legalább ne folják az államnyelv érdekét az első sorba: a vallásoktatás ügyében főképp arról van szó, hogy a gyermekeket kielégítően kell a vallásra tanítani és a vallás tanítása szerint nevelni. Ez ügyben az első kérdés az, hogy mikép érjük el ezt? Nem szabad a hitoktatást arra is kihasználni, hogy a hitoktatás által a gyermekek a német nyelvben is jobban haladjanak. Az ily eljárás — az én felfogásom szerint — vétkезik magának a vallásnak ügye ellen.” Ugyanaz a képviselő 1894. március 2-án így szól: „Ha már valaminek a kára el nem kerülhető t. i. vagy a német nyelvi tanítása, vagy a keresztény vallásos nevelése, még állampolgári szempontból is előnyben kell részesítenünk a minél alaposabb vallásos nevelést és tanítást — még ha ezt fájlalná is köztünk valaki — a német nyeivitanítással szemben. Ezen elv mellett fog (centrum) — pártunk mindenütt és mindenkor sikra szállni.” — Ez az álláspont az egyedüli következetes és egyedül lehetséges álláspontja minden vallásos embernek. Az a tanügyi és nemzetiségi politika, mely a vallás természetfeletti javai ellen for, vagy a vallásos élet mélyítése elé akadályokat gördít, az erkölcsfan előtt meg nem állhat. Ezért a katolikus püspökök főbbször kötelességüknek tartották, hogy szembeszálljanak oly vallásoktatással, mely látszólag inkább valami nyelvoktatás érdekét akarta szolgálni, mint a vallásoktatás ügyét. Az 1860. évi prágai tartományi zsinat elrendelte, hogy a két (tanítási) nyelvű (cseh-német, „utraquistikus“) iskolákban a hittan azon a nyelven tanítandó, mely „igazán és tényleg a gyermekek anyanyelve, és hozzátette: Természetesen filozofikus az, hogy a hitoktatás az önmagában dicséretes nyelvoktatás szolgálatának lássék“. Igen részletesen rendelkezik ez ügyben a spanyolországi Barcelonában, 1921-ben tartott püspöki konferencia, mely ezt a rendeletet adta ki: „Mivel tudomásunkra jutott, hogy némely iskolában a gyermekeket az angol és francia nyelv megszoktatás érdekében e két nyelven tanítják az első imádságokra és a hitigazságaira és a hit igazságai tanítását és azok ismétlését nem az anyanyelven végzik a hitoktatók, elítéljük ezt a szokást azért, mert a hitoktatásnak a nevelés ügyében legelső helyen kell állnia, úgy hogy más (világi) tantárgynak alá ne rendeltessék, de tekintettel arra is,

hogy a vallás nem használható fel eszközül más önmagában véve nem kifogásolható ismeretek elsajátítására, szigorúan meghagyjuk, hogy az iskolákban a spanyol anyanyelvű gyermekeknek a hit igazságai különösen a családi körben szokásos kasíliai vagy katalóniai nyelven gyakoroltassanak be, mindig a szülők vagy nevelésre jogosult tényezők akaráta szerint és pedig az illető helyen, lakosai anyanyelvének megfelelően.” (Idézet Dr. Grentrop Tódor „Religion und Muttersprache” c. könyvéből 366. oldalán foglaltakból.)

IV. Ha a gyermek az iskolába belép vagy kénytelenségből az iskolán kívül szervezett hittani kurzusba felvétetik, vallását buzgón gyakorló lakosoknál Dél-Tirolban a hit szerinti élet már fejlődni kezd, csirázni kezdett. Az első imák — és azok rendesen azok, melyek az embert egész életén át követik —, már nem ismeretlenek a gyermek előtt. A gyermek ezeket az imákat édesanyjától tanulta, természetesen a család nyelvén, az anyanyelven. Németajkú családokban az oly gyermek németül szól már Istenről, Üdvözítőről, bűnről, mennyországról. karácsonyról stb. és erkölcsi élete, magatartása kezdfelegyes alapjait alakítja meg már ezeken a hitigazságokon. Semmi sem természetesebb, mint hogy a családon kívül adott oktatás bekapcsolódik abba, mit a család építeni kezdett. Ép a vallásos életre vonatkozólag nyilatkozott (Gutkind „Mussolini und sein Faschismus” c. 1928. évben megjelent könyvében a 358. lapon foglalt idézet szerint) Codignola Ernő római fasiszta érzelmű tanár így: „Nem feladata a tanítónak, hogy azokat a lelki erőket hatálytalanítsa és kiölje, melyek a családból eredtek”. Csak az sajnós, hogy ezt a kitűnő nevelési elvet a fasiszmus iskolaügyi politikája a kisebbségekkel szemben következetesen nem alkalmazza. Ezen elvnek az egész vonalon teljesen és feltétlenül alkalmazott következménye a hittanítót az iskolában csak a család nyelvén szólaltathatja meg. Ha Dél-Tirolban a (világi) tanító a csak németül tudó gyermekeknek a mennyei Atyáról (Himmelvater) szólna a hittani óra alatt, akkor tanításait bekapcsolja abba, mit már a család kezdett, ha azonban a gyermeknek a „padre nel cielo”-ról beszél, a gyermek olasz nyelvtudása hiján nem érti meg, hogy mit akart a tanító mondani, mert a tanító nem a család lelki világából indult ki magyarázata, elbeszélése alkalmával. De az anyanyelv alkalmazását erőltető oldalon azt fogja ellenvetésül használni az állam embere: „No, de hisz az iskolás gyermek idővel megtanul olaszul is, és akkor azután már megfogja érteni az olasz tanítót is”.

Ez igaz, csakhogy az a drága idő, míg a gyermek igazán és egészen elsajátítja az idegen államnyelvet, a nevelés szempontjából meddőnek, kárbavesztettnek maradt és az idegen nyelv elsajátítása után is még sok éven át bizony csak kevésbé alkalmas, főkéletlenebb segédeszköze ép a vallásos oktatásnak, és ami itt főképp számba veendő: ezen eljárás mellett az iskola oly nyelvvel dolgozik, mely a család vallási életébe nem illeszkedhetik be, és mely a szülőknek az iskolai

oktatással való együttes működését lehetetlenné teszi. A pápai Congregatio Concilii 1929. jan. 14.-én Rómában kelt rendelete pedig a vallásoktatásnak a család nyelvével való egybekapcsolását a kataloniai püspökökhöz szóló utasításában ilykép hangsúlyozza: „A hitoktatás a tridentí zsinat (Sess. XXIV., de ref., cap. 7.) a tartományi zsinatok és a kataloniai püspökök pásztorlevelei rendelkezésének megfelelően, anyanyelven adandó”. E rendelkezés nem lehet szokafan senki előtt. Hiszen a természet rendje szerint az első hitoktató a keresztény anya, őt terheli az a kötelesség, hogy Isten segítő malasztja által támogatva gyermekeit a hit alapvető igazságaira tanítsa. Ebből önként és szükségszerűen következik abbéli rendelkezésünk, hogy a plébános, vagy helyettese, azon esetben, ha hivei különféle anyanyelvűek, köteles a katalon család gyermekeit katalon nyelven és a kaszfiliai családok gyermekét kaszfiliai nyelven hittanra tanítani. De a gyermek köteles családjával a hítköztség közös nyilvános templomi istentiszteletén résztvenni, melyen természetesen a hítköztségben használatos nyelv használatos. Ha most a gyermekek nem ezen, ott a templomban használatos anyanyelven, nyerték a vallásoktatást, csak rosszul, vagy sehogy sem fognak tudni eligazodni a plébániai istentiszteleten. Mit használ, — hogy itt csak Olaszország nyelvi kisebbségei köréből való egy példát említsünk — egy németajkú vagy szlovén gyermeknek, aki szüleivel a plébániai istentiszteletet látogatja, hogy német vagy szlovén egyházi éneket tanul az iskolában? Ha a gyermek nem akar állandóan a plébániai istentisztelet néma, meg nem értő látogatója lenni, meg kell valahogy tanulnia a hítköztség egyházi énekeit. Azon esetben, ha valamely községben a serdülő ifjúságot nem tanították anyanyelvén hittanra, az öregek és ifjúságnak egyaránt kárára való, a plébániai istentiszteletet kedvezőtlenül befolyásoló visszasságok alig maradhatnak el.

A gyermekeknek a plébániai istentiszteletbe való bekapcsolódása azonban még más is feltételez, mint épen csak az anyanyelven való hitoktatást. Mert a gyermek a hit igazságait csak azon esetre tudja fokéletesen elsajátítani, ha előbb olvasni tud anyanyelvén és így a hittani könyveket, kátét, bibliai történeteket, imádságos és énekeskönyvet meg tudja érteni, olvassa azokat. Ha a gyermeknek anyanyelven írt ezen hittankönyvei nincsenek meg, e könyvek használata nélkül a hittanoktatás csak az élőszó segítségével emlékeztető, nehézkes tanmódra van utalva. Ez a primitív módszer fontos segédeszköztől fosztja meg teljesen a hitoktatást. A plébániai istentiszteleten a gyermekeknek az énekeket és a fennhangon közösen elmondható szokott imádságokat könyvből kell kiolvasnia. Nem maradhat tehát más hátra mint, hogy a gyermekek minden más jogcíműtől itt eltekintve már csak vallásuk érdekében is anyanyelvükön olvasásra taníttassanak. Ahol még ez is politikai okokból eltiltják vagy jogtalanul megnehezítik, elgáncsolják, ott a politika a vallásos élet mélyítését

az ifjúság nevelése rovására guzsba köti. Pedig az ifjúság vallás-erkölcsi főkétefesevésének a megnehezítése az állam és a nép jólétét, javát tápláló lelki erők megbénításával is azonos.

Megeshetik, hogy a kormányrendszer, mely a hitoktatáson így erőszakot követ el és az anyanyelvi írni-olvasási oktatást sem engedi meg, mint az eredményes hitoktatás szükséges kiegészítését, előbb-utóbb ép e visszaélése bűntetéséül a bukást el nem tudja kerülni — és ép ezért éri utól a nemzis.

V. A hitoktatásért felelős és Isten előtt való felelősségük tudatában élő tényezők ezért mindent elfognak követni, ami csak fölük telik, hogy a politika és az állami hatalom által okozott minden akadályok és nehézségek dacára a gyermekeket minél főkétefesebb anyanyelven való hitoktatásban részesítsék. Ameddig csak valahogy lehetséges, azért fognak küzdeni, hogy az anyanyelven adandó vallásoktatás és annak szükséges kiegészítése: az anyanyelven való olvasásra tanítás az iskolában mint rendes tantárgy szerepeljen. Így fettek és fesznek (ha nem is teljes eredménnyel) Elsass-Lotharingia kat. és protestáns papjai 1918. óta, úgy a hit, mint a szülők nevében megkövetelve azt, hogy az államfordúlatra való tekintet nélkül, nemzetiségük tradícióiban gyermekeiket németül tanítatni óhajtó szülők természetes joga tisztéletben fartassék. Ha azonban az állam tanügyi politikája az anyanyelven való hitoktatásnak az iskolában helyet nem engedne, ez az anyanyelven való hitoktatás a templom és plébánia épületébe menekül, hogy ott kikapcsolva minden politikai mozgalom és küzdelem behatásától, saját főrvényei szerint tovább élhessen. Oda menekül Dél-Tirol német plébániáin és Olaszország Venezia Giulia nevű tartományában a szlovén és horvát papság. Ez Olaszország említett tartományaiban úgy történt, hogy a fasizmus állami közegei ezen iskolán kívüli hitoktatás ellen is még különféle akadékoskodással kísérleteztek (és pedig inkább a szlovén és horvát kisebbségekkel szemben, mint a német kisebbséggel szemben), de elfiltani formailag ezt az iskolán kívül törtéző hitoktatást azért nem lehet, mert 1929. febr. 11.-én kelt konkordátum a kisebbségnek erre vonatkozó jogát biztosítja.

Könnyű belátni, hogy ily kéféletű hitoktatás mellett, mikor a gyermekeket a templomban vagy plébánián anyanyelvén tanítják hittanra, az iskolában pedig idegen, állami nyelven tanulja a hittant, nem kerülhetők el mindenféle visszásságok. Sőt kisebb visszásságokon jóval túlmenő, durvább kilengésekről is szólnak már az innen is, onnan is érkezett hírek. Így Ammende Ervald: „Die Nationalität in den Staaten Europas“ c. 1931-ben kiadott könyvében (509. l.) foglalt hír szerint szlovén gyermekeknek az iskolában az olasz egyházi éneket meg kellett tanulniok, hogy ezeket — a templomi szlovén egyházi éneket megzavarva — a templomban énekeljék — a hittant olaszul tanító (világi) hitoktató-tanító paran-

csára. Ezek keserves tapasztalatok oly kisebbségi területről, hol a hittant egyöntetűen és következetesen, teljesen az anyanyelven nem tanítják.

A többnyelvű államban a nyelvi kisebbségek számára az az eszményi állapot, hogy a hittan anyanyelven oly iskola keretében taníttassék — mint rendes tantárgy — melynek tanrendszere az anyanyelven épült fel. Ha ez el nem érhető, akkor legközelebb áll ezen eszményhez mint még valahogy fűrhető helyzet (egyházi szempontból) ha legalább az egy hittan és az írni-olvasás tanítása anyanyelven történik.

Tökéletlenebb és hiányos megoldásnak kell azt a helyzetet minősíteni, ha valamely iskolában kizárólag csak a hittan tanítatják anyanyelven — még hiányosabb az a helyzet, mikor még az iskolán kívül való anyanyelvi írás-olvasási magánfanórák adása elé is akadályokat gördítenek az anyanyelvi hitoktatás ellenségei.

(Ford. Sz. G.)

A kolozsvári Majláth-Kör pedagógiai szemináriumának munkája.*

Venczel József.

I. A szociális nevelés a gyakorlatban.

Az elvi szempontok tisztázására s a célkitűzések megjelölése után fermészetszerűleg vetődik fel a kérdés, hogy a tanítás keretébe miképpen kapcsolható be a szociális feladat, vagyis miképpen valósítható meg gyakorlatilag a szociális nevelés.

A Majláth-Kör pedagógiai szeminárium a kérdéssel kapcsolatosan leszögezte; *ha a tanár megérti azt az alapelvet, hogy nem kell mindent feltétlenül megtanítania, hanem le kell faragnia a tananyagból az értéktelen, a fejletlen elmének nem is való részleteket, igen sokat tehet a szociális egyéniség kialakítása érdekében. Hiszen a szociális nevelés nem új anyagot jelent, hanem az anyagnak új megvilágítását.* Így pl. a történelem tanára az ókori civilizáció tanításánál álljon meg a rabszolga-rendszerrel s mutasson rá arra, hogy ez a civilizáció, amelyből hiányzott a keresztény szociális lelkület, jogosnak tekintette a leigázott népek rabszolgaságra vetését. Világítsa meg szociális szempontból a görög demokrácia lényegét, amely nem a nép, hanem csak a szabad görögök uralmát jelentette. Mutasson rá a római császárság korában a kapitalizmus túlfengésére, amikor a számban kevés vagyonosok rendjével a rabszolgaságra vetett meghódítottak milliói állottak szemben, de a „szabad” nép nagy része is nyomorban és lealjasodásban élt. A kereszténység keletkezésének történetében is nem az a fontos, hogy az első keresztények hány és milyen borzalmas üldözésben részesültek, hanem a pogány nemzeti vallások szűkkeblű elfogásával szemben a keresztény tanítás szociális jelentőségének kiemelése, mert ez a szellem végül a rabszolgaság eltörlését

* Lásd Venczel József cikkét márciusi számunk Világosság rovatának 152. lapján.

fogja kivívni. Vonja szűkebbre a francia forradalom visszafasztító részleteit, meg a napoleoni háborúk ismertetését s foglalkozzék bővebben az ugyanakkor Angliában végbement ipari forradalommal, amelyet a gőzgép feltalálása idézett elő. Ez alkalmat ad a gyárpar fejlődésének vázolására s elvezet a jelenkor megértéséhez. — Az irodalomban mindenütt ki kell emelni a nép jelentőségét, úgy ahogy az a költők és az írók műveiben megnyilvánul. Észre kell vétetni, hogy miként ébred a megértés a nép szenvedései, örömei, küzdelmei s egyszerű lelkületének mély érzései iránt. Egyes költői alkotások, mint pl. Ludas Matyi, A falu jegyzője, Tóth Ede, Szigligeti népszínművei, Az ember tragédiája stb. alkalmat adhatnak a társadalmi osztályok viszonyának tárgyalására s a helyes szociális felfogás művelésére. — Az idegen nyelvek tanításában olyan olvasmányokat válasszunk, amelyekből az illető nép szociálpolitikai berendezkedését ismerheti meg a tanuló. — És így tovább. — Természetesen a vallásoktatás a legalkalmasabb tárgy az alfruisztikus érzelmek nevelésére.

Figyelembe veendő, hogy a szociális érzület nevelésének megvannak a pszichológiai feltételei is, vagyis a szociális tudat a fejlődésben bizonyos fokozatokon megy át. Így a pszichológia megfigyelése szerint már 2—7 éves korban elhíntődnek a gyermek lelkében a szociális tudat csirái. 7—12 éves korban az eddig felébredt szociális érzelmek revízió alá kerülnek és újra alapozódnak. Teljes érettséghez azonban csak a serdülő korban, a 12—18 év közt jut a szociális tudat. — A nevelőnek tisztában kell lennie a szociálpszichológia ezen törvényeivel, hogy azokhoz szabhassa munkáját. *Mivel pedig a szociális tudat kibontakozása, öntudatosodása és megérese éppen a középiskola idejére esik, végtelen nagy és helyrehozhatatlan mulasztást követ el a tanár, ha az emberi lélek megtermékenyülésének ezt az időszakát megmunkálatlanul, siváran hagyja.*

II. Követelmények a szociális nevelés területén.

A Majláth-Kör pedagógiai szemináriuma a szociális nevelés elméleti részének és a gyakorlatban való alkalmazási lehetőségeinek megfárgyalása után *pontokba szedte mindazon követelményeket, amelyek erdélyi iskolapolitikánk követelő szükségéiként jelentkeznek.* A Szeminárium vezetősége az illetékesekhez előterjesztett jelentésében többek között az alábbi pozitív tennivalók megfontolását és keresztülvételét kérte és tartotta kívánatosnak:

1. *Szociális tanfolyamok rendezése tanítók és mindenfajta iskolában működő tanárok részére, amelyben objektív tájékoztatás adatnék a szociális eszme fejlődéséről, a hazai és külföldi szociális viszonyokról, a szociálpolitikai intézményekről és szociálpedagógiai berendezésekről.*

2. *Megfelelő szociálpolitikai és szociálpedagógiai művek és folyóiratok beszerzése tanítók és tanárok használatára.*

3. *Arra alkalmas tanítók és tanárok kiküldése szociálpolitikai és szociálpedagógiai tanulmányútra.*

4. A szociális nevelés terén kiváló munkát kifejtő tanítók és tanárok kifülfülfétele és megjutalmazása.

5. Tanulmányutak rendezése tanítók, tanárok, tanulók, főiskolai hallgatók részére szociálpolitikai intézmények megtekintésére.

6. Az egyes tantárgyak feldolgozása a szociális ismeretek terjesztése és a szociális nevelés szempontjából.

7. A serdült növendékek és a főiskolai hallgatók bevonása a gyakorlati társadalmi munkába.

8. Szociális tanfolyamok tartása főiskolai hallgatók részére, amely részleteznék a pap, a tanár, orvos, ügyvéd, közigazgatási tisztviselő, kereskedő, gazda feladatát és magatartását a néppel és a munkásosztályal szemben.

9. Szociális vezérkönyv kiadása pedagógusok részére.

10. Szigorú és gondos megválogatása a tanárjelölteknek, akiket az egyházi főhatóság az iskolában alkalmazni akar. Több förödés a tanárjelöltekkel, a Pedagógiai Szeminárium kötelező hallgatása részükre.

11. Több gond a tanári és az ifjúsági könyvtárakra.

12. Az új nevelés szolgálatában álló pedagógiai folyóirat megindítása.

13. Az igazgató ne csupán adminisztrátora, hivatalnok, hanem elsősorban pedagógus vezetője legyen az iskolának.

14. Igen kívánatos, sőt életbevágó fontosságú volna egy pedagógus főigazgató kinevezése.*

E pontokba szedett követelésnek, amelyek közül már több (mint pl. a 10., 12. és 14. pont) a megvalósulás útján áll. az a tény ad reális alapot és sürgető lényegét, hogy kisebbségi helyzetben csakis a csábítóbb magasabb színvonal védi meg az egyedeiket a nemzeti kultúra számára. (Kornis Gy.)

*Az erdélyi kat. fiatalság követelményel nagyjában azonosak a szlovenszkiókkal. Főleg az 1-9., 11., 13. pontok megvalósítását tartjuk szükségesnek. (Szerk.)

Katolikus nyári egyetem Esztergomban.

Czakó József.

A mindinkább erősödő, katolikus egyetemet követelő mozgalom, amely a magyar katolikus élet öntudatosságának örvedefes folyamata, nevezetes fordulóponthoz ért. Katolikus nyári egyetem veszi kezdetét június utolsó hetében: Esztergomban, amelynek sajátos történelmi levegője, vele Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás fővédnöksége, ezáltal Róma közvetlen lehetősége, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem jóindulatú támogatása, valamennyien emelik a három hetes kurzus jótékony hatását.

Kétségtelenül e mozgalom előzményei közé tartozik az a mindinkább hangosabban követelődő harc, amelyet épp a *Korunk Szavában* indított meg *Széchenyi György gróf* a Pázmány Péter tudományegyetem katolikus jellegéért. Ősz folyamán *Martin Aurél* egyetemi professzor emelte ki ezt ugyanily hatá-

rozottsággal a Sz. Imre körben tartott előadásban. Először a neves főrfénész: *Szekfü Gyula* vefette fel a katolikus nyári egyetem tervét a *Magyar Kultúrában*, mint a katolikus egyetem megvalósulásáig közbeeső, pótló megoldást.

Az előadások fele teológiai jellegű és kapcsolatos az idei szentévvvel, amely Jézus életéhez fűződik. Így hallhatják majd a résztvevők *Haynal András* domonkosrendi római egyetemi tanártól a Jézus életével összefüggő kritikai kérdéseknek, *Tóth Kálmán* esztergomi főiskolai tanártól pedig Sz. Pál és Jézus viszonyának kifejtését. *Iványi Béla* budapesti egy. tanár ótfestamentomi problémákat tárgyal; *Kühár Flóris* bencés főiskolai tanár XI. Pius elvi jelentőségű enciklikáit és nyilatkozatait ismerteti. Általános vonatkozású teológiai előadásokat tartanak: *Horváth Sándor* domonkosrendi, fribourgi egy. tanár és *Ibrányi Ferenc* esztergomi teológiai tanár, míg *Baranyay Jusztin* budapesti egy. tanár a laikusoknak az Egyházban elfoglalt szerepéről beszél.

A katolicizmus gazdasági vonatkozásairól, a racionalisztikus és organikus gazdasági szemlélet harcáról *Heller Farkas* műegyetemi tanár és *Mihelics Vid* egy. magántanárnak a *Quadragesimo Annonak* a szakfestületi rendszerre vonatkozó igen aktuális fejtegetése vannak tervbe véve.

Szellemförténeti vonatkozásúak *Brandenstein Béla* báró budapesti egyetemi tanár órái az Isteneszmé sorsáról a legújabb filozófiai rendszerekben, *Tóth László* egy. magántanár előadása a középkori katolikus univerzalizmusról, *Gerevich Tibor* egy. tanár kurzusai a művészettörténet katolikus problémáiról, *Szekfü Gyula* egy. tanár a magyar történelem köréből ragad ki egyes fejezeteket, melyek a katolicizmus magyar értékelésében különös fontossággal bírnak. *Eckhardt Sándor* egy. tanár a francia irodalom katolikus szellemű íróiról tart előadásokat.

Az előadások a délelőtti órákat vennék igénybe. A délutánt bemutafások, kirándulások föltenék be: az esztergomi kincstár és képtár gazdasága, a környék természeti szépségei a lelki épülés kevésbé fáradságos módját is biztosítják.

Az esztergomi szervezőbizottság vezetője: *Lepold Antal*, prelátus-kanonok. A résztvevők elszállásolásának és ellátásának megoldása az ő munkája.

Érdeklődők forduljanak az Új Élet szerkesztőségéhez.

Iskolaügy Finnországban. A finn lakosság $\frac{9}{10}$ része finn és $\frac{1}{10}$ része svéd. A lakosság svédül beszélő része főleg a nyugati parti városokban és az ország fővárosában, Helsingforsban telepedett le. Politikailag teljes szabadsággal rendelkezik és iskolaügye önálló. A legfőbb iskolafelügyeleti hatóság kebelében külön osztály áll fenn a svéd iskolák részére, amelyeknek

oktatási nyelve is svéd. A két néptörzs általában barátságos viszonyban áll egymással. Finnországnak két tanítóegyesülete van: az egyik finn, a másik finn-svéd tanítóegyesület, ez utóbbinak 1100 tagja van. A két egyesület főleg gazdasági tekintetben a legharmónikusabb együttműködést fejtí ki. Ez annál fontosabb, mert Finnország is rendkívüli takarékosági

rendszabályokat léptetett életbe, amely erősen kihat az oktatásügyre is. A finn tanítók anyagilag nem a legkedvezőbb helyzetben vannak. Az alsóbbfokú népiskolákban működő tanítóknak 10,200 finn korona (kb. 8400 csl. korona), a népiskola tanítónak a felsőbb fokozatban 15.600 finn korona (kb. 12000 Kz.) fizetése van. A kormány legujabb intézkedése a tanítóknak fizetését 5%-kal, a tanítók fizetését 10%-kal csökkentette. Nagy vesztesége volt a finn oktatásügynek Holmberg Martennek, a finn-svéd tanítóegyesület elnökének az elmúlt évben bekövetkezett halála, aki az egyesület ügyeit az orosz uralom elnyomása és a forradalom zavarai között a legnagyobb tapintattal vezette és az egyesületet a legsúlyosabb nehézségeken átvezette. (Néptanítók Lapja).

Serédi Jusztinián hercegprimás a katolikus nők napján a keresztény nevelés feladatairól beszélt. »A keresztény nevelés feladata diadalmassá tenni azt a világnézetet, mely előtt az erkölcsi törvények nagyobb hatásúak minden ágyúnd, fegyvernél és hatalomnál.« Hiszük, hogy a hercegprimás szavainak kellő hatása lesz. Botorság azt gondolni, hogy bármit is elérhet egy keresztény politikus, vagy vezető, ha nem állnak mögötte meggyőződéses tömegek. Az iskola pedig már régen nem nevel az életre, hanem a könyvekből azt tanulják a gyermekek, amely éppen akkor hatalmon levő nagyságok célkitűzéseinek megfelel. Magyarországon hála Istennek a keresztény nevelés lehetősége nem jutott zsákutcába, s éppen ezért nyugszik óriási felelőség a hittanárok vállain. Ha unottan fogják föl működési területüket és azt nem hivatásként kezelik, a gondjaikra bízott gyermekek nagyrészből felemás világnézetű zavarodott felnőtt válik. Ha kényelmesek és nem mernek

szembeszálni előítéletekkel, hisztériával s egy ferde államfenség tanával, akkor hiába hangzanak el a szózatok. A meggyőződés erejének oly nagyra kell lenni az egyénnél is, melyet saját élete, aktivitása pecsétel meg, hogy ellenkező dogmákat hirdető tömeg közepén is ki tudjon tartani hite mellett. A nevelés sokat jelent. Amíg Olaszországban hét éves ballillák kezébe miniatűr Manlichereket nyomnak, amíg Németországban már a csecsemőket párthadsereg uniformisába öltöztetik, amíg Csehszlovákiában és Jugoszláviában harci indulókra masiroznak az ifjú szokolisták, amíg a lengyel fiatalok elemi iskolában kezdődő katonai kiképzése meg nem szűnik, — hiába minden. Akinek a kezében az iskola, a kultúra terjesztésének lehetősége s a nevelés minden eszköze, az szinte egyedül felelős azoknak tetteért is, akiket ő botránkoztatott meg és ő tanított meg gonoszra lenni. (Korunk Szava.)

A vallásitanítás olaszosítása Dél-tirolban. Az 1932. aug. 27.-ki királyi dekretum 30 olasz katecheta állás felállítását rendeli el a németajkú Dél-tirol területén. Az intézkedés célja a németnyelvű vallásitanítás feleslegessé-tétele és az olasz bevezetése. A fasiszta nacionalizmusnak ezt a természetjogot lábbal tipró intézkedését a lakosság nagy felháborodással fogadta és több helyen — így Innsbruckban, a régi Nagy Tiroi fővárosában — katolikusok tiltakozás gyűlést tartottak.

Hasonló jogsérelem érte a dél-tirolai német lakosságot az eppani dominikánus kolostor olaszosításával. Az osztrák provinciához tartozó atyáknak január elsején állami utasításra el kellett hagyniok a kolostort, hogy olasz atyáknak engedjék át helyüket, noha az eppani kolostor az osztrák rendtartományhoz tartozik és a lakosság (3000 lakosra 70-80 bevándorolt olasz esik, a többi

német) nagy szeretettel ragaszkodott az osztrák atyákhoz. Az osztrák-magyar dominikánus rendtartomány, sőt a rend római generálisa: P. Gilet Márton is minden lehető megtett, hogy ezt az intézkedést az illető hatóság visszavonja. Hogy eredményt nem tudtak elérni, megint azt bizonyítja, hogy a rövidlátó nacionalizmus vakságában nem ismer határt jogos és jogtalan intézkedés között.

K. I. P. A.

Kisebbségi iskoláink ügyéhez. Egy tanügyi lapban olvassuk az alábbi sorokat: »Ki van mutatva statisztikailag, hogy Podk. Ruszban ennyi, meg ennyi millió KČ. befektetéssel kisebbségi iskolák épültek. Olvastam cikkeket, melyekben ezek a milliók a magyar iskolák fejlesztése címén lettek elkönyvelve. A valóság pedig az, hogy a történelmi változás óta egyetlen magyar iskola sem épült. Épültek modern iskolák és tanítói lakások Podk. Ruszban magyar vidéken is, igaz, ruszin és cseh gyermekek részére, még olyan helyen is, ahol alig volt 10–15 iskolaköteles gyermek. Sőt egy szintiszta magyar községben: 2 cseh anyanyelvű gyermek részére épült új tanterem, 8 magyar gyermekkel kiegészítve... 10 lett a létszám! A következő évben, különböző ígéretek folytán 17-re emelkedett a cseh iskola magyar nyelvű gyermekeinek száma. És a magyar iskolák részére is szűkösen levő tantermek lettek lefoglalva ilyen címen. Ellenben vannak magyar iskolák, ahol két tanítóra 300-nál is több gyermek jut, ahol a felső osztályok egyszerűen nem járnak iskolába.

(Magyar Iskola).

A fribourgi (Svájc) katolikus egyetem nyári főiskolai kurzust tart, melynek tárgyai a svájci állameszme. — Programja:

I. Az állam, ember és társadalom. Előadó: De Munyneck, a rendszeres filozófia tanára.

II. Egyház és állam. Előadók: Lampert és Trezzini a jogi fakultás tanárai.

III. Az állam életműködései: Előadók: Oscar Bauhofer, Lampert egy. tan., Mauséer, a filozófia fakultás r. tanára, Oswald, de Reynold és Rohner egy. tanárok.

IV. Államháztartás, állam és közgazdaság. Előadók: Lorenz, a zürichi E. T. A. magántanára és Schorrrer, közg. professzor.

V. Svájc és a kooperatív állam E.: Lorenz, Piller, de Reynold, Savoy.

Az előadások német és francia nyelvűek lesznek. A kurzus júl. 24-től augusztus 5-ig tart. Beiratási díj 10 sv. frank. Jutányos elszárlásról és ellátásról valamint szórazásról (kirándulások) a kurzus vezetősége gondoskodik. Esetleges jelentkezők irjanak az Új Élet szerkesztőjének.

P. L.

Felcétel a komáromi fiúinternátusba. A komáromi Marianum katolikus fiúinternátusban felvételt nyerhetnek a jövő iskolai évre olyan katolikus tanulók, akik tanulmányait a komáromi szent-benedekrendi katolikus magyar gimnáziumban végzik. Az internátus egyszersmind kisszeminarium is. Azért azoknak a szülőknek, akik a gyermekeiket a papi pályára szánták, különösképpen is megfelelő. Érdeklődőknek válaszbélyeg ellenében prospektust küld az intézetigazgatósága. A jelentkezési határidő július másodikáig. Cím: Komárno, Marianum.

Gyermek filmkritikája. Egy angol pedagógusnak jutott eszébe, hogy megkérdezi a gyermekeket, mi a véleményük a filmekről, a filmszatókról, mely filmeket látogatják szívesen, mely filmeket kedvelik kevésbé. 2600 gyermeket kérdezett meg a pedagógus, 1300 lány és 300 fiú válasza érkezett be a körkérésre, melyeket a tanerők szigorú ellenőrzése mellett nyújtottak be a gyerekek, nehogy a szülők saját kedvenceiket protezsállják a gyermekizlés helyett. Az eredmény egészen váratlan volt. Elsősorban kiderült, hogy nem a gyermekek rajonganak a Micky Mausért, hanem valószínűleg a felnőttek, mert Micky Maus egyáltalán nem szerepelt az első tíz kedvenc között. A gyermekszerepeket sem szeretik túlságosan, legalább is nem annyira, mint azt felelőtlenül képzeltek a gyermekekről. Egyetlen gyermek sem nyilatkozott a híres női filmszatók mellett. Szeretik ellenben Stant és Brant a férfiszatók között ők kapták a legtöbb szavazatot. A szerelmes tárgyú filmekért még a lányok sem rajonganak, de a Ben Hurt például mindegyik dicsérette. Szeretik a detektív-filmeket, a vadnyugati történeteket, a bűnügyi és a háborús filmeket, ami nem éppen biztató jelenség.

(A Temesvári hírlapból.)

Magyar iskola Chilében. Chile délamerikai köztársaság Orazio Pedrazzi személyében nemrég új olasz követet kapott, aki nyomban felkereste az elhagyott magyar kolóniát és kijelentette, hogy a magyaroknak, akiknek Santiagóban nincs külképviseletük, a legnagyobb készséggel rendelkezésre áll. Amikor megduda, hogy a magyaroknak ott nincs iskolájuk, akkor a Santiago közép-

pontjában levő olasz iskola két modernül felszerelt tantermét bocsátotta rendelkezésükre azzal, hogy ott akár magyar iskolát, akár az anyagi nehézségek miatt egyelőre csak magyar nyelvtanfolyamokat szervezzenek a gyermekek számára, hogy őket a magyar kultúrának megmenthessék. Még a tanteremek világításáról is az olasz követéség gondoskodik. (Néptanítók lapja.)

Szerkesztői üzenetek.

Munkatársaink szives türelmét kérjük, nagy anyagtorlódás miatt sok kézirat közlését kellett elhalasztanunk. — **Mester Károly**, Szolnok: A füzetedet köszönettel megkaptuk ismertetés-jött. — **Y-Ö**, Licince: Az értékes észrevételeket alkalomadtán közöljük. — **Mayer Ede**: Elismerő, kedves soraidért fogadd köszönetünket. Enged meg, hogy leveledből néhány sort leközzöljünk. — Versedet nagy élvezettel olvastuk, csak így tovább. A mi nemzedékünket szent célkitűzések, duzzadó energiák hajtják a jobbító munkára. Üdv. — **Borsos Mihály**, Ipoly-Kiskeszi: Írásaid jönnek, csak kis türelem. Sok üdv. — **Elinór**, Nyitra: Fáradozásait köszönjük. Hosszabb levelet nem tudunk irni rengeteg munka miatt. A missziós ház könyvkereskedését szivesen hirdetjük, azonban kérünk hirdetési szöveget. A napilap kérdése? Egyelőre alszik. Most a legalkalimatlanabb erre az idő. Napilaphoz rengeteg pénz kell s ma ezt előteremteni szinte lehetetlen. Sok üdv. — **Holler Kálmán**, Cifary: Még tavaly rendelt „Kat. megújulás Franciaországban“ c. könyvet nem tudtuk eddig meghozatni: Ha azonban még szüksége lenne rá, kérjük szives értesítését. — **Prisztás József**, Királyhelme: P. Csávossy röplapjait csak most tudtuk megküldeni: Szives elnézését kérjük. Értesítését kérjük, hogy megérkeztek-e. — **Ortutay Jenő**, Beregrász: Kedves elismerő soraiból utólagos engedelmével néhány sort leközzöljünk. „Nagybecsü lapjuk kielégít. Nemes idealizmusa, bátor ítéletei s határozott iránya tiszteletet érdemel. Itt az idő, hogy ne viselkedjék a katolicizmus gyáva nyulak módjára, de az oroszán bátorságával szálljon szembe a romboló áramlatokkal, szervezze meg erős frontját, melyen megtörnek az istentelenség és erköletelenség szennyes hullámai.“ **Ivanecky Annus**, Eperjes: A megküldött évfolyamot megkaptuk. Köszönjük. Megértő és elismerő sorai nagyon jólestek: Szeptembertől megkezdjük egyik kiváló francia író regényének a közlését. Sok üdv. — **Az Ifjúság szerkesztői**, Szombathely: Lapjukat rendszeresen kapjuk. Levélment. Sok üdv. — **Kiss János**, Mocs:

Küldeményét és megértő kedves sorait köszönjük. Örömmel üdvözljük munkatársaink sorában. Az egész küldeményt nem tudjuk egyszerre hozni, mert sok a közlésre váró anyagunk, de idővel minden jön, természetesen verseken nem változtathatunk, ez ellenkezne kritikai meggyőződésünkkel. Várjuk további segítségét. Ha levelével felkeresne, örülénk. Üdv. — **Dr Lestár István**, Komárom: A kis hirdetés a májusi számból már lekészett, de talán így is idejében jön. A jövőben is szivesen állunk rendelkezésére. Üdv. — **Kenedic János**, Zborov: A címváltozást tudomásul vettük. Üdv. — **Kropanek Imre**, Tardosked K. lapját köszönjük s üdvözljük előfizetőink sorában. Hoffer Lajosnak kérjük köszönetünket átadni. — **Hofer Lajos**, Tardosked, köszönjük támogatását, a jövőben is legyen segítségünkre. Üdv. **Papp István**, Silice: Nad. N. Lappo Danilesokaja cime: 24, rue Bonaparte, Paris VI. Különböen levél ment. Üdv. — **Pfeiffer László**, Fribourg: A küldeményt nyugtáztam. A képet várom. — **Orsolya Zárda**, Pozsony: Hirdetésük megkésve érkezett. — **Ft. Rákóczy Ferenc**, Polyan: Az adott címetek köszönjük, mutatvány szám ment. Segítségét kérjük a jövőben is. — **Ochaba Anna**, Nagyöved: A kért számok elmentek. Valószínűleg a postán veszték el. Üdv. — **Az Út**, Nagyvárad: A cserpéldányokat megkaptuk, örülünk, hogy sikerült a kapcsolatokat kiépítenünk. Üdv. — **Hollós Endre**, Kisberezna: A bizonyos cikk részlettel mi sem azonosítjuk magunkat. Igaza van. — **Brizzi József**, Pozsony: A kat. Ágoston társulat alapszabályait már jóváhagyták. A két szövetség rövidesen fuzionál. — **Ferences Teologusok**, Vajdahunyad: Kedves levelükért köszönet. Örülünk, hogy törekvéseinket megértik és lapunk megnyerte rokonszenvüket. Üdv. — **Sch. A. Káplán**, Beregrász: Ez volt az előfizetés. — **Sajtólapra** érkezett adományok: Rangel József Ógyalla 5. — Pastéka Mihály Pozsony és dr. Topitzer Aladár Kassa 10—10, Csurgovits Gergely Ungvár és dr. Rényi Zoltán Nyitra 30—30 Ké.

Új üzlet Kö- máromban! „Liturgia”

Az üzletben nagy választékban és olcsó áron kaphatók:

szentképek, feszületek,
templomi ruhák és gyertyák,
templomi felszerelések,
rózsafüzérek és érmek, imakönyvek,
kat. hitbuzgalmi könyvek és ujságok,
szenteltvíztartók,
s z o b r o k stb.

Az üzlet a Szociális Testvérek vezetése alatt áll.

könyv-, papír- és kegytárgy- kereskedés Klapka tér 75.

Irodai és iskolai felszerelések,
füzetek, könyvek.

Új miseruhák, egyházi
és egyesületi zászlók
előnyös áron szerezhetőek.

Iskolák, intézmények,
egyesületek, testületek
kedvezményben részesülnek.

Kölcsönök

Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, köz-
ségi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényel-
mes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességekkel és
anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan
és előékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök

államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-
papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb
kurzus szerint. Azok vétele, eladása részleffizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek
Kč. 3 válaszbélyeg ellenében.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rožnava-Rozsnyó, Főtér 4.

közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
Első szentáldozási és bérmai emlékképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak
és templomgyertyák,
Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!
Itt szerezhető be:
Mécs László: Legyen világosság . . . 21— Kč.
Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és
a csoda . . . . . 20— Kč.
Kovács Gyula: Szabad egy szóra? . . . 10— Kč.
Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem
tekintetes asszony . . . . . 5— Kč.
Kovács Gyula: „Rudika házasodik” . . 3— Kč.
Kovács Gyula: „Enekek és búcsúztatók” . 5— Kč.
Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság
szentségéről” . . . . . —50 Kč.

Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya . . 5— Kč.
Tiszteletadó M. Rafols nővér jövedőlései . . 1— Kč.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . . . 1— Kč.
Szent Imre emlékfüzet . . . . . 2— Kč.

Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . . . 4— Kč.
Szociális apostolok. Proletárok között . . —20 Kč.
Börtöntől a sírig . . . . . —20 Kč.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
Már megjeleni Schoupe-Jankovics: „A pokol” II.

kiadása. Ára 8 Kč.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”

elbeszélés kötete most készült el. Ára 10 Kč.

**Az Új Életben imertetett, vagy hir-
detett könyveket is beszerezzük!**

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülő fiú a magyar regényben.
38 nagyobb részt újabb magyar regény
értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú
művészi és lélektani alapokon nyugvó
ábrázolásaira. **Ára 18-20 Kč.**

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).
A 13-16 éves fiú önnevelése élénk, vál-
tozatos fejezetekben. **Ára 6-50 Kč.**

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben
két kiadást ért és 4500 példányban elfo-
gyott „A mai férfi életútja” c. munka
lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21
éves fiúk részére készített önnevelési
tervek. **Ára 6-50 Kč.**

Megrendelhetők a „Szent József”
könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)
Lörinckapu utca 3. sz.

Az Új Élet szeretőivel várja mindenki levelét, kérdésekre válaszolunk! — Irjátok!

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikos Kelemen u. 6.

Ex scriptis **Tihámeri Tóth**: **Aloysia-Eszterházy**: Amor erga propriam nationem et dilectio hostium. — **Dr. Stephanus Sulyok**: De politica catholica. — **Josephus Reményi**: Litteratura Americae contemporaneae. — **Lewis Sinclair**: De Europa Centrali. — **Guillelmus Havas**: Labor iuxta conceptum Ecclesiae II. — **Alexander Sík**: Turris (poema). — **Josephus Semetkay**: Lira socialis catholica moderna. — **Ludovi-**

cus Tamás: poema. — **Joannes Kiss**: poema. — **Franciscus I. Szemlér**: Conatus versus systema corporationum in Rumenia. — **Fraterna collaboratio folii „Új Élet.”** — **Dr. Ladislaus Poszonyi**: Ludovicus Zilahy. — **Alexius P. Jolsvay**: poema. — **Andrea Stettner**: De actione catholica feminina in Transsylvania. — **Franciscus Sinkó**: Annuntiatio vocalis. — **Dr. Michael Marzell**: Vita efflorescens II. — **Dr. Theodor Grentrop S. V. D.**: Principia philosophiae moralis in favorem instructionis religiosae puerorum in eorum lingua materna. — **Josephus Venczel**: Programma paedagogicum studentium academicorum Transsylvaniae — **Vox Romana**. — **Quaestiones juventutis** — **oeconomicae** — **culturales** — **sociales**. — **Varia**. — „**Világosság**” („Lux”) : **Negotia** paedagogica et scholaria. — **Imagines**. — **Nuntia** redactionis.

Kegyártárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyártárgy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12**

Vanger Mihály fűszer, csemege, gyarmatáru, liszt és festék kereskedése a legjobb bevásárlási forrás. **LEVICE LÉVA**

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Felvétel a jezsuiták kassai internátusába. (Košice-Kassa, Komensky u. 8.)

Azon szülőknek, kik fiaikat a jövő iskolai évben a kassai iskolák valamelyikébe járatják, melegen ajánljuk ezt az internátust. Az internátus 20 holdas gyönyörű kert közepén, modern, egészséges épületben van elhelyezve. A fiúk a jezsuita atyák állandó gondozása és felügyelete alatt vannak. Az internátus igazgatósága válaszbélyeg ellenében szívesen küld prospektust az érdeklődőknek.

Utalvány részletfizetési megrendelésre kizárólag az Új Élet előfizetőinek

Megrendelem Önöknél:

1 péld. Csáky Sándor:

A XX. század szakácsművészete

című közel 1000 oldalas modern szakácskönyvet, mely tartalmazza a legteljesebb magyar nyelven megjelent konyharecept gyűjteményt, ezenkívül a gyomor-, cukor-bajosok és betegek diétáját is,

Ké 130.— árban, havi 30.-ás részletfizetésre, az első részlet Ké 40.— utánvételezendő.

.....1933.....

(pontos aláírást kérünk)

Kérjük kivágni, postalevelezőlapra ráragasztani és feladni. JASCHKO és TSA könyvkereskedése, Košice Fő u. 69.

Ujságbélyeg használata a kassai posta és távirada igazgatóság által
85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.

Új Élet

NYELVTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
SZEGED.

Tartalom :

P. Horváth Sándor írásaiból. — Balla Borisz : Ami hat és ami nem hat. — Ikvay Pfeiffer László : Moszkvai Katakomba. — M. Gullagh : A keresztényüldözésekről. — Possonyi László : Jacques Maritainról. — Jacques Maritain : Művészet, bölcelet, Isten. — Reményi József : Mit adhatok a csontváznak (vers). — Coffely István dr. : Valutaper, világnézet. — Schütz Antal gondolataiból. — Tamás Lajos : Tifanic (vers). — Dénes Tibor : Megállofiam Paál László képei előtt. — Reményik Sándor : Krixkraxok (vers). Havas Vilmos : A munka az Egyház felfogásában III. — Rónay György : Bölcsök balladája (vers). — Ágoston Julián : Ó ha a tavasz (vers). — Esterházy Lujza : Felelősek vagyunk nemzetkisebbségünkért! — Kiss Jenő : Egyedül (vers). — Rejőd Tibor dr. : A gondolat és a fejt. — Mészáros Árpád : Egy új falumozgalom elé. — Siklóssy Imre : A tanulóíjjuság szemzőgéből. — Márton Áron mondja. — Andrew P. Jacobs : Modern nevelés régi elvekkel. — Reisinger Frieda : Új iskola — régi iskola. — Róma szava — Íjjusági — gazdasági — kulturális — szociális — pedagógiai (Világosság) kérdések szemléje. — Könyvek — Írások. — Karikatúrák. — Szerkesztői üzenetek.

18.

1933

július
augusztus

II. év

7. sz

A. 4